

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Με την ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας σε ανεξάρτητο και κυρίαρχο κράτος, το Κυπριακό Σύνταγμα τέθηκε σε ισχύ τα μεσάνυχτα της 15ης προς τη 16ης Αυγούστου 1960. Ήταν το αποτέλεσμα των συμφωνιών που είχαν υπογραφεί στη Ζυρίχη και το Λονδίνο. Είναι δοτό σύνταγμα που συντάχθηκε από τη Μεικτή Συνταγματική Επιτροπή, στην οποία αντιπροσωπεύονταν, με ομάδες ειδικών συνταγματολόγων, η Ελλάδα κάτω από τον καθηγητή Θεμιστοκλή Τσάτσο, η Τουρκία κάτω από τον καθηγητή Nihat Erin και οι δύο κυπριακές Κοινότητες. Από μέρους της Ελληνικής Κυπριακής συμμετείχαν οι κ. κ. Γλαύκος Κληρίδης, Γιώργος Πολυβίου, Μιχαλάκης Τριανταφυλλίδης και Τάσσος Παπαδόπουλος, και με Νομικό Σύμβουλο τον Κρίτωνα Τορναρίτη. Γενικό Εισαγγελέα. από Τουρκικής Κυπριακής πλευράς οι κ. κ. Raulf Raif Denktash, Halit Ali Riza Hakki, Suleyman & Ali Dana και με νομικό Σύμβουλο τον Mehmet Nedjiatti Munir, Solicitor General. Συμμετείχε σ' αυτή ως νομικός της σύμβουλος ο Ελβετός συνταγματολόγος καθηγητής Marcel Bridel.

Κείμενο σχεδίου Συντάγματος υπογράφηκε από αντιπροσώπους του Βασιλείου της Ελλάδος της Τουρκικής Δημοκρατίας και της Ελληνικής και Τουρκικής Κοινότητας στη Μεικτή Συνταγματική Επιτροπή στη Λευκωσία στις 6 Απριλίου 1960 και Παράρτημα αυτού με τροποποιήσεις στις 6 Ιουλίου 1960.

Το τελικό κείμενο του Συντάγματος υπογράφηκε από τον Sir Hugh Foot, τον τελευταίο Κυβερνήτη της αποικίας της Κύπρου, το Γενικό Πρόξενο της Ελλάδας Γεώργιο Χριστόπουλο, τον Γενικό Πρόξενο της Τουρκίας κ. Turrel και τους Αρχιεπίσκοπο Μακάριο και Δρ. Κουτσιούκ, οι δυο τελευταίοι κάτω από την ιδιότητα τους ως ήδη εκλεγέντων, βάσει του περί Εκλογής (Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας) Νόμου του 1959¹.

Ο Νόμος αυτός θεσπίστηκε πριν τεθεί σε ισχύ το Σύνταγμα και που σύμφωνα με το Άρθρο 187. 1(α) αυτού, οι εκλεγέντες ήσαν ο πρώτος Πρόεδρος και πρώτος Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας αντίστοιχα.

Από πλευράς Ηνωμένου Βασιλείου εκδόθηκε Διάταγμα της Βασίλισσας εν Συμβουλίω, του 1960 δυνάμει του άρθρου 1 του Cyprus Act του 1960, που πρόβλεπε ότι το Σύνταγμα το οποίο περιλαμβάνετο σ' αυτό θα ήταν το Σύνταγμα που θα ετίθετο σε ισχύ από τις 16 Αυγούστου 1960 για την ανεξάρτητη και κυρίαρχη Δημοκρατία και ότι μετά την ημερομηνία αυτή η Βασίλισσα δεν θα είχε πλέον οποιαδήποτε κυριαρχία ή αρμοδιότητα πάνω στην Κυπριακή Δημοκρατία.

Ταυτόχρονα με την υπογραφή του Συντάγματος υπογράφονταν από τα ίδια πρόσωπα και κάτω από τις ίδιες ιδιότητες που είχαν, τρεις Διεθνείς Συνθήκες. Η Συνθήκη Εγκαθιδρύσεως της Κυπριακής Δημοκρατίας, μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας, του Βασιλείου της Ελλάδος, της Δημοκρατίας της Τουρκίας, και του Ηνωμένου Βασιλείου. Σ' αυτή επισυνάπτονται Παραρτήματα που βασικά καθιερώνουν τις Κυρίαρχες Περιοχές των Βρετανικών Βάσεων που διατήρησε το Ηνωμένο Βασίλειο και θέματα σχετικά με αυτές όπως και άλλα. Η Συνθήκη Εγγυήσεως μεταξύ των ιδίων συμβαλλομένων με την οποία εγγυούνται την ανεξαρτησία, εδαφική ακεραιότητα και ασφάλεια της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Και τέλος η συνθήκη Στρατιωτικής Συμμαχίας μεταξύ της Δημοκρατίας της Κύπρου, του Βασιλείου της Ελλάδας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας.

¹ Νόμος 37 του 1959

Με αυτή καθιερώνεται η παρουσία Τουρκικών και ελληνικών στρατιωτικών αποσπασμάτων, αποτελούμενων από 950 Έλληνες και 650 Τούρκους αξιωματικούς και άντρες, όπως επίσης και τριμερές αρχηγείο στο οποίο θα συμμετείχαν η Κύπρος, Ελλάδα και η Τουρκία, η διοίκηση του οποίου θα γινόταν εκ περιτροπής.

ΜΕΡΟΣ Ι - ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ (ΑΡΘΡΑ 1-5)

Άρθρο 1

Το πρώτο άρθρο προβλέπει ότι:

Η Κυπριακή Πολιτεία είναι ανεξάρτητη και κυρίαρχη Δημοκρατία προεδρικού συστήματος, της οποίας ο Πρόεδρος είναι Έλληνας και ο αντιπρόεδρος Τούρκος, εκλεγόμενοι αντιστοίχως από την ελληνική και τουρκική κοινότητα της Κύπρου, όπως ορίζεται στο παρόν Σύνταγμα.

Άρθρο 2

Στο δεύτερο άρθρο δίδεται η ορισμός των δυο κοινοτήτων στις οποίες γίνεται αναφορά στο προηγούμενο άρθρο. Κάτω από τις διατάξεις αυτές την ελληνική κοινότητα αποτελούν όλοι οι πολίτες της Δημοκρατίας οι οποίοι είναι ελληνικής καταγωγής και έχουν ως μητρική γλώσσα την τουρκική ή μετέχουν στη τουρκική πολιτιστική παράδοση ή είναι μωαμεθανοί.

Ο όρος κοινότητες στο Σύνταγμα πρέπει να ερμηνεύεται με αναφορά στην Ελληνική και Τουρκική όπως ορίζεται στο άρθρο 2 παρ. 1, 2 ο όρος αυτός. Σύμφωνα με τη τρίτη παράγραφο του άρθρου 2 σε πολίτες της Δημοκρατίας που δεν ανήκουν ούτε στη πρώτη ούτε στη δεύτερη Κοινότητα δόθηκε το δικαίωμα να επιλέξουν ατομικά την Ελληνική ή Τουρκική κοινότητα μέσα σε διάστημα τριών μηνών από την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του συντάγματος. Εφ' όσον όμως ανήκουν σε θρησκευτική ομάδα επιλέγουν την ελληνική ή τουρκική κοινότητα ομαδικώς και μ' αυτήν την επιλογή θεωρούνται μέλη της κοινότητας την οποία επέλεξαν.

Στη τέταρτη παράγραφο ορίζεται ότι όποιος αποκτά την υπηκοότητα της Δημοκρατίας σε χρόνο μεταγενέστερο της παρόδου τριών μηνών από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του Συντάγματος ασκεί το δικαίωμα επιλογής κοινότητας της τρίτης παρ. εντός τριών μηνών από την ημερομηνία που απέκτησε την υπηκοότητα.

Οι παράγραφοι 5 και 6 του άρθρου αυτού δίνουν το δικαίωμα σε Έλληνα ή Τούρκο πολίτη της Δημοκρατίας να παύσει ν' ανήκει στην κοινότητα στην οποία είναι μέλος και να επιλέξει την άλλη κοινότητα. Το ίδιο ισχύει σύμφωνα με τη παράγραφο 6 και για τις θρησκευτικές ομάδες ή τα μέλη θρησκευτικών ομάδων.

Τέλος κάτω από τη παράγραφο 7 η παντρεμένη γυναίκα ανήκει στην κοινότητα του συζύγου της και το άγαμο τέκνο το οποίο δεν έχει συμπληρώσει το 21ο έτος ηλικίας ανήκει στη κοινότητα του πατέρα του και μόνο αν ο πατέρας του είναι άγνωστος και αυτό δεν έχει υιοθετηθεί στη κοινότητα στην οποία ανήκει η μητέρα του.

Άρθρο 3

Με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 3 καθιερώνονται ως επίσημες γλώσσες της Δημοκρατίας η Ελληνική και η Τουρκική.

Διοικητικές πράξεις και έγγραφα συντάσσονται και στις δύο γλώσσες. Στις υπόλοιπες παραγράφους του άρθρου 3 αναφέρεται επίσης ότι οι δύο γλώσσες χρησιμοποιούνται αντίστοιχα εάν αφορούν υποθέσεις Έλληνα ή Τούρκου υπηκόου. Επίσης επί των νομισμάτων, χαρτονομισμάτων και γραμματοσήμων γίνεται χρήση και των δυο επίσημων γλωσσών.

Άρθρο 4

Στο άρθρο αυτό ορίζεται ότι η Δημοκρατία έχει σημαία ουδέτερου σχεδίου και χρώματος την οποία επιλέγουν από κοινού ο Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος.

Οι αρχές της Δημοκρατίας «έχουν δια νόμου δικαίωμα να απαρτίζουν κατά τις εορτές ταυτόχρονα με τη σημαία της Δημοκρατίας την Ελληνική και Τουρκική σημαία όπως επίσης οι κοινοτικές αρχές και κάθε πολίτης της Δημοκρατίας.

Δεν υπήρξε δυσκολία να επιλεγεί η σημαία της Δημοκρατίας η οποία είναι λευκή με το σχήμα της Κύπρου στη μέση, σε χρώμα κίτρινο και κάτω απ' αυτό δυο κλαδιά ελιάς.

Άρθρο 5

Στο 5^ο άρθρο του Συντάγματος ορίζεται ότι η ελληνική και η τουρκική κοινότητα δικαιούνται να εορτάζουν τις ελληνικές και τουρκικές εορτές αντίστοιχα.

ΜΕΡΟΣ II ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ ΑΡΘΡΑ 6-35

Άρθρο 6

Το άρθρο 6 προστατεύει από δυσμενή διάκριση οποιαδήποτε από τις δύο Κοινότητες ή οποιοδήποτε πρόσωπο ή κάτω από την ιδιότητα του ως μέλους μιας κοινότητας και προβλέπει ότι κανένας νόμος, καμία απόφαση της Βουλής και καμία απόφαση των Κοινοτικών Συνελεύσεων όπως και καμία απόφαση ή πράξη οποιουδήποτε οργάνου, αρχής ή προσώπου στη Δημοκρατία το οποίο ασκεί εκτελεστική εξουσία ή Δημοκρατικό Λειτουργήμα μπορεί να υποβάλει σε δυσμενή διάκριση οποιαδήποτε από τις δύο Κοινότητες ή οποιαδήποτε πρόσωπα υπό την ιδιότητα αυτού ως μέλους κοινότητας.

Άρθρο 7

Το πρώτο δικαίωμα το οποίο διασφαλίζεται από το Σύνταγμα είναι το δικαίωμα της ζωής. Το δικαίωμα της ζωής και από το άρθρο 2 της Σύμβασης, και κατατάσσεται στις θεμελιώδης του διατάξεις, όπως τόνισε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Το άρθρο αυτό απαιτεί με τρόπο εξυπακουόμενο, ότι πρέπει να υπάρχει κάποιος τρόπος αποτελεσματικής επίσημης έρευνας όταν άτομα έχουν σκοτωθεί ως αποτέλεσμα χρήσης βίας. Επιπλέον το Δικαστήριο οφείλει προβαίνοντας σ' εκτίμηση, να υποβάλλει τις στερήσεις της ζωής στην πλέον προσεκτική εξέταση, ιδιαίτερα εκεί που έχει χρησιμοποιηθεί εσκεμμένη φονική βία, λαμβάνοντας υπόψη όχι μόνο τις ενέργειες των αντιπροσώπων του κράτους που έχουν χρησιμοποιήσει βία, αλλά επίσης όλα τα σχετικά περιστατικά συμπεριλαμβανομένων τέτοιων θεμάτων, όπως το σχεδιασμό και τον έλεγχο των ενεργειών που εξετάζονται.

Από κυπριακής πλευράς ενδιαφέρουσα είναι η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, *Andronicou and Constantinou Cyprus*². Σ' αυτή το Δικαστήριο επαναβεβαίωσε τη νομολογία του πάνω στις αρχές που διέπουν την χρήση της φονικής βίας από τις δυνάμεις ασφαλείας.

Βασική αυθεντία είναι η *Mc Cann and Others United Kingdom*³. Σ' αυτή το Δικαστήριο διατύπωσε για πρώτη φορά τις παραπάνω αρχές.

Σύμφωνα με τη παράγραφο 3 του Άρθρου 7, αποστέρηση της ζωής δεν

² Judgment of 9 October, 1997, Reports 1997 – VI, 2059

³ Judgment of 23 September 1995, Series A n. 324, 45-46 §§147-150

θεωρείται ότι παραβιάζει το άρθρο αυτό όταν και όπως προέρχεται από τη χρήση απόλυτης βίας και όπως ο νόμος ορίζει α) σε περίπτωση άμυνας προσώπου περιουσίας για την αποτροπή αναπότρεπτου και ανεπανόρθωτου κακού β) για τη διενέργεια σύλληψης ή για παρεμπόδιση απόδραση προσώπου που κρατείται νόμιμα γ) για τη πράξη που γίνεται με σκοπό τη καταστολή ταραχών ή στάσεων.

Επιπλέον από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου μπορεί ν' αναφερθούν οι αποφάσεις, *Ergi v Turkey*⁴ ως προς το θάνατο μιας γυναίκας κατά *Aytekin v Turkey*⁵ ενός ατόμου που σκοτώθηκε κοντά σε σημείο έλεγχου της Χωροφυλακής.

Ως προς τη μη λήψη μέτρων για τη προστασία της ζωής το θέμα εξετάστηκε στην υπόθεση *Osman v United Kingdom*⁶.

Άρθρο 8

Σύμφωνα με το άρθρο 8 κανένας δεν υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε απάνθρωπα ή ταπεινωτική τιμωρία ή μεταχείριση.

Το άρθρο αυτό είναι ταυτόσημο με το άρθρο 3 της Σύμβασης και το άρθρο 5 της Παγκόσμιας Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η προστασία που παρέχει είναι απόλυτη γιατί δεν υπόκειται σε οποιουσδήποτε όρους ή περιορισμούς και ούτε σε περίπτωση εκτάκτου ανάγκης μπορεί ν' ανασταλεί σύμφωνα με το άρθρο 183 παρ. 2 Σ. Απαγορεύει κατά απόλυτο τρόπο τα βασανιστήρια και την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία, άσχετα από τη συμπεριφορά του θύματος. Ακόμη και στις πλέον δύσκολες περιστάσεις όπως η μάχη εναντίον της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος.

Στη διακρατική προσφυγή *Cyprus v. Turkey*⁷ η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είχε μεταξύ άλλων, να εξετάσει ισχυρισμούς βιασμών και φυσικής κακομεταχείρισης που προκλήθηκαν από Τούρκους στρατιώτες σε κάτοικους της Κύπρου το 1974. Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα σε ευρεία κλίμακα επεισόδια βιασμών συνιστούσαν απάνθρωπη μεταχείριση και κατά τον ίδιο τρόπο το γεγονός ότι σε σημαντικό αριθμό περιπτώσεων αιχμάλωτοι είχαν χτυπηθεί σοβαρά και ότι οι πράξεις αυτές κακομεταχείρισης είχαν προκαλέσει σημαντικά τραύματα και τουλάχιστον σε μια περίπτωση το θάνατο.

Άρθρο 9

Το άρθρο 9 προβλέπει ότι καθένας έχει το δικαίωμα, αξιοπρεπούς διαβίωσης και κοινωνικής ασφάλειας. Ο νόμος θα προβλέψει περί προστασίας των εργατών, αρωγής προς τους πτωχούς και συστήματος κοινωνικών ασφαλίσεων.

Το κράτος, είναι φανερό ότι έχει συνταγματικό καθήκον να θεσπίσει νόμους για την προστασία των εργατών, την αρωγή προς τους φτωχούς και για σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Στην Κυπριακή Δημοκρατία υπάρχει τέτοια νομοθεσία η οποία συνεχώς επεκτείνεται και εκσυγχρονίζεται μαζί με την επικύρωση διεθνών συμβάσεων όπως, μεταξύ άλλων των πλείστων συμβάσεων της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας και τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη. Ο περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων νόμος του 1964, τώρα Νόμοι 41 του 1980 – 18(1) του 1995, θεσπίστηκε όχι μόνο λόγω των προνοιών του Άρθρου αυτού, αλλά και γιατί εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον όταν οι πολίτες μιας χώρας απολαμβάνουν κοινωνική ασφάλεια.

⁴ Judgment of 28 July 1998, Reports 1998 IV, 1751 §59

⁵ Judgment of 23 September 1998, Reports 1998 - VI, 2423-24

⁶ Judgment of 28 October 1998, Reports 1998 - VIII, 3124

⁷ Rep. Com, 10 July 1976 §§373-414

Άρθρο 10

Το άρθρο αυτό απαγορεύει τη δουλεία και την αναγκαστική εργασία. Είναι ταυτόσημο με το άρθρο 4 της Σύμβασης εκτός που δεν περιλαμβάνεται σ' αυτό η τέταρτη εξαίρεση της τρίτης παραγράφου της Σύμβασης, που προβλέπει και για «πάσαν εργασίαν ή υπηρεσίαν απαραίτίζουσαν μέρος των τακτικών υποχρεώσεων του πολίτου».

Τα άρθρα 10 παρ.2 και 10 παρ. 3 του Συντάγματος δεν δίδει οποιαδήποτε στους «κατά συνείδηση εναντιουμένους» δικαίωμα. Η υποπαράγραφος 3 (β) του άρθρου 10 δεν εξαρτά τη γέννηση ή το περιεχόμενο ή τη διατήρηση τέτοιου δικαιώματος, ανάλογα με το ποιος νόμος θεσπίζεται ή κατ' επέκταση καταργείται.

Στην υπόθεση Michael Andreou Pitsillides and Another V. The Republic⁸ έγινε εκτεταμένη εξέταση των Μαρτύρων του Ιεχωβά σε σχέση με την υποχρέωση υπηρεσίας στην Εθνική Φρουρά που διέπετο τότε από το αρ. 4 των περί Εθνικής Φρουράς Νόμων 1964 - 1981. Τα σημεία που ηγέρθηκαν ήταν (α) ότι συνιστά εύλογη αιτία που να δικαιολογεί την παράλειψη συμμόρφωσης προς διαταγή στην Εθνική Φρουρά κάτω από το αρ. 22 (α) των Νόμων και (β) ότι οι θρησκευτικές πεποιθήσεις και η συνειδησή τους συνιστούσαν ότι ανήκαν στους Μάρτυρες του Ιεχωβά. Κρίθηκε ότι οι θρησκευτικές πεποιθήσεις και λόγοι συνειδήσεως δεν ήταν «εύλογη αιτία» αν ο νόμος δεν τους απάλλασσε διαφορετικώς από ποινική ευθύνη για ανυποταξία λόγω των πιστεύω τους αυτών.

Άρθρο 11

Σημαντικότατο είναι το άρθρο 11 που διασφαλίζει το δικαίωμα κάθε ατόμου για ελευθερία και προσωπική ασφάλεια από σύλληψη, φυλάκιση, καταδίκη και από κάθε άλλο περιορισμό της ελευθερίας του εκτός στις περιπτώσεις και σύμφωνα με τη διαδικασία που καθορίζονται σ' αυτό. Είναι θεμελιώδους σημασίας και με δεδομένη την ευθύνη των Αρχών να λογοδοτούν για τα άτομα που ευρίσκονται κάτω από τον έλεγχό των. Η προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστη.

Περιπτώσεις που μπορεί ένα άτομο να στερηθεί την ελευθερία του είναι σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 11 μόνο:

- (α) Η κράτηση ατόμου μετά τη καταδίκη του από αρμόδιο δικαστήριο.
- (β) Η σύλληψη ή κράτηση ατόμου λόγω μη συμμορφώσεως προς νόμιμη διαταγή δικαστηρίου.
- (γ) Η σύλληψη ή κράτηση ατόμου που διενεργείται για την προσαρμογή αυτού ενώπιον της αρμόδιας αρχής, σύμφωνα με το νόμο, επειδή υπάρχει η υπόνοια ότι διέπραξε αδίκημα ή όταν υπάρχει πεποίθηση ότι η σύλληψη ή κράτηση είναι αναγκαία για ν' αποτραπεί αδίκημα ή απόδραση μετά την διάπραξη αυτού.
- (δ) ο περιορισμός ανηλικού μετά από νόμιμη διαταγή με σκοπό την αναμορφωτική επίβλεψη ή νόμιμη κράτηση για το σκοπό της προσαγωγής του ενώπιον της αρμόδιας αρχής.
- (ε) ο περιορισμός ατόμων προς παρεμπόδιση επεκτάσεως μεταδοτικών ασθενειών, ατόμων νοητικώς ασθενών, αλκοολικών, τοξικομανών, αλητών, κ.α.
- (στ) η σύλληψη ή κράτηση ατόμου για παρεμπόδιση της εισόδου χωρίς άδεια στο έδαφος της Δημοκρατίας ή αλλοδαπού για τον οποίο γίνονται ενέργειες για την απέλαση ή έκδοσή του.

Σύμφωνα με τις παραγράφους 3,4,5,6 του άρθρου 11 κανένας δεν συλλαμβάνεται, εξαιρουμένου του δια θανάτου ή φυλακίσεως τιμωρουμένου αυτόφωρου εγκλήματος, αν δεν υπάρχει αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα το οποίο

⁸ 2 C.L.R. 374

έχει εκδοθεί σύμφωνα με τους τύπους που επιβάλλει ο νόμος. Επίσης όποιος συλλαμβάνεται έχει δικαίωμα την στιγμή της συλλήψεώς του να πληροφορηθεί τους λόγους στη γλώσσα που ομιλεί όπως επίσης έχει δικαίωμα υπηρεσιών συνηγόρου της εκλογής του. Επιπλέον ο συλληφθείς προσάγεται ενώπιον δικαστού το αργότερο εντός 24 ωρών από τη σύλληψή του, εφ' όσον δεν αφέθηκε εντωμεταξύ ελεύθερος. Τέλος ο δικαστής, ενώπιον του οποίου έχει προσαχθεί ο συλληφθείς οφείλει ταχέως να διερευνήσει τους λόγους στη γλώσσα που ομιλεί ο συλληφθείς και το αργότερο μέσα σε 3 μέρες από την προσαγωγή είτε τον αφήνει ελεύθερο είτε διατάσσει την κράτησή του.

Σύμφωνα με τις παραγράφους 7,8 του άρθρου 11 Σ όποιος στερήθηκε την ελευθερία του λόγω συλλήψεως έχει δικαίωμα να προσφύγει στο αρμόδιο δικαστήριο το οποίο θα κρίνει ταχέως την νομιμότητα της κράτησης και θα διατάζει την απόλυση, εάν η κράτηση δεν είναι νόμιμη. Όποιος έχει συλληφθεί ή κρατηθεί κατά παράβαση του άρθρου 11Σ έχει αγωγίμο δικαίωμα προς αποζημίωση.

Άρθρο 12

Επιπρόσθετα με τα δικαιώματα τα σχετικά με την απονομή της Δικαιοσύνης που περιέχονται στο άρθρο 30 Σ που αντιστοιχεί στο άρθρο 6 της Σύμβασης περιλήφθηκε στο Σύνταγμα και το άρθρο 12 που καλύπτει τα ειδικά δικαιώματα των κατηγορουμένων. Ενσωματώνεται δε σ' αυτό, κατά κάποιο τρόπο και το άρθρο 7 της Σύμβασης.

(α) Κανένα έγκλημα καμιά ποινή χωρίς νόμο

Η πρώτη παράγραφος του Άρθρου 12 καθιερώνει την αρχή του *nullum delictum, nulla poena sine lege*. Και ο νόμος αυτός πρέπει να ισχύει κατά το χρόνο της τέλεσης του αδικήματος. Σε κανένα δεν επιβάλλεται ποινή βαρύτερη απ' αυτή που ρητά προβλέπεται από τον κατά τον χρόνο της τέλεσης ισχύοντα νόμο.

(β) Το δεδικασμένο σε ποινικές υποθέσεις

Σύμφωνα με τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 12 ο απαλλαγής ή καταδικασθής δεν δικάζεται για δεύτερη φορά για την ίδια πράξη ή παράλειψη, εκτός αν ως συνέπεια αυτής προεκήθη θάνατος. Η φιλοσοφία της διάταξης αυτής στηρίζεται στο ότι καταδίκη όπως για παράδειγμα για επίθεση, δεν αποτελεί κώλυμα για μεταγενέστερη δίωξη για ανθρωποκτονία, μια και η μαρτυρία, η οποία χρειάζεται να στηρίζει τα δύο αδικήματα, είναι διαφορετική.

Στην Κύπρο πάντοτε ίσχυε η αρχή *non bis in idem*, η οποία ήταν και νομοθετικά διατυπωμένη στο Cyprus Courts of Justice Order 1882. Η διάταξη αυτή έτυχε δικαστικής ερμηνείας στην υπόθεση *Regina v. Yallour*⁹. Επίσης έχει ενσωματωθεί στο άρθρο 35 του περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου, το οποίο δικαστήριο για ποινικό αδίκημα και καταδικάστηκε ή αθώωθηκε γι' αυτό, εφόσον αυτή η καταδίκη ή αθώωση παραμένει σε ισχύ, δε δικάζεται εκ νέου βάσει των ιδίων γεγονότων για το ίδιο ποινικό αδίκημα.

(γ) Απαγόρευση δυσανάλογης ποινής

Με την Τρίτη παράγραφο του άρθρου αυτού προβλέπεται ότι ο νόμος δεν δύναται να προβλέψει ποινή δυσανάλογα προς τη βαρύτητα του αδικήματος.

Η δυσαναλογία της ποινής προς τη φύση και τη σοβαρότητα του ποινικού αδικήματος εξετάστηκε σε σειρά αποφάσεων του Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου. Το κριτήριο που διέπει το θέμα όπως λέχθηκε στην υπόθεση *District Officer Nicosia and Georgios HadjiYianni*¹⁰ είναι: «Μια ποινική διάταξη

⁹ 3 C.L.R.41

¹⁰ 1 R.S.C.C. 79, 82

επιτακτικής φύσης, η οποία προβλέπει την επιβολή σοβαρής ποινής σ' όλες τις περιπτώσεις ορισμένης κατηγορίας ή τάξης, ανεξάρτητα από τα περιστατικά ή τη φύση της κάθε υπόθεσης, όταν σε κάθε τάξη και κατηγορία είναι βέβαιο να αναφουούν περιπτώσεις όπου η επιβολή τέτοιας ποινής θα είναι δυσανάλογη προς τη σοβαρότητα του αδικήματος ενόψει της ασήμαντης ή τεχνικής φύσης του, πρόκειται περί διάταξης που παραβιάζει την παράγραφο 3 του άρθρου 12.

(δ) Το τεκμήριο της αθωότητας

Με την παράγραφο τέσσερα του άρθρου 12 προβλέπεται ότι κατηγορούμενος για κάποιο αδίκημα θεωρείται αθώος μέχρις ότου αποδειχθεί ένοχος σύμφωνα με το νόμο. Η παράγραφος αυτή είναι ταυτόσημη προς τη παράγραφο 2 του άρθρου 6 της Σύμβασης και επομένως πρέπει να ερμηνεύεται με τον ίδιο τρόπο¹¹. Ο κανόνας αυτός δεν είναι μόνο δικονομικός, αλλά και βασικό ανθρώπινο δικαίωμα και είναι δεσμευτικός για το νομοθέτη και για το δικαστήριο. Η αρχή αυτή καθιερωμένη όπως ήταν στο Αγγλικό Κοινό δίκαιο, εφαρμόζετο στην Κύπρο και πριν την ανεξαρτησία. Με βάση αυτήν η Κατηγορούσα αρχή έχει το βάρος της απόδειξης της ενοχής ενός κατηγορουμένου πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας.

Με τη Πέμπτη παράγραφο του άρθρου 12 του Σ καθορίζονται τα κατ' ελάχιστον όριο δικαιώματα ενός κατηγορουμένου.

Αυτά είναι: **(α)** να πληροφορηθεί ο κατηγορούμενος, σε γλώσσα την οποία ομιλεί, αμέσως και λεπτομερώς τη φύση και τους λόγους της κατηγορίας που του αποδίδεται.

(β) να του παρέχεται επαρκής χρόνος και διευκόλυνση για να προετοιμάσει την υπεράσπισή του.

(γ) να του παρέχεται δικαίωμα να υπερασπίσει τον εαυτό του είτε αυτοπροσώπως, είτε με συνήγορο και αν δεν έχει την οικονομική ευχέρεια να προσλάβει συνήγορο, η Πολιτεία να του προσφέρει δωρεάν νομική αρωγή.

(δ) το δικαίωμα να εξετάζει ή να προκαλεί την εξέταση μαρτύρων κατηγορίας και να ζητεί την προσέλευση και εξέταση μαρτύρων υπερασπίσεως υπό τους ίδιους όρους οι οποίοι ισχύουν και για τους μάρτυρες κατηγορίας, και τέλος

(ε) να έχει δωρεάν συμπαράσταση διερμηνέας εφόσον δεν δύναται να κατανοήσει ή να ομιλεί τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στο δικαστήριο.

Με την τελευταία παράγραφο του άρθρου 12 απαγορεύεται η ποινή της γενικής δήμευσης της ιδιοκτησίας.

Άρθρο 13

Το άρθρο 13 δίδει το δικαίωμα της ελεύθερης μετακίνησης μέσα στο έδαφος της Δημοκρατίας και διαμονής σε οποιοδήποτε τμήμα αυτής, υπόκειται όμως στους περιορισμούς που επιβάλλονται δια νόμου και που κρίνονται αναγκαίοι για την άμυνα ή τη δημόσια υγεία ή που είναι σαν αποτέλεσμα ποινής που επιβάλλεται από αρμόδιο δικαστήριο.

Στην υπόθεση *Mamas Elia*¹² που εξετάστηκε το δικαίωμα της ελεύθερης διακίνησης σε σχέση με την απαγόρευση της κυκλοφορίας ιδιωτικών οχημάτων σε εναλλασσόμενα Σαββατοκύριακα με βάση του αν οι αριθμοί εγγραφής των ήσαν μονοί ή ζυγοί αντίστοιχα, και το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το Διάταγμα αυτό ήταν αντισυνταγματικό διότι συνεπάγετο περιορισμό του δικαιώματος της ελεύθερης διακίνησης και ότι τέτοιος περιορισμός δεν μπορούσε κάτω από τις περιστάσεις που επιβλήθηκε να θεωρηθεί ότι ήταν αναγκαίος για σκοπούς άμυνας ή

¹¹ Loizou Andreas and George M. Pikis, *Criminal Procedure in Cyprus*, Nicosia 1975

¹² 2 C.L.R. 118

δημόσιας υγείας, ή ως ποινή που επιβλήθηκε από αρμόδιο δικαστήριο και επομένως δεν μπορούσε να καλυφθεί από τις εξαιρέσεις του Άρθρου αυτού.

Η παράγραφος 2 του άρθρου αυτού δεν δίνει το δικαίωμα στο κάθε πολίτη της Δημοκρατίας να εγκαταλείψει μόνιμα ή προσωρινά το έδαφος της Δημοκρατίας, υποκείμενος στους εύλογους περιορισμούς που θέτει ο νόμος.

Άρθρο 14

Συμπληρωματικό του άρθρου 13 είναι το άρθρο 14, το οποίο προβλέπει ότι σε κανένα πολίτη δεν απαγορεύεται η είσοδος στην Δημοκρατία ούτε επιτρέπεται η εξορία κάτω απ' οποιοσδήποτε περιστάσεις.

Το άρθρο αυτό έτυχε δικαστικής εξέτασης στην υπόθεση *The Attorney General and Andreas Costas Afamis*¹³ σε σχέση με τον περί Εκδόσεως Φυγόδικων Νόμο του 1881, η ισχύ του οποίου συνεχίστηκε κάτω από την αίρεση των διατάξεων του Άρθρου 188 του Συντάγματος, όπως επίσης και δυνάμει του άρθρου 29 (ι)(ε) του περί Δικαστηρίων Νόμου του 1960. ο Νόμος αυτός καταργήθηκε, έκτοτε, από τον περί Εκδόσεως Φυγόδικων Νόμο του 1970 που κατά κάποιο τρόπο ενσωματώνει και το αντίστοιχο Κοινοπολιτειακό Σχέδιο, πράγμα που δημιουργεί δυσκολίες στην εφαρμογή του Νόμου, γιατί συνδυάζει τις αρχές δυο διαφορετικών συστημάτων μαρτυρίας και απόδειξης. Επίσης κυρώθηκε η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως Φυγοδικών του 1957, με τον ομώνυμο Νόμο 95 του 1970. στην υπόθεση αυτή κρίθηκε ότι η λέξη «εξορία» στο Άρθρο αυτό υπόδηλοι υποχρεωτική εκδίωξη από τη Δημοκρατία ενός πολίτη με απαγόρευση να επιτρέψει στη Δημοκρατία για περιορισμένο ή απεριόριστο χρόνο. Το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, η διαδικασία κάτω από τον πιο πάνω Νόμο δεν θα συνιστούσε «εξορία» ή «εκδίωξη» από τη Δημοκρατία και μια και έτσι είχαν τα πράγματα, το Δικαστήριο ήταν της γνώμης ότι ο πιο πάνω νόμος δεν ήταν αντίθετος προς το Άρθρο 14. Είναι φανερό ότι ο νόμος ο οποίος θα προβλέπει την εξορία ή την απαγόρευση της εισόδου πολίτη της Δημοκρατίας θα είναι αντισυνταγματικός. Αυτό είναι ένα από τα επακόλουθα του να είναι κανείς πολίτης της Δημοκρατίας. Για τους ίδιους λόγους δεν μπορεί να γίνει οτιδήποτε από τα πιο πάνω, είτε διοικητική, ή εκτελεστική ή δικαστική πράξη.

Άρθρο 15

Το άρθρο αυτό προστατεύει το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.

Σύμφωνα με τη δεύτερή του παράγραφο μπορούν σ' αυτό το δικαίωμα να τεθούν περιορισμοί αναγκαίοι μόνο για το συμφέρον της ασφάλειας της Δημοκρατίας ή της δημόσιας τάξης, ή της δημόσιας ασφάλειας ή της δημόσιας τάξης, ή της δημόσιας υγείας ή των δημοσίων ηθών, ή της προστασίας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που εγγυάται το Σ σε κάθε άτομο, μια πρόνοια που απαντάται σε αριθμό άρθρων του Συντάγματος.

Ενδεικτικά αναφέρουμε την υπόθεση *Modinos v. Cyprus*¹⁴ στην οποία βρέθηκε ότι η απόλυση ποινικοποίησης της ομοφυλοφιλίας μεταξύ αρρένων, έστω και αν ελάμβανε χώρα μεταξύ συναινούστων ενηλίκων και όχι στη δημόσια, συνιστούσε επέμβαση στην ιδιωτική ζωή. Η Κυπριακή Κυβέρνηση παρά τις μεγάλες αντιδράσεις από την Εκκλησία και μεγάλη μερίδα του λαού τροποποίησε την νομοθεσία σαν θέμα

¹³ 1 R.S.C.C. 121

¹⁴ Judgment of 22 April 1993 Series no. 259

συμμόρφωσης προς την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στην υπόθεση Niemietz v. Germany¹⁵.

Άρθρο 16

Σύμφωνα με το άρθρο 16 Σ η κατοικία καθενός είναι απαραβίαστη. Η είσοδος σ' οποιαδήποτε κατοικία ή οποιαδήποτε έρευνα εντός αυτής δεν επιτρέπεται εκτός όταν και όπως ορίζει ο νόμος, και κατόπιν δικαστικού εντάλματος δικαιολογημένων, ή όταν η είσοδος ενεργείται με ρητή συναίνεση του ενοίκου ή όταν γίνεται με σκοπό τη διάσωση θυμάτων οποιουδήποτε αδικήματος βίας ή οποιασδήποτε καταστροφής.

Στην υπόθεση Charalambos Telemachou Psaras¹⁶ and Another v. The Republic αποφασίστηκε ότι η έρευνα αυτοκινήτου και η είσοδος σε τόπο άλλο από κατοικία δεν αποτελεί αντικείμενο συνταγματικής ρύθμισης, οπότε και η ενδεχόμενη μη τήρηση του νόμου θα ξέφευγε της εμβέλειας της νομολογίας αναφορικά με το ανεπίτρεπτο αποδοχής μαρτυρίας αφού αυτό συναρτάται προς συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα.

Άρθρο 17

Το άρθρο 17 προβλέπει ότι καθένας έχει το δικαίωμα του σεβασμού και της διασφάλισης του απόρρητου της αλληλογραφίας και κάθε άλλης επικοινωνίας του εφόσον αυτή διεξάγεται με μη απαγορευμένα από το νόμο μέσα. Κατά την ενάσκηση αυτού του δικαιώματος δεν επιτρέπεται επέμβαση εκτός σύμφωνα με το νόμο σε άτομα φυλακισμένα ή προφυλακισμένα ή και στην επαγγελματική αλληλογραφία και επικοινωνία αυτού που έχει πτωχεύσει κατά τη διάρκεια της διοικήσεως της περιουσίας αυτού.

Τηλεφωνήματα που λαμβάνονται σε ιδιωτικά ή επαγγελματικά κτίρια καλύπτονται από την έννοια της «ιδιωτικής ζωής» και «αλληλογραφίας» μέσα στην έννοια του άρθρου 8(1) της Σύμβασης¹⁷.

Η παρακολούθηση επικοινωνίας που διεξάγεται μέσω τηλεφώνου και άλλων μέσων που καθορίζει ο Νόμος, υπόκεινται στην έγκριση Προέδρου ή Ανώτατου Επαρχιακού Δικαστή και μπορεί να εξουσιοδοτηθεί με δικαστικό ένταλμα.

Άρθρο 18

Το Άρθρο αυτό καθιερώνει τη θρησκευτική ελευθερία. Θεμελιώνει την αξίωση «εκάστου» απέναντι του κράτους να μην επεμβαίνει και να μην παρεμποδίζει τη διαμόρφωση και την εκδήλωση των θρησκευτικών πεποιθήσεων. Συνιστά την ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης και της ελεύθερης λατρείας η οποία αποτελεί εξωτερίκευση της πίστης και των θρησκευτικών συναισθημάτων και κατοχυρώνει για κάθε άτομο, Κύπριο πολίτη ή αλλοδαπό, που βρίσκεται στο έδαφος της Δημοκρατίας. Εξαρτά όμως την άσκηση της λατρείας από ορισμένες προϋποθέσεις που θα εκτεθούν στη συνέχεια:

- (α) Απαγορεύεται η χρήση ηθικής ή φυσικής βίας προς εξαναγκασμό ατόμου ν' αλλάξει τη θρησκεία του.
- (β) Μέχρι την συμπλήρωση του 16^{ου} έτους ηλικίας η απόφαση περί της θρησκείας, την οποία θ' ακολουθήσει το άτομο επαφίεται στον έχοντα την νόμιμη επιμέλεια του τέκνου.
- (γ) Όλες οι θρησκείες των οποίων τα δόγματα και οι ιεροτελεστίες δεν είναι μυστικές, είναι ελεύθερες.

¹⁵ Judgment of 16 December 1992 Series A no. 251-3 §29

¹⁶ (1987) 2 C.L.R. 132

¹⁷ Λοϊζου Αντρέα, Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, Λευκωσία 2001

- (δ) Όλες οι θρησκείες είναι ίσες ενώπιον του νόμου.
- (ε) Η ελευθερία εκδηλώσεως της θρησκείας ή της θρησκευτικής πεποιθήσεως υπόκεινται μόνο στους περιορισμούς οι οποίοι ορίζονται από το νόμο και είναι αναγκαίοι για το συμφέρον της ασφάλειας της Δημοκρατίας ή της συνταγματικής τάξεως ή της δημόσιας υγείας ή των δημοσίων ηθών ή της προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των εγγυημένων από το Σύνταγμα, και τέλος.
- (στ) Κανένας δεν υποχρεώνεται σε πληρωμή οποιουδήποτε φόρου ή τέλους τα έσοδα των οποίων θα διατεθούν εν όλω ή εν μέρει για σκοπούς οι οποίοι ανάγονται σε θρησκεία διαφορετική από τη δική τους.

Άρθρο 19

Το Άρθρο 19 παρ. 1 Σ προστατεύει το δικαίωμα της ελευθερίας του λόγου και της με οποιανδήποτε τρόπο έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία της γνώμης, της λήψης και μετάδοσης πληροφοριών και ιδεών χωρίς επέμβαση οποιασδήποτε αρχής και ανεξάρτητα από σύνορα. Η ελευθερία της γνώμης και της λήψης και μετάδοσης πληροφοριών είναι η λυδία λίθος της Δημοκρατίας. Προσφέρει επίσης προστασία σε γεγονότα και νέα ή και ακόμη δεδομένα στοιχεία.

Το άρθρο 19Σ όχι μόνο εγγυάται την ελευθερία της έκφρασης και πληροφόρησης και θεμελιώδες δικαίωμα, αλλά διευκολύνει και την άσκηση άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων μέσα στην έννομη τάξη. Ένα από αυτά είναι και η ελευθερία του τύπου.

Ο Τύπος προσφέρει σημαντική υπηρεσία στο κοινό και συχνά αναφέρεται ως η τέταρτη εξουσία της Πολιτείας. Η ελευθερία του Τύπου υπόκειται σε περιορισμένο αριθμό περιορισμών οι οποίοι πρέπει να ερμηνεύονται στενά, και οι οποίοι είναι, μεταξύ άλλων, αναγκαίοι μόνο ως προς την προστασία της υπόληψης ή των δικαιωμάτων άλλων.

Στη παράγραφο 4 του άρθρου 19 επιτρέπεται η κατάσχεση εφημερίδων ή άλλων εντύπων χωρίς έγγραφη άδεια του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, η οποία πρέπει να επικυρωθεί με απόφαση αρμοδίου Δικαστηρίου εντός 72 ωρών το αργότερο, και στην περίπτωση της μη επικυρώσεως η κατάσχεση αίρεται.

Τέλος με τη παράγραφο 5 στο άρθρο 19 ορίζεται ότι τίποτα δεν εμποδίζει τη Δημοκρατία να απαιτεί την έκδοση άδειας ή λειτουργίας επιχειρήσεων ραδιοφωνικών ή κινηματογραφικών ή της τηλεόρασης.

Άρθρο 20

Στο Άρθρο 20 παρ. 1 ορίζεται ότι καθένας έχει το δικαίωμα να εκπαιδεύεται και κάθε άτομο ή ίδρυμα είχε το δικαίωμα να παρέχει εκπαίδευση εφόσον τηρεί τους όρους, τις διατυπώσεις και τους περιορισμούς οι οποίοι επιβάλλονται από τον οικείο κοινοτικό νόμο και είναι αναγκαίοι για το συμφέρον της ασφάλειας της Δημοκρατίας ή της συνταγματικής τάξεως, ή της δημόσιας ασφάλειας ή της δημόσιας τάξεως ή της δημόσιας υγείας ή των δημοσίων ηθών ή του βαθμού και της ποιότητας της παιδείας ή προς προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων, συμπεριλαμβανομένου και του δικαιώματος των γονέων να διασφαλίζουν για τα παιδιά τους εκπαίδευση η οποία συνάδει με τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις.

Λόγω των ειδικών συνθηκών της Κυπριακής Πολιτείας στις παραγράφους 2,3,4, ορίζεται ότι η στοιχειώδης παιδεία πρέπει να είναι προσιτή, κάτω από την μέριμνα της Ελληνικής και τουρκικής Κοινοτικής Συνέλευσης, στα αντίστοιχα κοινοτικά σχολεία¹⁸. Επίσης η στοιχειώδης εκπαίδευση είναι υποχρεωτική για όλους

¹⁸ Λοϊζου Αντρέα, Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, Λευκωσία 2001

τους πολίτες οι οποίοι έχουν συμπληρώσει την απαιτούμενη ηλικία, όπως ορίζει ο οικείος νόμος. Τέλος ορίζεται ότι υπό τη μέριμνα της ελληνικής και τουρκικής Κοινοτικής Συνελεύσεως θα καταστεί προσιτή και η περαιτέρω εκπαίδευση, πλην της στοιχειώδους σε άτομα τα οποία αξίζουν υποστήριξη και ότι τις προϋποθέσεις και τους όρους θα ορίσει ο οικείος νόμος.

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση προστατεύεται και από το άρθρο 2 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης, το οποίο όμως δεν είναι τόσο λεπτομερές. Σήμερα στην Κύπρο η εκπαίδευση είναι δωρεάν για όλα τα επίπεδα, ακόμα και για το Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Το δικαίωμα εκπαίδευσης περιέχει ποικιλία δικαιωμάτων για γονείς, παιδιά και σημαντικά καθήκοντα για την Πολιτεία. Είναι ταυτόχρονα ένα δικαίωμα οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό και περιλαμβάνεται στη Διεθνή Σύμβαση για Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα.

Το δικαίωμα ισχύει για κάθε εκπαιδευτικό τομέα στη χώρα, είτε δημόσιο, είτε ιδιωτικό και σε όλες τις λειτουργίες που το Κράτος ασκεί σε σχέση με την εκπαίδευση, είτε ακαδημαϊκές είτε διοικητικές.

Άρθρο 21

Το Άρθρο 21 διασφαλίζει το δικαίωμα του συνέρχεσθαι ειρηνικά. Το Άρθρο αυτό αντιστοιχεί στα ουσιώδη του σημεία με το άρθρο 11 της Σύμβασης το οποίο παρόλο τον αυτόνομό του ρόλο και τη ειδική σφαίρα εφαρμογής του, πρέπει να εξετάζεται και κάτω από το φως του Άρθρου 19Σ. Η προστασία των απόψεων και η ελευθερία να τις εκφράζει είναι ένας από τους στόχους των ελευθεριών του συνέρχεσθαι όπως κατοχυρώνονται στο Άρθρο 21. Αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο σε σχέση με τα πολιτικά κόμματα ενόψει του ουσιώδους ρόλου για την εξασφάλιση του πλουραρισμού και την ορθή λειτουργία της δημοκρατίας. Τα πολιτικά κόμματα αποτελούν έκφραση του ατομικού δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι.

Το δικαίωμα ίδρυσης συντεχνιών και το δικαίωμα να γίνεται ένας μέλος σ' αυτές αποτελεί υποδιαίρεση του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι.

Στην παράγραφο 4 το Άρθρο 21 Σ απαγορεύει κάθε συναιτερισμού που έχει αντικείμενο ή δράση αντίθετο προς τη συνταγματική τάξη. Και στη παράγραφο 5 ορίζεται ότι ο νόμος έχει το δικαίωμα να υποβάλει σε περιορισμούς την άσκηση των δικαιωμάτων του αρ. 21 Σ από άτομα που ανήκουν στις ένοπλες δυνάμεις, την αστυνομία και τη χωροφυλακή.

Οι διατάξεις του Άρθρου 21 εφαρμόζονται επίσης και στη σύσταση εταιριών κάθε είδους και άλλων κερδοσκοπικών συναιτερισμών όπως προβλέπεται στην 6^η του παράγραφο.

Άρθρο 22

Με το Άρθρο 22 Σ προστατεύεται το δικαίωμα του γάμου και της ίδρυσης οικογένειας.

Το δικαίωμα του γάμου εξυπακούει και το δικαίωμα μη συνάψεως γάμου. Διάκριση στην επιβολή φορολογίας εναντίον άγαμου ατόμου θεωρείται αντίθετη προς το δικαίωμα γάμου το οποίο εξασφαλίζεται στη παράγραφο 1 του άρθρου αυτού. Η κοινωνική πολιτική η οποία απέβλεπε στην προώθηση του θεσμού του γάμου, δεν μπορεί να προωθηθεί με νομοθεσία.

Ο Κύπριος πολίτης σύμφωνα με το Άρθρο 22Σ είναι ελεύθερος να συνάψει γάμου και να ιδρύσει οικογένεια και σύμφωνα με το Άρθρο 15Σ έχει το δικαίωμα όπως η ιδιωτική και οικογενειακή του ζωή τυγχάνει σεβασμού.

Άρθρο 23

Το Άρθρο 23 προστατεύει το δικαίωμα της ιδιοκτησίας. Είναι ένα εκτεταμένο σε διατύπωση Άρθρο και εξαιρεί τη δυνατότητα απαλλοτρίωσης της Εκκλησιαστικής περιουσίας και της περιουσίας των Βακουφίων¹⁹. Το δικαίωμα ιδιοκτησίας δεν είναι απόλυτο. Το δικαίωμα ιδιοκτησίας κάτω από το Σύνταγμα υπόκειται σε περιορισμούς και στέρησεις για τους λόγους που προβλέπονται από τις παραγράφους 3 και 4 του Άρθρου 23. Η πολεοδομία όπως και η ανάπτυξη και χρησιμοποίηση οποιαδήποτε ιδιοκτησίας, καθορίζονται ρητά, ως λόγοι για τους οποίους μπορεί να επιβληθούν, βάσει του νόμου, περιορισμοί στη χρήση ιδιοκτησίας. Το Άρθρο αυτό του Συντάγματος δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποσκοπεί να επέμβει σε θέματα αστικού δικαίου, δηλαδή την ικανότητα ορισμένων ατόμων να συμβάλλονται.

Εξ' άλλου στέρηση ιδιοκτησίας μπορεί να συντελεστεί μόνο με απαλλοτρίωση γης και όπως ορίζεται από το άρθρο 23 παρ. 4 ο δε ιδιοκτήτης δικαιούται σε αποζημίωση πριν την αποξένωση της περιουσίας του.

Στη δεύτερη παράγραφο το Άρθρο 23 Σ προστατεύει το δικαίωμα της περιουσίας από στέρηση ή περιορισμό ή όρους οποίοι επηρεάζουν χάρην του συμφέροντος της Πολιτείας ή των δημοσίων Αρχών και όχι απλώς κάτω από ένα νόμο που ρυθμίζει αστικά δικαιώματα σχετικά με περιουσία.

Η παράγραφος 5 του Άρθρου 23 προβλέπει ότι οποιαδήποτε ακίνητη περιουσία η οποία έχει απαλλοτριωθεί αναγκαστικά ή δικαίωμα, ή συμφέρον πάνω σ' αυτή την ιδιοκτησία θα χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά για το σκοπό της απαλλοτρίωσης. Αν μέσα σε 3 χρόνια δεν καταστεί εφικτός ο σκοπός της απαλλοτρίωσης, η απαλλοτριώσα Αρχή αμέσως μετά την εκπνοή της προθεσμίας των 3 ετών υποχρεούται να προσφέρει την ιδιοκτησία στο πρόσωπο από το οποίο την απαλλοτρίωσε, επί της καταβολής της τιμής κτήσεως. Το πρόσωπο αυτό δικαιούται εντός τρίμηνης προθεσμίας από τη λήψη της προσφοράς να γνωστοποιήσει την αποδοχή ή μη αυτής. Εφόσον δε γνωστοποιήσει ότι δέχεται τη προσφορά, η ιδιοκτησία επιστρέφεται αμέσως όταν αποδοθεί από το πρόσωπο το τίμημα εντός περαιτέρω προθεσμίας τριών μηνών απ' αυτή την αποδοχή.

Η παράγραφος 6 προβλέπει ότι σε περίπτωση αγροτικής μεταρρυθμίσεως η γη διανέμεται μόνο σε άτομα τα οποία ανήκουν στη κοινότητα στην οποία ανήκει και ο ιδιοκτήτης της αναγκαστικώς απαλλοτριώσας γης. Από την εγκαθίδρυση της Δημοκρατίας δεν τέθηκε ποτέ τέτοιο θέμα.

Η παράγραφος 7 προβλέπει ότι οι παράγραφοι 3 και 4 του παρόντος άρθρου δεν έχουν εφαρμογή προκειμένου διατάξεων οποιουδήποτε νόμου, περί αναγκαστικής εκτελέσεως σε σχέση με οποιοδήποτε φόρο ή ποινή, περί αναγκαστικής εκτελέσεως συμβατικών υποχρεώσεων ή περί παρεμποδίσεως κινδύνου ο οποίος απειλεί τη ζωή ή την ιδιοκτησία.

«Ποινή» με την έννοια αυτής της παραγράφου σημαίνει ποινή η οποία επιβάλλεται από δικαστήριο.

Όταν φόροι, τέλη ή εισφορές που δεν είναι για οποιοδήποτε άλλο λόγο αντισυνταγματικοί δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι παραβιάζουν το Άρθρο 23 Σ, απλώς και μόνο γιατί έχουν σαν επακόλουθο τη στέρηση χρημάτων για το σκοπό της πληρωμής τους, γιατί διαφορετικά το Άρθρο 23 Σ θα καθιστούσε τη παράγραφο 1 του άρθρου 24Σ χωρίς κανένα αποτέλεσμα.

Με την 8^η παράγραφο του Άρθρου 23 Σ διέπει το θέμα της επίταξης ιδιωτικής, κινητής και ακίνητης ιδιοκτησίας.

¹⁹ Κούτα Ν. Ακίνητη Ιδιοκτησία, Μελέτες Κυπριακού Δικαίου, Σεργίδη Γ. τόμος 2

Από νομοθετικής πλευράς το θέμα ρυθμίζεται από τον περί Επιτάξεως Ιδιοκτησίας Νόμο του 1962 όπως τροποποιήθηκε. Η μόνη Αρχή που τώρα έχει εξουσία επίταξης είναι η Δημοκρατία και αυτή ασκείται από το Υπουργικό Συμβούλιο σύμφωνα με το Άρθρο 54 Σ, μια και οι παράλληλες εξουσίες της Ελληνικής Κοινοτικής Συνέλευσης βάσει του Άρθρου 23 παρ. 8 μεταβιβάστηκαν στο Υπουργικό Συμβούλιο. Η έκδοση διατάγματος επίταξης είναι ανεξάρτητη από την εξουσία έκδοσης διατάγματος Απαλλοτρίωσης, παρόλο που τις περισσότερες φορές η επίταξη μιας περιουσίας, ως αντικείμενο απαλλοτρίωσης, καθίσταται αναγκαία για να πραγματοποιηθεί ο σκοπός της απαλλοτρίωσης²⁰.

Η παράγραφος 9 προβλέπει ότι κανένας όρος ή αποστέρηση περιορισμός ή δέσμευση δεν επιβάλλεται σε οποιαδήποτε κινητή ή ακίνητη ιδιοκτησία η οποία ανήκει σε οποιαδήποτε επισκοπή μοναστήρι, ναό ή οποιονδήποτε άλλο εκκλησιαστικό οργανισμό ή οποιουδήποτε δικαιώματος ή συμφέροντος σ' αυτήν χωρίς την έγγραφη συναίνεση της αρμόδιας εκκλησιαστικής αρχής η οποία έχει τον έλεγχο αυτής της ιδιοκτησίας. Η δε διάταξη αυτή ισχύει και για τις περιπτώσεις οι οποίες περιγράφονται στη Τρίτη παράγραφο, εκτός από τους όρους, περιορισμούς ή δεσμεύσεις για το συμφέρον της πολεοδομίας και της 4^{ης}, 7^{ης} και 8^{ης} παραγράφου του παρόντος άρθρου.

Με τη 10^η παράγραφο προβλέπεται ότι δεν επιβάλλεται καμία αποστέρηση ή όρος, περιορισμός ή δέσμευση οποιουδήποτε δικαιώματος το οποίο προβλέπεται στη πρώτη παράγραφο για οποιαδήποτε κινητή ή ακίνητη ιδιοκτησίας χωρίς την έγκριση της τουρκικής Κοινοτικής Συνελεύσεως και σύμφωνα με τους νόμους και τις αρχές των βακουφίων.

Τέλος κάτω από την παράγραφο 11 η διαδικασία των πολιτικών δικαστηρίων περιορίζεται στο να εξασφαλίζει αναστολή της διαδικασίας και την εκτίμηση των αποζημιώσεων που πρέπει να πληρωθούν και όχι σε άλλα θέματα που εγείρονται κάτω από το Άρθρο 23 στο σύνολό του και τα οποία εμπίπτουν στην αρμοδιότητά του από το Άρθρο 146 Σ.

Άρθρο 24

Στο Άρθρο 24 ορίζεται ότι καθένας υποχρεώνεται να συνεισφέρει στα δημόσια βάρη αναλόγως των δυνάμεών του. Καμία τέτοια συνεισφορά για καταβολή φόρου, τέλους ή εισφοράς οποιασδήποτε φύσεως επιβάλλεται, χωρίς νόμο ή κατ' εξουσιοδότηση νόμου. Επίσης κανένας φόρος, τέλος ή εισφορά οποιασδήποτε φύσεως επιβάλλεται αναδρομικά. Εισαγωγικοί δασμοί μπορούν να επιβάλλονται από την ημερομηνία της κατάθεσης της σχετικής πρότασης του νόμου ή νομοσχεδίου.

Τέλος, στη παράγραφο 4 ορίζεται ότι κανένας φόρος, τέλος ή εισφορά οποιασδήποτε φύσεως, με εξαίρεση τους τελωνειακούς δασμούς, μπορεί να είναι καταστρεπτικής ή απαγορευτικής φύσεως.

Η φράση που αναφέρεται στη παράγραφο 1 «αναλόγως των δυνάμεών» του είναι μια όψη, στη σφαίρα της φορολογίας της αρχής της ισότητας η οποία περιέχεται στο Άρθρο 28 παρ. 2 του Συντάγματος. Επιτρέπει επομένως λογικές διαφοροποιήσεις οι οποίες πρέπει να γίνουν εν όψει της ουσιαστικής φύσης των πραγμάτων [Υπόθεση *Kantara Shipping Ltd v. The Republic*]²¹

²⁰ Κούτα Ν. Ακίνητη Ιδιοκτησία, Μελέτες Κυπριακού Δικαίου, Σεργίδη Γ. τόμος 2

²¹ (1969) 3 C.L.R. 95

Άρθρο 25

Το Άρθρο 25 Σ προβλέπει ότι καθένας έχει το δικαίωμα να ασκεί οποιοδήποτε επάγγελμα ή να επιδίεται σ' οποιαδήποτε απασχόληση, εμπόριο ή επικερδή εργασία. Η γενική πρόνοια της παραγράφου αυτής, που διασφαλίζει το δικαίωμα άσκησης οποιουδήποτε επαγγέλματος, θα πρέπει να εφαρμόζεται έχοντας υπόψη το είδος και την έκταση του συγκεκριμένου επαγγέλματος. Το δικαίωμα άσκησης επαγγέλματος δεν είναι δικαίωμα *abstracto*. Ο όρος «αξιοπρεπής διαβίωση» που υπάρχει στο Άρθρο 9 Σ δε δίδει ελεύθερη άδεια σε οποιοδήποτε να ενεργεί όπως νομίζει αρμόζων, ανεξάρτητα από τα γενικά συμφέροντα της κοινωνίας, για την, όπως προβλήθηκε ο ισχυρισμός, εξασφάλιση της αξιοπρεπούς διαβίωσης.

Σύμφωνα με την 2^η παράγραφο το δικαίωμα άσκησης επαγγέλματος ή απασχόλησης με εμπόριο ή επικερδή εργασία μπορεί να υπαχθεί σε περιορισμούς ή διατυπώσεις που προβλέπονται από νόμο και οι οποίοι αναφέρονται αποκλειστικά στα προσόντα που συνήθως απαιτούνται, ή που είναι απαραίτητοι μόνο προς το συμφέρον της Δημοκρατίας ή της συνταγματικής τάξης ή της δημόσιας ασφάλειας ή της δημόσιας τάξης ή της δημόσιας υγείας ή των δημοσίων ηθών, της προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των εγγυημένων από το Σύνταγμα σε οποιοδήποτε πρόσωπο ή προς το δημόσιο συμφέρον, υπό τον όρο ότι οι διατυπώσεις, όροι και περιορισμοί δεν θα τίθενται με νόμο σε επίκληση του δημοσίου συμφέροντος εφόσον είναι αντίθετοι προς τα συμφέροντα μιας των κοινοτήτων.

Η Τρίτη παράγραφος του παρόντος Άρθρου προβλέπει ότι ο νόμος δύναται να ορίσει, εφόσον αυτό συνάδει προς το δημόσιο συμφέρον, ότι ορισμένες επιχειρήσεις οι οποίες παρέχουν ουσιώδη δημόσια υπηρεσία ή είναι σχετικές με την εκμετάλλευση πηγών ενέργειας ή άλλων φυσικών πόρων θα ασκούνται αποκλειστικά από τη Δημοκρατία ή από δήμο ή από νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, το οποίο ιδρύθηκε για το σκοπό αυτό από τον ανωτέρω νόμο και διοικείται από τον έλεγχο της Δημοκρατίας, και του οποίου κεφάλαιο μπορεί να προέρχεται από δημοσίους και ιδιωτικούς πόρους ή μόνο από μια από αυτές τις δύο πηγές.

Εφόσον όμως αυτή η επιχείρηση ασκείται απ' οποιοδήποτε πρόσωπο εκτός του δήμου ή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, οι χρησιμοποιημένες γι' αυτή την επιχείρηση εγκαταστάσεις με αίτηση του ενδιαφερομένου εξαγοράζονται από τη Δημοκρατία, ή το δήμο ή το νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ανάλογα με τη περίπτωση.

Άρθρο 26

Με το Άρθρο 26Σ προστατεύεται το δικαίωμα του συμβάλλεσθαι περιλαμβάνει την επιλογή του αντισυμβαλλόμενου, την προσχώρηση ή μη σε σύμβαση, τη διαμόρφωση του περιεχομένου της συμφωνίας καθώς και τη καταγγελία της σύμβασης. Οι μόνοι όροι, δεσμεύσεις ή περιορισμοί που μπορεί να επιβληθούν στην άσκηση του δικαιώματος, όπως ρητά ορίζεται στο ίδιο το Άρθρο 26 παρ. 1 είναι εκείνοι οι οποίοι τίθενται από τις γενικές αρχές του δικαίου των συμβάσεων.

Όπως προβλέπεται στη δεύτερη παράγραφο του Άρθρου αυτού νόμος θα ρυθμίσει τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας. Τέτοιος νόμος δεν έχει θεσπιστεί στην Κυπριακή Νομοθεσία²².

Άρθρο 27

Με το 27^ο Άρθρο του το Σύνταγμα κατοχυρώνει το δικαίωμα της απεργίας. Το δικαίωμα της απεργίας είναι βασικό ανθρώπινο δικαίωμα το οποίο δεν μπορεί να

²² Λοϊζου Αντρέα, Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, Λευκωσία 2001

εξουδετερωθεί. Ενόψει της Συνταγματικής αυτής καθιέρωσης, η απεργία απλώς αναστέλλει και δεν τερματίζει τη σύμβαση εργασίας εργοδότη και εργαζομένου. Εφόσον δεν τερματίζεται από υπαιτιότητα του απεργού ο εργοδότης δεν έχει το δικαίωμα να απολύσει νόμιμα τον απεργό λόγω της απεργίας. Τυχόν απόλυση λόγω απεργίας είναι παράνομη και το συνεχές της απασχόλησης δε διακόπτεται λόγω απουσίας από την εργασία που οφείλεται σε εργατική διαφορά. Η απόλυση εργαζομένου για το μόνο λόγο ότι συμμετέχει σε απεργία είναι καταχρηστική και ο εργαζόμενος δικαιούται ν' αξιώσει αποζημίωση είτε αποτεινόμενος στο Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών είτε στο Επαρχιακό Δικαστήριο.

Περιορισμοί απεργίας αναφορικά με ουσιώδεις υπηρεσίες δεν δικαιολογούνται εκτός σε καταστάσεις οξείας εθνικής κρίσης, και τότε μόνο για περιορισμένη περίοδο και σε όση έκταση είναι αναγκαίο ν' αντιμετωπίσει τις ανάγκες της κατάστασης. Αυτό σημαίνει γνήσιες καταστάσεις κρίσεως όπως αυτές που προέρχονται σαν αποτέλεσμα σοβαρής σύγκρουσης ανταρσίας ή θεομηνίας, κατά τις οποίες οι φυσικές συνθήκες για τη λειτουργία της κοινωνίας ελλείπουν²³.

Ο περιορισμός των οποιονδήποτε δικαιωμάτων δεν μπορεί παρά να γίνεται δια νόμου, όπως καθορίζεται ρητά από τις αντίστοιχες συνταγματικές διατάξεις. Στο θέμα του περιορισμού του δικαιώματος της απεργίας είναι φανερό ότι πέρα της νομοθετικής ρύθμισης, σημαντικός παράγοντας είναι και η αναλογικότητα της χρησιμοποίησης των εξουσιών οι οποίες δίδονται στις Αρχές από τη σχετική νομοθεσία.

Άρθρο 28

Με το Άρθρο 28 του Σ κατοχυρώνεται η ισότητα όλων των πολιτών ενώπιον του νόμου, της διοίκησης και της δικαιοσύνης. Το Άρθρο 28 έχει αυτοτελή ύπαρξη και μπορεί να παραβιαστεί από την παραβίαση ή μη άλλου δικαιώματος που προστατεύεται από το Σύνταγμα.

Η αρχή της ισότητας που καθιερώνεται με το Άρθρο αυτό από την έκφραση «ίσοι ενώπιον του νόμου» στη πρώτη παράγραφο και «δυσμενούς διάκρισης» στη δεύτερη, δεν μεταδίδει την έννοια της ακριβούς αριθμητικής ισότητας, αλλά προστατεύει μόνο από αυθαίρετη διάκριση χωρίς να αποκλείει εύλογες διαφοροποιήσεις. Η δε δικαστική εξουσία περιορίζεται σε έλεγχο υπερβάσεως των ακραίων ορίων. Ίση ρύθμιση υφίσταται όταν ενεργείται όμοια μεταχείριση των ομοίων και ανόμοια μεταχείριση των ανομοίων. Η όμοια μεταχείριση για να είναι ίση προϋποθέτει ομοιότητα των υπό ρύθμιση θεμάτων. Αναφορικά με το δικαστικό έλεγχο ο δικαστής οφείλει να ερευνά αν πράγματι υπάρχει ομοιότητα των υπό ρύθμιση θεμάτων. [Μάρω Γιασεμίδου δια του Αντιπροσώπου της Σόλωνος Σαρρή και Άλλοι V. Δημοτικού Συμβουλίου και Άλλων]²⁴.

Ανεξάρτητα δε από τη πνευματική κατάσταση ενός ατόμου, τα συνταγματικά δικαιώματά του κάτω από το Άρθρο αυτό διασφαλίζονται πλήρως.

Επιπλέον η ίση μεταχείριση των διαδίκων αποτελεί θεμέλιο της Δικαιοσύνης. Η ισότητα ενώπιον του νόμου εδράζεται στην ουσιαστική ομοιογένεια μεταξύ των υποκειμένων του δικαίου που στην περίπτωση των παραβατών λαμβάνει τη μορφή της πραγματικής ομοιότητας στη θέση των παρανομοούντων.

Τέλος το αναλογικό εκλογικό σύστημα όπως καθορίζεται από τον Εκλογικό Νόμο, δεν παραβιάζει την αρχή της ισότητας ενώπιον του νόμου²⁵.

²³ Loizou Andreas, The Right to strike and the Regulation of its Exercise by Law, Melanges en L'honneur de Nicolas Valtikos, p. 557, Editions A. Pedone, Paris 1999

²⁴ (1996) 3 A.A.Δ. 491, 499-500

²⁵ Λοΐζου Αντρέα, Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, Λευκωσία 2001

Το Άρθρο 29 Σ καλύπτει όλες τις περιπτώσεις που ένα άτομο υποβάλλει γραπτό αίτημα σε μια Αρμόδια Αρχή κάτω από τις διατάξεις ενός συγκεκριμένου νόμου ή άλλως πως. Η λέξη «αιτήσεις» στο Άρθρο αυτό το οποίο αναφέρεται στο δικαίωμα του πολίτη να τυγχάνει απάντησης από τη Διοίκηση, έχει την έννοια του αιτήματος και όχι την έννοια των αιτήσεων που ο πολίτης είναι υποχρεωμένος να υποβάλλει στη διοίκηση σύμφωνα με τις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας. Η δεύτερη παράγραφος δίνει σ' ένα επηρεαζόμενο άτομο δικαίωμα προσφυγής να του δοθεί απάντηση σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο. Είναι σαφές ότι αν η αρμόδια δημόσια αρχή που παραλείπει ν' απαντήσει είναι μια απ' αυτές που αναφέρονται στο Άρθρο 14 παρ. 1, η διαδικασία εμπίπτει στη δικαιοδοσία του Ανωτάτου Δικαστηρίου κάτω από το Άρθρο 146 παρ. 2Σ, αλλά αν η διαδικασία αυτή έχει αρχίσει σχετικά με την ουσία της αναπάντητης αναφοράς, το δικαίωμα προσφυγής για τη παράλειψη απάντησης κάτω από το Άρθρο 29 ενσωματώνεται στη διαδικασία αυτή.

Αρμόδια Αρχή στην οποία έχει υποβληθεί γραπτή αίτηση ή παράπονο, σε θέμα έξω από την αρμοδιότητά της δεν έχει υποχρέωση να απαντήσει. Ο σκοπός του Άρθρου 29 δεν είναι να προωθήσει την ανταλλαγή αλληλογραφίας μεταξύ του πολίτη και των δημοσίων Αρχών. Έστω όμως και αν δεν έχει αρμοδιότητα το καθήκον της είναι να διαβιβάσει τέτοιο παράπονο ή αίτηση στην αρμόδια αρχή.

Άρθρο 30

Το Άρθρο 30 κατοχυρώνει το δικαίωμα για ακριβοδίκαιη δίκη. Το δικαίωμα αυτό είναι υπέρτατης σημασίας γιατί ρυθμίζει την απονομή της δικαιοσύνης. Διασφαλίζει το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο και το δεύτερο μέρος της απαγορεύει τη σύσταση δικαστικών επιτροπών και έκτατων δικαστηρίων. Καθορίζει το δικαίωμα της ακριβοδικαίας και δημόσιας δίκης ποινικών και πολιτικών υποθέσεων μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει εγκαθιδρυθεί από νόμο.

Σύμφωνα με την πρώτη του παράγραφο σε κανένα δεν μπορεί να απαγορευθεί η προσφυγή ενώπιον του δικαστηρίου στο οποίο δικαιούται να προσφύγει δυνάμει του Συντάγματος. Η σύσταση δικαστικών επιτροπών ή εκτάκτων δικαστηρίων κάτω από οποιοδήποτε όνομα απαγορεύεται.

Το Άρθρο αυτό δεν έχει εφαρμογή εκτός αν υπάρχει (ποινική κατηγορία) εναντίον ενός συγκεκριμένου ατόμου, δηλαδή, μετά που το άτομο έχει λάβει (την επίσημη ειδοποίηση από την αρμόδια Αρχή για ένα ισχυρισμό ότι έχει διαταράξει ποινικό αδίκημα) ή υπήρξε το αντικείμενο μέτρων τα οποία φέρουν την επίπτωση τέτοιου ισχυρισμού που με τον ίδιο τρόπο ουσιαστικά επηρεάζουν την θέση του υπόπτου.

Το δικαίωμα του πολίτη να εκδικάζονται οι υποθέσεις του μέσα σε εύλογο χρόνο διασφαλίζεται από την δεύτερη παράγραφο του άρθρου αυτού.

Το καθήκον για έγκυρη απονομή της δικαιοσύνης βαρύνει τις δικαστικές Αρχές, όπως τονίστηκε στην απόφαση *Yiannakis Agariou v. Annetta Panayiotou*²⁶, ενώ οι συνέπειες που μπορεί να προκύψουν από την παραβίαση των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από την διάταξη αυτή αναλύονται σε αριθμό υποθέσεων.

Η αρχή της ακριβοδικαίας δίκης παραβιάζεται όταν ο νόμος καθιστά υπεύθυνο ένα άτομο να υποστεί φορολογική επιβάρυνση χωρίς να του παρέχεται η ευκαιρία να αποδείξει ότι δεν ευθύνεται.

Οι διατάξεις του Άρθρου 30 παρ.2 σχετικά με την αιτιολογία των δικαστικών αποφάσεων έχουν εξεταστεί από το δικαστήριο σε σειρά αποφάσεων.

²⁶ (1988) 1 C.L.R. 257

Στην 3^η παράγραφο του άρθρου 30 παρατίθενται τα δικαιώματα κάθε διαδίκου. Φαίνεται ότι καλύπτει κατά κύριο λόγο, τα δικαιώματα διαδίκων σε αστικές υποθέσεις αλλά εφαρμόζεται και σε ποινικές. Τα δικαιώματα αυτά είναι στοιχεία της ευρύτερης αρχής για ακριβοδίκαιη δίκη. Στην υπόθεση *Myrianthi P. Ghristan v. Panayiotis Christou*²⁷, μια υπόθεση διατροφής αποφασίστηκε από το δικαστήριο ότι ήταν ορθό να ερμηνευθούν οι διατάξεις του άρθρου 30 παρ. 3 του Συντάγματος με τις οποίες έκδηλα απρόβλεπτο να έχουν εφαρμογή κυρίως σε πολιτικές υποθέσεις, ότι προορίζοντο να διασφαλίσουν ακριβοδίκαιη δίκη ενόψει και των ειδικών διατάξεων που υπάρχουν στο Άρθρο 12 παρ. 5 του Συντάγματος για ποινικές υποθέσεις.

Επίσης το δικαίωμα ενός κατηγορουμένου να επικοινωνεί με το δικηγόρο του χωρίς να ακούεται από τρίτο πρόσωπο είναι μέρος των απαιτήσεων για ακριβοδίκαιη δίκη σε μια δημοκρατική κοινωνία. Η δυνατότητα, όμως, συμπαιγνίας παρά την σοβαρότητα της κατηγορίας εναντίον του κατηγορουμένου δεν μπορεί να δικαιολογήσει τέτοιο περιορισμό.

Ισχυρισμός για παρέκκλιση από τα θέσμια της ακριβοδικαίας δίκης δεν μπορεί, χωρίς νομοθετική ή δικονομική εξουσιοδότηση, να εξεταστεί προκαταρκτικά ή προληπτικά, πριν από την έναρξη της δίκης μέσα στα πλαίσια αίτησης για απόρριψη της υπόθεσης, αλλά στο τέλος και μέσα στο πλαίσιο του συνόλου της δίκης.

Τα δικαιώματα του κατηγορουμένου για ακριβοδίκαιη δίκη συναρτώνται με την διεξαγωγή της δίκης. Παραβίασή τους δε συνεπάγεται, είτε την διαγραφή της ποινικής ευθύνης του κατηγορουμένου, ή την κατάργηση της δίκης. Η άσκηση του δικαιώματος που κατοχυρώνει το Άρθρο 30 παρ. 3 (Δ) συναρτάται με την διεξαγωγή ακριβοδικαίας δίκης και όχι τον αποκλεισμό της δίκης ως του μέσου για την διαπίστωση της ποινικής ευθύνης του κατηγορουμένου για το έγκλημα για το οποίο κατηγορείται. Σε εισήγηση κατηγορουμένων ότι παραβιάστηκε η εμπιστευτικότητα της επικοινωνίας με τους δικηγόρους των από πρόσωπα στην υπηρεσία των φυλακών και επομένως η δίκη έπρεπε να καταργηθεί και οι ίδιοι να απαλλαγούν, το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι για την θεμελίωση της παραβίασης του απορρήτου της επικοινωνίας διαδίκου με τον δικηγόρο του, πρέπει να καταδειχθεί δυσμενής επηρεασμός του δικαιώματος για την ελεύθερη εκπροσώπηση του διαδίκου από το δικηγόρο του.

Άρθρο 31

Το Άρθρο 31 Σ αναγνωρίζει σε κάθε πολίτη της Δημοκρατίας το δικαίωμα να ψηφίζει σε κάθε εκλογή που διενεργείται σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους νόμους. Δεν υπάρχει οποιαδήποτε διάταξη αναφορικά με το εκλογικό σύστημα, σχετικά με τις βουλευτικές εκλογές. Η μόνη διάταξη είναι εκείνη του Άρθρου 66 παρ. 2, σύμφωνα με την οποία η εκλογή για την πλήρωση βουλευτικών εδρών διεξάγεται (δια καθολικής, αμέσου και μυστικής ψηφοφορίας, διενεργούμενος κατά την αυτήν ημέραν). Το εκλογικό σύστημα αφήνεται να καθοριστεί με εκλογικό νόμο για την ψήφιση του οποίου υπάρχει ειδική διάταξη στο Άρθρο 78 παρ. 2²⁸.

Το εκλογικό δικαίωμα είναι άσκηση πολιτειακής λειτουργίας που ασκείται από τα μέλη του εκλογικού σώματος και κατά συνέπεια οι σχετικές διατάξεις με τις οποίες καθίσταται υποχρεωτικοί η άσκηση του δικαιώματος ψήφου δεν είναι αντισυνταγματικές.

Το εκλογικό σώμα δεν προβλέπεται από το Σύνταγμα το οποίο καθορίζει και την αρμοδιότητα του. Εξασφαλίζεται από το Άρθρο αυτό το δικαίωμα συμμετοχής σε

²⁷ (1964) C. L. R. 336

²⁸ Λοϊζου Αντρέα, Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, Λευκωσία 2001

κάθε εκλογή που διενεργείται σύμφωνα με το Σύνταγμα, αλλά δεν προκαθορίζονται οι επιλογές που παρέχονται στον εκλογέα. Η ρύθμιση των επιλογών αυτών επαφίεται στην νομοθετική εξουσία. Ότι διαφυλάσσει το Άρθρο 31 είναι η κατοχύρωση του δικαιώματος συμμετοχής στις προβλεπόμενες από το Σύνταγμα εκλογές και η ανεμπόδιστη άσκησή του με μυστική ψηφοφορία.

Σχετικός είναι και ο περί Εγγραφής Εκλογέων και Εκλογικού Καταλόγου Νόμος του 1980, όπως επίσης και οι περί λειτουργίας Υπηρεσίας Εκλογών Κανονισμοί, 1980.

Άρθρο 32

Με το Άρθρο 32 γίνεται ρύθμιση θεμάτων σχετικά με αλλοδαπούς.

Τα ατομικά δικαιώματα ανήκουν σε όλους και στους αλλοδαπούς, εκτός εάν υπάρχει ως προς ορισμένα δικαιώματα αναφορικά με αλλοδαπούς διαφορετική πρόβλεψη. Η εξουσία που παρέχεται από τον περι Αλλοδαπών και Μεταναστεύσεως Νόμο στη διοίκηση για άδεια εισόδου στη Δημοκρατία όπως και γι' απέλαση βάσει του Νόμου αυτού είναι ευρεία σχεδόν απεριόριστη και είναι συνυφασμένη με την κυριαρχία και εδαφική ακεραιότητα του Κράτους νοούμενου ότι εξετάζει την είσοδο του αλλοδαπού με καλή πίστη Διάταγμα απέλασης αλλοδαπού έχει ο Υπουργός Εσωτερικών, μπορεί όμως να μεταβιβάσει την εξουσία αυτή σύμφωνα με τον περί Εκχωρήσεως της Ενάσκησης των εξουσιών των Απορреουσών εκ τινος Νόμου, Νόμο 1962.

Άρθρο 33

Με το Άρθρο 33 Σ γίνεται σαφές ότι τηρουμένων των διατάξεων του Συντάγματος των σχετικών προς την κατάσταση εκτάκτου ανάγκης, τα εγγυημένα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες δεν υπόκεινται σε οποιονδήποτε άλλο όρο, δέσμευση ή περιορισμό εκτός αυτών που ορίζονται στο παρόν μέρος. Οι διατάξεις του παρόντος μέρους αναφερόμενες σε αυτούς τους όρους δεσμεύσεις ή περιορισμούς πρέπει να ερμηνεύονται στενά και να μην εφαρμόζονται για οποιονδήποτε σκοπό διαφορετικό από εκείνο για τον οποίο θεσπίστηκαν.

Όπως λέχθηκε στη *Fina (Cyprus) Ltd v. The Republic*²⁹ «σε νομοθεσία που συνεπάγεται επέμβαση σε θεμελιώδη Δικαιώματα και Ελευθερίες που διασφαλίζονται από το Σύνταγμα, η ερμηνεία των διέπεται από την καθιερωμένη αρχή ότι τέτοιες διατάξεις πρέπει να ερμηνεύονται σε περίπτωση αμφιβολίας υπέρ των δικαιωμάτων και ελευθεριών αυτών. Δεν θα ήταν, επομένως ορθό να τους δοθεί ευρύτερη επίδραση από εκείνη που σαφώς και χωρίς αμφιβολία, διασφαλίζεται από το κείμενο».

Άρθρο 34

Το Άρθρο 34 Σ προστατεύει τη Συνταγματική τάξη από υπονόμηση ή κατάργηση.

Στο άρθρο αυτό ορίζεται ότι τίποτε από αυτά που ορίζονται στο παρόν μέρος του Συντάγματος δεν μπορεί να ερμηνευθεί ότι παρέχει οποιοδήποτε δικαίωμα σε οποιαδήποτε κοινότητα, ομάδα ή άτομο να επιδοθεί σε οποιαδήποτε δράση ή εκτέλεση οποιασδήποτε πράξεως η οποία αποσκοπεί στην υπονόμηση ή κατάργηση της καθιδρυσμένης υπό του Συντάγματος συνταγματικής τάξεως ή τη κατάργηση οποιουδήποτε από τα δικαιώματα ή ελευθερίες που καθορίζονται στο παρόν μέρος, ή τον περιορισμό αυτών σε μεγαλύτερο του οριζόμενου στο παρόν μέρος βαθμό³⁰.

²⁹ 4 R.S.C.C. 26, 33

³⁰ Παπαφιλίππου Λουκή, Το Δίκαιο της Ανάγκης και η Συνταγματική Τάξη στη Κύπρο, Λευκωσία 1994

Άρθρο 35

Με το Άρθρο 35, που είναι και το τελευταίο του Μέρους αυτού του Συντάγματος, επιβάλλεται επιτακτικά στις νομοθετικές, εκτελεστικές και δικαστικές Αρχές της Δημοκρατίας, - σε κάθε μια μέσα στα όρια της αρμοδιότητάς της η υποχρέωση να διασφαλίζουν την αποτελεσματική εφαρμογή του Μέρους αυτού του Συντάγματος.

Απόκλιση από τις υποχρεώσεις που επιβάλλει στη Πολιτεία το Μέρος II του Συντάγματος δεν χωρεί. Η εκπλήρωσή τους αποτελεί αναλλοίωτη και διαχρονική υποχρέωση κάθε Αρχής και Οργάνου της Δημοκρατίας, όπως ρητά ορίζεται από το Άρθρο αυτό.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ: ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΑΡΘΡΑ 36-60

Άρθρο 36

Με το άρθρο 36 ορίζεται ότι Αρχηγός της Πολιτείας είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και Υπαρχηγός ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας προηγείται όλων στη Δημοκρατία και τον ακολουθεί ο Αντιπρόεδρος. Σε περίπτωση προσωρινής απουσίας η προσωρινού κωλύματος του Προέδρου της Δημοκρατίας ή του Αντιπροέδρου, τους αναπληρώνουν ο Πρόεδρος ή ο Αντιπρόεδρος της Βουλής και σε περίπτωση απουσίας και αυτών οι αναπληρωτές των σύμφωνα με το άρθρο 72 Σ.

Άρθρο 37

Στο Άρθρο 37 Σ ορίζεται ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας αντιπροσωπεύει τη Δημοκρατία σε όλες τις επίσημες εκδηλώσεις. Επίσης υπογράφει τα διαπιστευτήρια διπλωματικών απεσταλμένων. Τέλος απονέμει τις τιμητικές διακρίσεις και τα παράσημα της Δημοκρατίας.

Άρθρο 38

Στο άρθρο 38 Σ ορίζεται ότι ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας έχει δικαίωμα να παρίσταται στις επίσημες εκδηλώσεις, κατά την υποβολή των διαπιστευτηρίων των ξένων διπλωματικών απεσταλμένων και να εισηγείται στο Πρόεδρο της Δημοκρατίας την απονομή τιμητικών διακρίσεων και παρασήμων σε μέλη της τουρκικής κοινότητας, και ο της Δημοκρατίας είναι υποχρεωμένος να αποδεχθεί την εισήγηση εκτός αν υπάρχουν σοβαροί λόγοι, να μην την αποδεχθεί.

Άρθρο 39

Στο Άρθρο 39 Σ ορίζεται ο τρόπος διεξαγωγής της εκλογής του Προέδρου και Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας. Η εκλογή είναι άμεση δια καθολικής και μυστικής ψηφοφορίας και διεξάγεται την ίδια μέρα αλλά ξεχωριστά για τον καθένα.

Όποιος υποψήφιος λάβει περισσότερους από 50% των δοσμένων έγκυρων ψήφων εκλέγεται. Αν κανένας δεν λάβει τον απαιτούμενο αριθμό ψήφων η εκλογή επαναλαμβάνεται κατά την αντίστοιχη μέρα της αμέσως επόμενης εβδομάδας μεταξύ των δύο υποψηφίων που έλαβαν τον μεγαλύτερο αριθμό των δοθέντων έγκυρων ψήφων και ο υποψήφιος που θα λάβει τον μεγαλύτερο αριθμό ψήφων θεωρείται εκλεγής.

Άρθρο 40

Στο άρθρο αυτό και το άρθρο 64 απαριθμούνται εξαντλητικά οι προϋποθέσεις εκλεγιμότητας για τα αντίστοιχα αξιώματα. Απαιτούν οι συνταγματικές διατάξεις στη πρώτη περίπτωση καταδίκη για αδίκημα που εμπίπτει στις κατηγορίες που αναφέρονται σ' αυτές, και στη δεύτερη περίπτωση στέρηση εκλογιμότητας μετά από απόφαση αρμοδίου δικαστηρίου για εκλογικό αδίκημα. Ο δε όρος «καταδίκη», που βρίσκεται στα άρθρα αυτά, σημαίνει καταδίκη από αρμόδιο δικαστήριο το οποίο ασκεί ποινική δικαιοδοσία. Η ποινική δίωξη των πραξικοπημάτων για συναφή αδικήματα κάτω από τον Ποινικό Κώδικα ήταν πάντοτε ανοιχτή, αρκεί να υπάρχει η πολιτική βούληση για το σκοπό αυτό.

Άρθρο 41

Στο άρθρο 41 Σ ορίζονται τα ασυμβίβαστα, προς το λειτούργημα του Πρόεδρου της Δημοκρατίας και του Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας αξιώματα. Αυτά είναι το αξίωμα του Βουλευτή, Υπουργού, ή μέλους Κοινοτικής Συνέλευσης ή δημοτικού συμβουλίου. Επίσης το αξίωμα του Δημάρχου του ανήκοντα στις ένοπλες δυνάμεις ή δυνάμεις ασφαλείας ή σε οποιοδήποτε άλλο δημόσιο ή δημοτικό αξίωμα ή θέση. Επίσης κατά τη διάρκεια της θητείας του δεν δικαιούται να επιδίδονται σ' οποιοδήποτε επικερδή εργασία ή να ασκούν οποιοδήποτε επάγγελμα.

Άρθρο 42

Σύμφωνα με το άρθρο 42 Σ ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας εγκαθίσταται από τη Βουλή ενώπιον της οποίας ορκίζονται πίστη και σεβασμό στο Σύνταγμα και του συνάδοντες νόμους και στη διατήρηση της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Άρθρο 43

Σύμφωνα με το άρθρο αυτό η θητεία του Προέδρου και Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας είναι πενταετής. Αρχίζει από τη μέρα της εγκαταστάσεώς τους και διαρκεί ως την εγκατάσταση του νέου Προέδρου και Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας. Η εκλογή του νέου Προέδρου και Αντιπροέδρου διεξάγεται πριν από την εκπνοή της πενταετούς περιόδου θητείας των απερχομένων ούτως ώστε να καθίσταται δυνατή η εγκατάσταση του νέου Προέδρου και Αντιπροέδρου κατά τη μέρα που λήγει η περίοδος αυτή.

Άρθρο 44

Σύμφωνα με το άρθρο 44 Σ το λειτούργημα του Προέδρου ή Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας μένει χωρίς φορέα σε περίπτωση θανάτου αυτού ή δια της εγγραφής παραίτησής του ή λόγω καταδίκης του για έσχατη προδοσία ή οποιοδήποτε άλλο αδίκημα ατιμωτικό ή ηθικής αισχύρτητας ή λόγω διαρκούς σωματικής ή διανοητικής ανικανότητας ή απουσίας μη προσωρινής που καθιστά αδύνατη την ενεργό εκπλήρωση των καθηκόντων του. Σε όλες τις ανωτέρω περιπτώσεις ο Πρόεδρος ή Αντιπρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων αντίστοιχα ασκούν τα καθήκοντα αυτών. Το Α.Σ.Δ. αποφασίζει για όλα τα ζητήματα που προκύπτουν από το εδάφιο (δ) της πρώτης παραγράφου.

Ο νέος Πρόεδρος ή Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται δια συμπληρωματικής εκλογής μέσα σε 40 μέρες από την ημερομηνία που επήλθαν τα γεγονότα που αναφέρονται στη πρώτη παράγραφο.

Άρθρο 45

Σύμφωνα με το άρθρο 45 Σ ο Πρόεδρος ή Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας δεν υπόκεινται σ' οποιαδήποτε ποινική δίωξη κατά τη διάρκεια της θητείας του εκτός αν ορίζεται στο άρθρο αυτό, δύναται να διωχθούν μόνο για εσχάτη προδοσία ή για οποιοδήποτε αδίκημα ατιμωτικό ή ηθικής αισχρότητας κατόπιν αδείας του Προέδρου του Ανώτατου Δικαστηρίου. Από τη στιγμή της ποινικής δίωξης απέχουν από τα καθήκοντά τους και έτσι εφαρμόζονται οι διατάξεις της 2^{ης} παραγράφου του άρθρου 36 Σ. Δικάζονται από το Ανώτατο Δικαστήριο και σε περίπτωση καταδίκης εκπίπτουν από το αξίωμά τους, σε περίπτωση δε αθώωσης αναλαμβάνουν εκ νέου τα καθήκοντά τους. Μετά τη λήξη της θητείας τους μπορεί να διωχθούν για οποιοδήποτε άλλο αδίκημα που είχε τελεσθεί κατά τη διάρκειά της. Ο Πρόεδρος ή Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας, τέλος δε δύναται να εναχθεί για οποιαδήποτε πράξη ή παράλειψη αυτού κατά τη διάρκεια της θητείας του. Τίποτα όμως απ' όσο αναφέρονται στο παρόν άρθρο δεν μπορούν να ερμηνευθούν ότι αποστερούν κατά οποιοδήποτε τρόπο και σε οποιοδήποτε πρόσωπο το δικαίωμα της Δημοκρατίας, όπως προβλέπει ο νόμος.

Άρθρο 46

Σύμφωνα με το άρθρο 46 ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας για να διασφαλίσουν την εκτελεστική εξουσία έχουν Υπουργικό Συμβούλιο που αποτελείται από 7 Έλληνες και 3 Τούρκους. Το Υπουργικό Συμβούλιο υποδεικνύεται και διορίζεται από τον Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο της Δημοκρατίας. Οι αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου λαμβάνονται δια απόλυτης πλειοψηφίας εκτός αν θέλουν ο Πρόεδρος ή ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας ή και οι δυο να ασκήσουν το δικαίωμα της οριστικής αρνησικυρίας ή της αναπομής. Τέλος εκδίδονται με δημοσίευσή τους στην επίσημη εφημερίδα της Δημοκρατίας σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 57 Σ από τον Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο της Δημοκρατίας.

Άρθρο 47

Στο άρθρο αυτό περιορίζεται η εκτελεστική εξουσία που ασκείται από τον Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο της Δημοκρατίας σε 14 συγκεκριμένα θέματα.

Άρθρα 48 – 49

Οι εκτελεστικές εξουσίες του Προέδρου καθορίζονται στο άρθρο 48 και του Αντιπροέδρου από το Άρθρο 49. Ο κατάλογος των εξουσιών αυτών είναι ουσιαστικά ταυτόσημος και για τους δυο. Η μόνη διαφορά βρίσκεται σε σχέση με το Υπουργικό Συμβούλιο. Ο Πρόεδρος συγκαλεί τις συνεδρίες του Υπουργικού Συμβουλίου, ετοιμάζει την ημερήσια διάταξη και προεδρεύει. Ο Αντιπρόεδρος μπορεί να απαιτήσει τη σύγκληση μιας συνεδρίας και την περίληψη ενός θέματος στην ημερήσια διάταξη. Και οι δυο μπορούν να πάρουν μέρος στις συζητήσεις, αλλά κανένας απ' αυτούς δεν έχει δικαίωμα ψήφου. Μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων μπορούν να διοριστούν ως Υπουργού, αλλά με το διορισμό τους χάνουν την ιδιότητα του Βουλευτή. Ούτε μεμονωμένα, ούτε συλλογικά είναι υπεύθυνοι προς τη Βουλή και εξαρτώνται απόλυτα από την εξουσία που τους διορίζει.

Άρθρο 50

Σύμφωνα με το άρθρο 50, ο Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος «η εκάτερος ή από κοινού» έχουν το δικαίωμα της οριστικής αρνησικυρίας οποιουδήποτε νόμου ή αποφάσεως της Βουλής των αντιπροσώπων σχετικά με εξωτερικές υποθέσεις, θέματα άμυνας ή ασφάλειας που καθορίζονται στο Άρθρο 50 του Συντάγματος το οποίο

καθιερώνει το δικαίωμα αρνησικυρίας του Προέδρου και Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας και καθορίζει τις περιπτώσεις στις οποίες ασκείται το δικαίωμα αυτό, που είναι οι εξωτερικές υποθέσεις, θέματα άμυνας και θέματα ασφάλειας.

Άρθρο 51

Το Άρθρο αυτό αναφέρεται στην αναπομπή οποιουδήποτε Νόμου ή Απόφασης της Βουλής των Αντιπροσώπων και Προϋπολογισμού.

Άρθρο 52

Η έκδοση των Νόμων ή Αποφάσεων της Βουλής των Αντιπροσώπων αποτελεί υποχρέωση του Προέδρου και του Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 52 του Σ ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας υποχρεούνται να εκδώσουν με δημοσίευση στην επίσημη εφημερίδα της Δημοκρατίας μέσα σε 15 μέρες από την κοινοποίηση στο αντίστοιχο γραφείο αυτών οποιοδήποτε νόμο ή απόφαση της Βουλής των Αντιπροσώπων εκτός αν ασκήσουν το δικαίωμα της αναπομπής του Άρθρου 50, ή το δικαίωμα αναφοράς στο Α.Σ.Δ. του Άρθρου 140,141 Σ ή προκειμένου για τον προϋπολογισμό προσφυγής στο Α.Σ.Δ. του Άρθρου 138 Σ.

Άρθρο 53

Σύμφωνα με το Άρθρο αυτό ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας έχουν το δικαίωμα να απονέμουν χάρη σε πρόσωπα που έχουν καταδικασθεί σε θάνατο και ανήκουν στη κοινότητα καθενός από αυτούς. Σε κάθε άλλη περίπτωση, εκτός ποινής θανάτου ο Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας μειώνουν, αναστέλλουν ή μετατρέπουν οποιαδήποτε ποινή που έχει επιβληθεί απ' οποιοδήποτε δικαστήριο στη Δημοκρατία, με τη σύμφωνη γνώμη του Γενικού Εισαγγελέα και του βοηθού γενικού εισαγγελέα της Δημοκρατίας.

Άρθρο 54

Στο Άρθρο αυτό γίνεται απαρίθμηση των θεμάτων τα οποία περιλαμβάνει η εκτελεστική εξουσία η οποία ασκείται από το Υπουργικό Συμβούλιο. Το Υπουργικό Συμβούλιο ασκεί εκτελεστική εξουσία σε όλα τα θέματα εκτός από αυτά τα οποία υπάγονται στην αρμοδιότητα Κοινοτικής Συνελεύσεως, σύμφωνα με το Σύνταγμα.

Άρθρο 55

Η σύγκλιση του Υπουργικού Συμβουλίου σε συνεδρίαση, γίνεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, είτε με δική του πρωτοβουλία, είτε μετά από αίτηση του Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας η οποία υποβάλλεται και περιλαμβάνει ορισμένο θέμα, σύμφωνα με το Άρθρο 55 Σ.

Άρθρο 56

Σύμφωνα με το άρθρο 56 Σ η ημερήσια διάταξη οποιαδήποτε συνεδρίασης του Υπουργικού Συμβουλίου καταρτίζεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κατά την απόλυτη του κρίση και κοινοποιείται σε κάθε ενδιαφερόμενο πριν την κάθε συνεδρίαση. Ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας δικαιούται να ζητήσει να συμπεριληφθεί κάποιο θέμα στην ημερήσια διάταξη οποιασδήποτε συνεδρίασης. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας περιλαμβάνει το θέμα αυτό στην ημερήσια διάταξη, εφόσον είναι δυνατή η πρόσφορη συζήτησή του την ημέρα για την οποία γίνεται η αίτηση διαφορετική περιλαμβάνεται στην ημερήσια διάταξη της αμέσως επόμενης συνεδρίασης.

Άρθρο 57

Σύμφωνα με το Άρθρο αυτό το Υπουργικό Συμβούλιο όταν λάβει μια απόφαση την κοινοποιεί στο γραφείο του Προέδρου και Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας αντίστοιχα. Αυτοί έχουν το δικαίωμα καθένας ή και οι δυο μαζί να αναπέμψουν την απόφαση στο Υπουργικό Συμβούλιο για επανεξέταση μέσα σε προθεσμία 4 ημερών από την κοινοποίησή της. Αν το Υπουργικό Συμβούλιο εμμένει στην απόφασή του ο Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος έχουν υποχρέωση να εκδώσουν δια δημοσιεύσεως την απόφαση αυτή. Το δικαίωμα της αναπομπής δεν κωλύει, σ' όσες περιπτώσεις υφίσταται το δικαίωμα της αρνησικυρίας, τον Πρόεδρο ή τον Αντιπρόεδρο ή και τους δύο ν' ασκήσουν το δικαίωμα της αρνησικυρίας. Το δικαίωμα αυτό το έχουν εάν η απόφαση αφορά τις εξωτερικές υποθέσεις, την άμυνα ή την ασφάλεια του άρθρου 50.

Άρθρο 58

Σύμφωνα με το Άρθρο αυτό κάθε υπουργός προίσταται του υπουργείου του. Στη συνέχεια τα θέματα τα οποία περιλαμβάνει η εκτελεστική εξουσία η οποία ασκείται από κάθε ένα υπουργό.

Άρθρο 59

Σύμφωνα με το Άρθρο αυτό κανένας δεν διορίζεται Υπουργός αν δεν είναι πολίτης της Δημοκρατίας και δεν έχει τα απαιτούμενα για υποψήφιο βουλευτή προσόντα εκλογιμότητας. Επίσης καθορίζονται τα ασυμβίβαστα με το αξίωμα του υπουργού, αξιώματα.

Άρθρο 60

Σύμφωνα με το Άρθρο 60 συνίσταται κοινή γραμματεία του Υπουργικού Συμβουλίου η οποία διευθύνεται από δυο γραμματείς ένα από την ελληνική και ένα από την τουρκική κοινότητα. Οι δυο γραμματείς σύμφωνα με τις οδηγίες του Υπουργικού Συμβουλίου παρίστανται στις συνεδριάσεις του, τηρούν τα πρακτικά και διαβιβάζουν τις αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου στις αρμόδιες αρχές ή αρμόδια πρόσωπα ή όργανα.

ΜΕΡΟΣ IV: ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ ΑΡΘΡΑ 61 –85

Άρθρο 61

Σύμφωνα με το άρθρο 61 η νομοθετική εξουσία της Δημοκρατίας ασκείται από τη Βουλή των Αντιπροσώπων σε κάθε θέμα, εκτός των θεμάτων εκείνων, τα οποία υπάγονται ρητά κατά το Σύνταγμα στις Κοινοτικές Συνελεύσεις.

Δεν υπάρχει τίποτε στο Σύνταγμα που να εμποδίζει τη Βουλή των Αντιπροσώπων από του να αναθέτει τις εξουσίες της να νομοθετεί σ' άλλα όργανα της Δημοκρατίας, σύμφωνα με τις αποδεκτές αρχές του Συνταγματικού Δικαίου και του δόγματος της δευτερογενούς νομοθεσίας.

Η άσκηση της νομοθετικής εξουσίας από τη Βουλή των Αντιπροσώπων εξετάστηκε σε σχέση με διάφορους νόμους μεταξύ άλλων υποθέσεις Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου και Άλλοι ν. Χρήστου Καραγιώργη και Άλλων³¹, Πρόεδρος της Δημοκρατίας ν. Βουλής των Αντιπροσώπων³². Αυτές ουσιαστικά περιστράφηκαν σε

³¹ (1991) 3 Α.Α.Δ. 159

³² (1991) 3 Α.Α.Δ. 631

θέματα σχετικά με τη συνταγματικότητα νόμων που αναφέρονταν στο δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι.

Άρθρο 62

Στο Άρθρο 62 ορίζεται η σύνθεση της Βουλής των Αντιπροσώπων.

Ο αρχικός αριθμός των Βουλευτών που ορίζετο σε 50, αυξήθηκε με απόφαση της ίδιας της Βουλής σε 80, λόγω της μη συμμετοχής Τούρκων στις εκλογές εκλέγονται μόνο 56 Έλληνες Βουλευτές και οι υπόλοιπες 24 παραμένουν κενές.

Άρθρο 63

Με το Άρθρο 63 Σ κατοχυρώνεται το δικαίωμα εγγραφής σε εκλογικούς καταλόγους για βουλευτικές εκλογές.

Το Άρθρο αυτό τροποποιήθηκε από τον περί Της Δεύτερης Τροποποίησης του Συντάγματος Νόμο του 1996, ώστε το 21^ο έτος της ηλικίας του εκλογικά αντικαταστάθηκε με το 18^ο έτος.

Ο Εκλογικός Νόμος διασφαλίζει την εκλογικότητα της ψήφου την εξασφάλιση του δικαιώματος της ψήφου σε κάθε πολίτη της Δημοκρατίας, ο οποίος έχει τα προσόντα που προβλέπει το Σύνταγμα.

Άρθρο 64

Με το Άρθρο 64 Σ καθορίζονται τα προσόντα εκλογικότητας για το βουλευτικό αξίωμα.

Υποψηφιότητα Βουλευτή δικαιούται να υποβάλλει κάθε ένας ο οποίος κατά το χρόνο της εκλογής.

(α) είναι πολίτης της Δημοκρατίας

(β) έχει συμπληρώσει το 25^ο έτος της ηλικίας του

(γ) δεν έχει καταδικαστεί κατά την ημέρα της έναρξης της ισχύος του Συντάγματος ή μετά απ' αυτή για αδίκημα ατιμωτικό ή ηθικής αισχροτήτας ή δεν έχει στερηθεί της εκλογικότητας κατόπιν αποφάσεως του αρμοδίου δικαστηρίου λόγω οποιουδήποτε εκλογικού αδικήματος και

(δ) δεν πάσχει από διανοητική νόσο η οποία να τον καθιστά ανίκανο ν' ασκήσει τα καθήκοντά του ως Βουλευτής.

Με την καταδίκη βουλευτή για αδίκημα ατιμωτικό ηθικής αισχροτήτας η έδρα του στη Βουλή κενούται και επομένως δεν εγείρεται θέμα άδειας του Ανώτατου Δικαστηρίου κάτω από το Άρθρο 83 παρ. 2 για τη φυλάκιση αυτού.

Άρθρο 65

Με το Άρθρο 65 ορίζεται ότι η Βουλή των Αντιπροσώπων εκλέγεται για 5 έτη. Η περίοδος της πρώτης Βουλής των Αντιπροσώπων αρχίζει από την ημερομηνία της έναρξης του ισχύος Συντάγματος. Η απερχόμενη Βουλή συνεχίζει μέχρι της ενάρξεως των εργασιών της νέας Βουλής.

Άρθρο 66

Στο Άρθρο 66 ορίζεται ο τρόπος διενέργειας των βουλευτικών εκλογών.

Με τον περί της Τρίτης Τροποποίησης του Συντάγματος Νόμου του 1996 (Νόμος 115 (ι) του 1996) για τους λόγους που αναφέρονται στο προοίμιο του Νόμου, η παράγραφος 2 του άρθρου 66 του Συντάγματος διεγράφη και αντικαταστάθηκε με την πιο κάτω παράγραφο: «2 Κενωθήσα βουλευτική έδρα πληρούται εντός προθεσμίας 45 το πολύ ημερών από την κένωση, όπως ορίζει ο νόμος.

Άρθρο 67

Το Άρθρο 67 αναφέρεται στη διάλυση της Βουλής. Η Βουλή μπορεί να διαλυθεί με απόφαση της η οποία λαμβάνεται με απόλυτη πλειοψηφία που θα συμπεριλαμβάνει τουλάχιστον 1/3 των βουλευτών που είχαν εκλεγεί από τη Τουρκική Κοινότητα. Με την απόφαση αυτή καθορίζεται και η ημερομηνία διενέργειας των γενικών εκλογών, η οποία δεν μπορεί να απέχει λιγότερο από τριάντα μέρες και περισσότερο από σαράντα μέρες από την ημερομηνία που η απόφαση αυτή ληφθεί, όπως και την ημερομηνία της πρώτης συνεδρίασης της νεοεκλεγόμενης Βουλής, η τελευταία αυτή ημερομηνία δεν μπορεί να απέχει πλέον των δεκαπέντε ημερών από τις γενικές εκλογές. Η απερχόμενη βουλή, βεβαίως, συνεχίζει μέχρι την ημερομηνία αυτή.

Η Βουλή που εκλέγεται για περίοδο ίση προς την μη διανυθείσα περίοδο, σε περίπτωση όμως που διαλύεται η Βουλή μέσα στο τελευταίο έτος της πενταετούς βουλευτικής περιόδου, οι γενικές εκλογές για ανάδειξη νέας Βουλής διενεργούνται τόσο για την μη διανυθείσα περίοδο όσο και για την επόμενη πενταετή περίοδο. Κάθε σύνοδος της νεοεκλεγόμενης βουλής, κατά την περίοδο αυτή θεωρείται έκτακτη σύνοδος όσο και για την επόμενη πενταετή περίοδο.

Άρθρο 68

Με το Άρθρο 68 απαγορεύεται στην απερχόμενη Βουλή των Αντιπροσώπων να ψηφίζει οποιουδήποτε νόμους ή να λαμβάνει οποιοσδήποτε αποφάσεις επί οποιουδήποτε θέματος εκτός μόνο σε περίπτωση επείγουσων και απρόβλεπτων περιστάσεων στις οποίες πρέπει να γίνεται ειδική μνεία στο σχετικό νόμο η απόφαση όταν η Βουλή των αντιπροσώπων συνεχίζει μέχρι της έναρξης της περιόδου της νεοεκλεγόμενης Βουλής.

Άρθρο 69

Στο Άρθρο 69 ορίζεται ότι ο Βουλευτής πριν αναλάβει τα καθήκοντά του, δίδει σε δημόσια συνεδρία τη διαβεβαίωση για πίστη και σεβασμό στο Σύνταγμα, στους συνάδοντες με αυτό νόμους και στη διατήρηση της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Δημοκρατίας της Κύπρου.

Άρθρο 70

Με το Άρθρο 70 ορίζεται ότι το αξίωμα του Βουλευτή είναι ασυμβίβαστο προς το αξίωμα του Υπουργού, του μέλους Κοινοτικής Συνελεύσεως η δημοτικού συμβουλίου, συμπεριλαμβανομένου και του Δημάρχου, ή προς την ιδιότητα του ανήκοντα στις ένοπλες δυνάμεις ή τις δυνάμεις ασφαλείας της Δημοκρατίας ή προς οποιονδήποτε άλλο δημόσιο ή δημοτικό αξίωμα ή θέση, προκειμένου δε περι βουλευτή εκλεγόμενου από τη τουρκική κοινότητα και προς το αξίωμα του θρησκευτικού λειτουργού.

Άρθρο 71

Σύμφωνα με το Άρθρο 71 Σ έδρα βουλευτή κενούται:

- (α) με το θάνατο αυτού
- (β) με την έγγραφη παραίτησή του
- (γ) με την επέλευση οποιασδήποτε περίπτωσης που αναφέρεται στις παραγράφους (γ) και (δ) του Άρθρου 64 ή με την απώλεια της ιθαγένειας της Δημοκρατίας και
- (δ) με την ανάληψη αξιώματος ή θέσεως οι οποίες αναφέρονται στο Άρθρο 70.

Στην υπόθεση *Lafkiow Rodosthenous v. The Republic*³³ το Δικαστήριο αρνήθηκε δικαιοδοσία γιατί εφάνη κατά την εξέταση των πρακτικών του Πρωτόδικου Δικαστηρίου, ότι οι καταδίκες προκαλούσαν την έκπτωση από τη θέση Βουλευτού. Επομένως κανένας δεν είχε εξουσία κάτω από το νόμο ν' αναστέλλει την εκτέλεση της ποινής φυλακίσεως.

Άρθρο 72

Στο Άρθρο αυτό ορίζεται ότι ο Πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων είναι Έλληνας και εκλέγεται από τους εκλεγόμενους Βουλευτές της ελληνικής κοινότητας και ο Αντιπρόεδρος είναι Τούρκος και εκλέγεται από τους εκλεγόμενους βουλευτές της τουρκικής κοινότητας.

Σε περίπτωση κενώσεως κάποιου από των δύο αξιωμάτων η προβλεπόμενη εκλογή για πλήρωση της κενής θέσης γίνεται το συντομότερη και σε ανάγκη σε έκτακτη σύνοδο.

Τα καθήκοντα του Προέδρου ή Αντιπροέδρου της Βουλής ασκούνται σε περίπτωση πρόσκαιρης απουσίας ή εκκρεμούσας της πληρώσεως του κενωθέντος αξιώματος, από τον πρεσβύτερο Βουλευτή της κάθε κοινότητας αντίστοιχα, εκτός αν οι βουλευτές αποφασίσουν διαφορετικά.

Άρθρο 73

Στο Άρθρο 73 Σ ορίζεται ότι η Βουλή των Αντιπροσώπων ρυθμίζει με το κανονισμό της κάθε θέμα, τη διαδικασία και τη λειτουργία των υπηρεσιών της, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 74

Το Άρθρο αυτό αναφέρεται στις συνόδους στις οποίες συνέρχεται η Βουλή των Αντιπροσώπων. Αυτές είναι η τακτική σύνοδος χωρίς σύγκλιση τη 15^η ημέρα από τις γενικές εκλογές και στη συνέχεια την αντίστοιχη μέρα κάθε έτους. Η τακτική σύνοδος διαρκεί 3 έως 6 μήνες κατά έτος, όπως αποφασίσει η Βουλή των Αντιπροσώπων.

Η έκτακτη σύνοδος συγκαλείται από τον Πρόεδρο ή Αντιπρόεδρο της Βουλής μετά από αίτηση 10 βουλευτών η οποία απευθύνεται στο Πρόεδρο ή Αντιπρόεδρο της Βουλής των Αντιπροσώπων.

Άρθρο 75

Το Άρθρο αυτό αναφέρεται στις συνεδριάσεις της Βουλής οι οποίες είναι δημόσιες και τα πρακτικά των δημοσιεύονται. Η Βουλή μπορεί αν το θεωρήσει αναγκαίο να συνέλθει σε μυστική συνεδρίαση μετά από απόφασή της, η οποία λαμβάνεται από τα $\frac{3}{4}$ του συνολικού αριθμού των Βουλευτών.

Άρθρο 76

Σύμφωνα με το Άρθρο 76 Σ ο Πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων κηρύττει την έναρξη και τη λήξη της κάθε συνεδρίασης. Με την κήρυξη της λήξης γνωστοποιεί συγχρόνως, με τη συναίνεση της Βουλής την οριζόμενη μέρα και ώρα της προσεχούς συνεδριάσεως και την ημερήσια της διάταξη. Η ημερήσια διάταξη εκτυπώνεται και διανέμεται στους Βουλευτές τουλάχιστον 24 ώρες πριν τη συνεδρίαση.

³³ (1961) C.L.R. 382

Άρθρο 77

Σύμφωνα με το Άρθρο 77 η Βουλή των Αντιπροσώπων βρίσκεται σε απαρτία, εφόσον παρίσταται τουλάχιστον το 1/3 του συνολικού αριθμού των Βουλευτών. Με αίτηση της πλειοψηφίας των παρόντων βουλευτών συζήτηση, που αναφέρεται σ' οποιοδήποτε θέμα, μπορεί να διακοπεί για 24 ώρες.

Άρθρο 78

Στο Άρθρο αυτό ορίζεται ότι οι νόμοι και οι αποφάσεις της Βουλής των Αντιπροσώπων ψηφίζονται με απλή πλειοψηφία των παρόντων και ψηφίζόντων βουλευτών. Κάθε τροποποίηση του εκλογικού νόμου όπως και η ψήφιση νόμου που αφορά τα δημαρχεία και κάθε νόμου που επιβάλλει φόρους ή τέλη, απαιτεί χωριστή απλή πλειοψηφία των από της ελληνικής και τουρκικής κοινότητας αντιστοίχως εκλεγόμενων βουλευτών που μετέχουν στη ψηφοφορία.

Άρθρο 79

Σύμφωνα με το Άρθρο αυτό ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας μπορούν ν' απευθύνονται δια μηνυμάτων προς τη Βουλή των Αντιπροσώπων να διαβιβάζουν προς αυτή τις απόψεις τους, μέσω των υπουργών.

Οι Υπουργοί μπορούν να παρακολουθούν τις συνεδριάσεις της Βουλής και να προβαίνουν σε δηλώσεις ή να την πληροφορούν για κάθε θέμα της αρμοδιότητάς τους.

Άρθρο 80

Σύμφωνα με το Άρθρο 80 Σ το δικαίωμα υποβολής προτάσεων νόμων ανήκει στους Βουλευτές και νομοσχεδίων στους Υπουργούς. Αλλά καμιά πρόταση νόμου που συνεπάγεται αύξηση των υπό του προϋπολογισμού προβλεπόμενων εξόδων μπορεί να υποβληθεί από βουλευτή.

Άρθρο 81

Το Άρθρο 81 Σ αναφέρεται στον προϋπολογισμό του Κράτους ο οποίος κατατίθεται στη Βουλή των Αντιπροσώπων το αργότερο 8 μήνες πριν της καθοριζόμενης, από το νόμο, ημερομηνίας έναρξης του οικονομικού έτους και ψηφίζεται από τη Βουλή των Αντιπροσώπων πριν από αυτών την ημερομηνία.

Ο τελικός απολογισμός κατατίθεται προς έγκριση στη Βουλή των Αντιπροσώπων εντός τριών μηνών από τη λήξη του οικονομικού έτους.

Άρθρο 82

Σύμφωνα με το Άρθρο 82 οι νόμοι και οι αποφάσεις της Βουλής των Αντιπροσώπων τίθεται σε ισχύ απ' τη δημοσίευσή τους στην επίσημη εφημερίδα της, εκτός αν ορίζεται διαφορετική ημερομηνία στο δημοσιευμένο νόμο ή απόφαση.

Άρθρο 83

Σημαντικό είναι το Άρθρο 83, το οποίο προβλέπει για τη βουλευτική ασυλία. Το Άρθρο αυτό υπήρξε αντικείμενο δικαστικής ερμηνείας σε αριθμό υποθέσεων. Ο όρος «δίωξη» στη παράγραφο 2 η οποία αποκλείει δίωξη βουλευτή χωρίς τη προγενέστερη άδεια του Ανώτατου Δικαστηρίου, κρίθηκε ότι περιλαμβάνει και την ανάκριση του Βουλευτή από τις ατομικές αρχές και η κατάθεση που λήφθηκε από το

Βουλευτή πριν την εξουσιοδότηση της «δίωξης» που θεωρήθηκε άκυρη και απαράδεκτη ως μαρτυρία, στην υπόθεση *Geo A. Georghiou v. The Republic*³⁴.

Άρθρο 84

Σύμφωνα με το άρθρο αυτό οι βουλευτές λαμβάνουν αποζημίωση που ορίζεται δια νόμου, από τα δημόσια ταμεία. Οποιαδήποτε αύξηση αυτής της αποζημίωσης δεν δύναται να τεθεί σε ισχύ κατά τη διάρκεια της περιόδου της Βουλής των Αντιπροσώπων στην οποία αποφασίστηκε αυτή η αύξηση.

Άρθρο 85

Στο άρθρο 85 Σ ορίζεται ότι κάθε θέμα σχετικό με τα προσόντα εκλογιμότητας των υποψηφίων και κάθε ένσταση κατά των εκλογών εκδικάζονται οριστικά και αμετάκλητα από το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο.

ΜΕΡΟΣ V: ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΝ ΑΡΘΡΑ 86 – 111

Άρθρο 86

Το Άρθρο 86 προβλέπει ότι η Ελληνική και η τουρκική κοινότητα εκλέγουν αντίστοιχα από τα μέλη τους Κοινοτική Συνέλευση, η αρμοδιότητα της οποίας ορίζεται ρητά από τις διατάξεις του Συντάγματος.

Άρθρο 87

Το άρθρο 87 Σ προβλέπει την αποφασιστική εξουσία των κοινοτικών Συνελεύσεων η οποία σε συνδυασμό με τις αρμοδιότητες των που προβλέπονται στο άρθρο 89 Σ πρέπει ν' αναγνωρίζονται και να γίνεται σεβαστή ανεξάρτητα του αν υπήρχε ή όχι βασικός νόμος της Βουλής των Αντιπροσώπων, που να ρυθμίζει τη διοίκηση των πόλεων, ένας όρος που αποτελεί προϋποθέσεις στην άσκηση τέτοιας αρμοδιότητας και μπορούσε να προστατευθεί ενώπιον του Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου από οποιαδήποτε παράβαση.

Ο όρος «προσωπικός θεσμός» που απαντάται στις παραγράφους 1 (γ) και (δ) μέσα στα όρια του Άρθρου αυτού, και στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 17 της συμφωνίας της Ζυρίχης, είχε κατά το χρόνο της σύναψης της συμφωνίας αυτής μια αποκρυσταλλωμένη νομική σημασία σχετικά με τη Κύπρο και επροοριζέτο να αναφέρεται στο θεσμό της οικογένειας και τις οικογενειακές σχέσεις.

Άρθρο 88

Το Άρθρο 88 Σ προβλέπει την αρμοδιότητα των Κοινοτικών Συνελεύσεων να επιβάλλουν εισφορές οι οποίες εισπράττονται για λογαριασμό τους και καταβάλλονται σ' αυτές από τις Αρχές της Δημοκρατίας.

Η εξέταση και υποβολή νομοσχεδίου για την αύξηση της Κρατικής χορηγίας προς τις Κοινοτικές Συνελεύσεις είναι μέσα στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Βουλής σαν μέρος της νομοθετικής διαδικασίας όπως και η αύξηση της χορηγίας.

Άρθρο 89

Στο άρθρο 89 παρ. 1 Σ αναφέρονται οι αρμοδιότητες που έχει η κάθε Κοινοτική Συνέλευση σχετικά με την αντίστοιχη κοινότητα.

³⁴ (1984) 2 C.L.R. 65, 78

Στη δεύτερη παράγραφο όμως αναφέρεται ότι αν επιθυμούν οι κάτοικοι μπορούν να δημιουργήσουν μικτά και κοινά ιδρύματα.

Τέλος στην 3^η παράγραφο αναφέρεται ότι σε περίπτωση που η κεντρική διοίκηση θελήσει να ενεργήσει έλεγχο στα συνεργατικά, στα ιδρύματα ή στους δήμους, αυτός ο έλεγχος θα διενεργείται από δημόσιους υπαλλήλους που ανήκουν σ' αυτή την κοινότητα, στην οποία ανήκουν οι συνεργατικές τα ιδρύματα ή οι δήμοι, για τα οποία πρόκειται.

Άρθρο 90

Με το άρθρο 90 Σ ορίζεται ότι κάθε Κοινοτική Συνέλευση έχει αρμοδιότητα να προνοεί με τους νόμους της, για την εφαρμογή των νόμων και των αποφάσεών της, αλλά δεν έχει αρμοδιότητα να επιβάλλει με οποιοδήποτε τρόπο νόμο ή απόφαση της ποινές φυλάκισης ή κράτηση για οποιαδήποτε παραβίαση νόμων της ή παράλειψη συμμόρφωσης σε οποιαδήποτε οδηγία που έχει δοθεί απ' αυτή. Δεν έχουν επίσης αρμοδιότητα να επιβάλλουν αναγκαστικά μέτρα για συμμόρφωση προς τους αντίστοιχους κοινοτικούς νόμους ή αποφάσεις και αποφάσεις δικαστηρίων. Αν παρίσταται ανάγκη για επιβολή αναγκαστικών μέτρων, αυτά επιβάλλονται με αίτηση ή για λογαριασμό της Κοινοτικής Συνελεύσεως από τις δημόσιες αρχές της Δημοκρατίας, που έχουν την αποκλειστική αρμοδιότητα να επιβάλλουν τα αναγκαστικά μέτρα.

Άρθρο 91

Το άρθρο αυτό ορίζει ότι κάθε Κοινοτική Συνέλευση συντάσσει και ψηφίζει κατά έτος τον προϋπολογισμό των εσόδων και εξόδων αυτής για το επόμενο οικονομικό έτος. Ο προϋπολογισμός αυτός ψηφίζεται από τη Κοινοτική Συνέλευση πριν από τη καθοριζόμενη ημερομηνία έναρξης του οικονομικού έτους.

Άρθρο 92

Σύμφωνα με το Άρθρο 92 ο αριθμός των μελών της κάθε Κοινοτικής Συνελεύσεως καθορίζεται από το κοινοτικό νόμο, ο οποίος ψηφίζεται με πλειοψηφία των 2/3 του όλου αριθμού των μελών της κάθε Κοινοτικής Συνελεύσεως.

Άρθρο 93

Στο Άρθρο 93 Σ ορίζεται ότι η εκλογή των μελών και των δύο Κοινοτικών Συνελεύσεων ενεργείται δια καθολικής, άμεσης και μυστικής ψηφοφορίας.

Άρθρο 94

Σύμφωνα με το άρθρο αυτό κάθε πολίτης της Δημοκρατίας, που έχει συμπληρώσει το 21^ο έτος ηλικίας και έχει τα προσόντα διαμονής, που καθορίζονται στον αντίστοιχο κοινοτικό εκλογικό νόμο, δικαιούται να εγγραφεί ως εκλογέας στον αντίστοιχο εκλογικό κοινοτικό κατάλογο. Τα μέλη της ελληνικής κοινότητας εγγράφονται μόνο στο ελληνικό εκλογικό κατάλογο και τα μέλη της τουρκικής μόνο στον τουρκικό κατάλογο.

Άρθρο 95

Στο Άρθρο 95 αναφέρονται τα προσόντα εκλογιμότητας για εκλογή ως μέλους Κοινοτικής Συνελεύσεως κατά το χρόνο της εκλογής.

Άρθρο 96

Στο Άρθρο 96 ορίζεται ότι η θητεία των Κοινοτικών Συνελεύσεων είναι 5ετής και αρχίζει την ημερομηνία που ορίζουν οι αντίστοιχοι κοινοτικοί νόμοι. Η απερχόμενη Κοινοτική Συνέλευση συνεχίζει ως την έναρξη της θητείας της νέας Κοινοτικής Συνελεύσεως.

Άρθρο 97

Το Άρθρο 97 ορίζει ότι γενικές κοινοτικές εκλογές διεξάγονται για κάθε μια Κοινοτική Συνέλευση 30 τουλάχιστον μέρες πριν από τη λήξη της θητείας της απερχόμενης Κοινοτικής Συνελεύσεως. Όταν κενούται έδρα μέλους της Κοινοτικής Συνελεύσεως αυτή θα πληρώνεται με αναπληρωματική εκλογή που διεξάγεται μέσα σε προθεσμία 45 ημερών από τη μέρα που κενώθηκε η έδρα. Αν η εκλογή δεν δύναται να διεξαχθεί λόγω εξαιρετικών και απρόβλεπτων καταστάσεων, η εκλογή διενεργείται την αντίστοιχη μέρα της επόμενης εβδομάδας.

Άρθρο 98

Σύμφωνα με το Άρθρο αυτό κάθε Κοινοτική Συνέλευση μπορεί να διαλυθεί μόνο με απόφαση αυτής της ίδιας, η οποία λαμβάνεται με απόλυτη πλειοψηφία. Με την απόφαση αυτή ορίζεται και η ημερομηνία διενέργειας γενικής Κοινοτικής Συνελεύσεως της εν λόγω Κοινοτικής Συνελεύσεως η οποία δεν μπορεί ν' απέχει λιγότερο των 30 ημερών και περισσότερο των 40 ημερών από την ημερομηνία της λήψης της απόφασης περί διαλύσεως.

Άρθρο 99

Όταν η Κοινοτική Συνέλευση συνεχίζει μέχρι τη μέρα έναρξης της θετικής της νεοεκλεγόμενης Κοινοτικής Συνελεύσεως, αυτή δεν δύναται να ψηφίζει νόμους ή να λαμβάνει αποφάσεις σε οποιοδήποτε θέμα, εκτός περίπτωση επείγουσων και εξαιρετικών απρόβλεπτων περιστάσεων, οι οποίες πρέπει να μνημονεύονται ειδικά στον σχετικό νόμο ή απόφαση, σύμφωνα με το άρθρο 99 Σ.

Άρθρο 100

Κάθε μέλος της Κοινοτικής Συνελεύσεως πριν να αναλάβει τα καθήκοντά του, οφείλει να δώσει σε δημόσια συνεδρίαση τη διαβεβαίωση για πίστη και σεβασμό στο Σύνταγμα και τους συνάδοντες σ' αυτό νόμους και στη διατήρηση της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Δημοκρατίας της Κύπρου, σύμφωνα με το 100.

Άρθρο 101

Στο Άρθρο 101 Σ ορίζονται τα ασυμβίβαστα με την ιδιότητα μέλους της Κοινοτικής Συνελεύσεως. Ο όρος «δημόσιο αξίωμα ή θέση» στο παρόν άρθρο περιλαμβάνει οποιοδήποτε αξίωμα ή θέση με αμοιβή στην υπηρεσία της Δημοκρατίας ή Κοινοτικής Συνελεύσεως, συμπεριλαμβανομένου κάθε αξιώματος ή θέσης σε οποιαδήποτε νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή οργανισμού δημόσιας ωφέλειας.

Άρθρο 102

Οι Κοινοτικές Συνελεύσεις μπορούν μέσω των κανονισμών τους να ρυθμίσουν κάθε θέμα διαδικασίας συμπεριλαμβανομένων των τακτικών και έκτακτων συνεδριάσεων, των ημερομηνιών και της διάρκειας αυτών, του τρόπου ψηφοφορίας και της διεξαγωγής των εργασιών αυτών σύμφωνα με το Άρθρο 102 Σ.

Άρθρο 103

Σύμφωνα με το Άρθρο 103 Σ οι συνεδριάσεις των Κοινοτικών Συνελεύσεων είναι δημόσιες και τα πρακτικά των δημοσιεύονται. Κάθε Κοινοτική Συνέλευση δύναται αν το κρίνει αναγκαίο να συνέρχεται σε μυστική συνεδρίαση, κατόπιν απόφασης η οποία λαμβάνεται από τη πλειοψηφία των 2/3 του όλου αριθμού των μελών της.

Άρθρο 104

Σύμφωνα με το άρθρο αυτό οι ψηφιζόμενοι νόμοι και οι λαμβανόμενες αποφάσεις από την ελληνική και την τουρκική Κοινοτική Συνέλευση, αφού υπογραφούν από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο της Δημοκρατίας αντιστοίχως, εντός 15 ημερών από την μέρα που της έλαβαν, δημοσιεύονται αμέσως στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας. Ο Κοινοτικός νόμος ισχύει, εκτός αν ρητά ορίζεται άλλη ημερομηνία, από την δημοσίευσή του στην επίσημη εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Άρθρο 105

Σύμφωνα με το Άρθρο 105 Σ ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας σε σχέση προς την ελληνική Κοινότητα και ο Αντιπρόεδρος σε σχέση με την τουρκική κοινότητα να αναπέμψουν νόμο ή απόφαση στην αντίστοιχη Κοινοτική Συνέλευση, εντός προθεσμίας 15 ημερών.

Αν η ενδιαφερόμενη Κοινοτική Συνέλευση εμμείνει στον αναπέφθοντα νόμο ή απόφαση ο Πρόεδρος ή Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας ανάλογα, θα υπογράψουν και δημοσιεύουν το νόμο ή την απόφαση, σύμφωνα με τις διατάξεις του αμέσως προηγούμενου άρθρου.

Άρθρο 106

Με το άρθρο αυτό κατοχυρώνεται το ακαταδίωκτο των μελών των Κοινοτικών Συνελεύσεων, τα οποία δεν διώκονται ποινικά και δεν ευθύνονται αστικώς για οποιοδήποτε έκφραση γνώμης του ή ψήφου τους στη Κοινοτική Συνέλευση. Δεν διώκονται, συλλαμβάνονται ή φυλακίζονται, όσο χρόνο εξακολουθούν να είναι μέλη Κοινοτικών Συνελεύσεων χωρίς άδεια του Ανώτατου Δικαστή, Άδεια δεν απαιτείται για αυτόφωρο ποινικό αδίκημα το οποίο τιμωρείται με τη ποινή του θανάτου ή με φυλάκιση 5ετή και άνω.

Αν το Ανώτατο Δικαστήριο αρνείται να δώσει άδεια για τη δίωξη μέλους Κοινοτικής Συνέλευσης, ο χρόνος κατά τον οποίο το μέλος αυτό δεν μπορεί να διωχθεί, δεν συνυπολογίζεται στο χρόνο της παραγραφής του αδικήματος για το οποίο πρόκειται.

Αν το Ανώτατο Δικαστήριο αρνηθεί να παράσχει άδεια για εκτέλεση αποφάσεως φυλάκισης, η απόφαση αυτή αναβάλλεται μέχρι ο καταδικασθής παύσει να είναι μέλος της Κοινοτικής Συνέλευσης.

Άρθρο 107

Στο άρθρο αυτό ορίζονται οι λόγοι κένωσης της έδρας μέλους της Κοινοτικής Συνέλευσης. Αυτοί είναι λόγω θανάτου αυτού, με την έγγραφη παραίτησή του, με την επέλευση οποιασδήποτε περίπτωσης που αναφέρεται στα εδάφια (γ) και (δ) του άρθρου 95 Σ ή με την απώλεια της ιθαγένειας της Δημοκρατίας ή αν παύσει να έχει τα απαραίτητα προσόντα να εγγραφεί στον αντίστοιχο εκλογικό κατάλογο ως εκλογέας ή με την ανάληψη αξιώματος ή θέσης που αναφέρονται στο άρθρο 101 Σ.

Άρθρο 108

Σύμφωνα με το άρθρο αυτό οι δυο κοινότητες δικαιούνται να λαμβάνουν από την ελληνική ή τουρκική κυβέρνηση αντίστοιχα επιχορηγήσεις για εκπαιδευτικά, μορφωτικά και φιλανθρωπικά ιδρύματα τα οποία αντίστοιχα στη κάθε κοινότητα.

Επίσης όταν η ελληνική ή τουρκική κοινότητα θεωρεί ότι δεν έχει τον αναγκαίο αριθμό διδασκάλων, καθηγητών ή κληρικών για τη λειτουργία των ιδρυμάτων της η κοινότητα θα δικαιούται να λάβει και χρησιμοποιήσει τα απολύτως αναγκαία για αντιμετώπιση των αναγκών αυτής προσωπικό, το οποίο θα παράσχει η ελληνική ή τουρκική κυβέρνηση αντίστοιχα.

Άρθρο 109

Σύμφωνα με το άρθρο 109 Σ κάθε θρησκευτική ομάδα η οποία επέλεξε κοινότητα δικαιούται ν' αντιπροσωπεύεται στην Κοινοτική Συνέλευση της Κοινότητας, την οποία η ομάδα επέλεξε όπως θέλει να ορίσει ο οικείος κοινοτικός νόμος, δια μέλους ή μελών της θρησκευτικής ομάδας η οποία εκλέγεται απ' αυτή.

Άρθρο 110

Με το άρθρο αυτό δίδεται συνταγματική ισχύς στην ιστορικά προϋπάρχουσα έναντι των εκάστοτε πολιτικών αρχών θέση και σχέση των διαφόρων θρησκευμάτων. Σ' ότι αφορά την Αυτοκέφαλη Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία της Κύπρου όπως παρατηρεί ο Ανδρέας Χ. Γαβριηλίδης στη μελέτη του «Τα Εθναρχικά Δικαιώματα και το Ενωτικόν Δημοψήφισμα»³⁵, «Οιοσδήποτε υπήρξεν ο πολιτειακός βίος της Εκκλησίας κατά τους Βυζαντινούς χρόνους, α αυτός παρέμεινεν λόγω των υπό των Μουσουλμάνων παραχωρηθέντων Προνομίων εις την Εκκλησίαν, κατά τους αιώνες της υποδουλώσεως της Βυζαντινής αυτοκρατορίας εις τους Σουλτάνους. Και ο τρόπος ούτος διαβιώσεως εξακολουθεί εν πολλοίς να ισχύει... Επί τουρκοκρατίας καθιερώθη σταθερά η Εκκλησιαστική Αυτοδιοίκησης».

Το βακούφιο είναι η δέσμευση περιουσίας και η επιβολή απαγόρευσης ως προς τη μεταβίβασή της με τέτοιο τρόπο ώστε τα ενεργήματά της να δίδονται σε άντρες υπό τον όρο ότι η περιουσία του Θεού.

Κατά τους χρόνους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας η διαχείριση ανήκε στο Σουλτάνο αλλά στη πράξη εδημιουργούνταν Διευθύνσεις για να τα διαχειρίζονται. Η Κύπρος είχε το δικός της Ενqaf. Το 1928 με Διάταγμα εν Συμβουλίω εδόθησαν στους Αντιπροσώπους του Ενqaf μεγάλες εξουσίες αλλά αυτές υπόκειντο στην εξουσία του Κυβερνήτη. Οι Εισηγήσεις της Επιτροπής ήταν να συσταθεί μια ειδική επιτροπή για να μελετήσει το όλο θέμα με συγκεκριμένους όρους εντολής που συνοψίζονται στην Έκθεση και που ουσιαστικά απέβλεπαν στην ανάθεση της διαχείρισης του Ενqaf στη Τουρκική Κοινότητα. Είναι βασικά αυτές που ενσωματώνονται στη 2^η παράγραφο του Άρθρου αυτού δίδοντας σ' αυτές συνταγματική υπόσταση.

Με τη 3^η παράγραφο διασφαλίζεται η συνέχιση ισχύος των δικαιωμάτων των σχετικών με θρησκευτικά θέματα που ίσχυσαν κάτω από τους νόμους της αποικίας, ως προς τις εκκλησίες των άλλων θρησκευτικών ομάδων.

Άρθρο 111

Με τον Περί Πρώτης Τροποποίησης του Συντάγματος Νόμο του 1989 το άρθρο αυτό τροποποιήθηκε και τώρα στη νέα του μορφή προβλέπει όσα έχουν σχέση με αρραβώνα, γάμο το κύρος του γάμου διέπονται από τον εκκλησιαστικό νόμο κάθε

³⁵ Γαβριηλίδη Αντρέα, Τα Εθναρχικά Δικαιώματα και το Ενωτικόν Δημοψήφισμα, Έκδοσις Δευτέρα, Λευκωσία 1972

θηρσκευτικής ομάδας αναλόγως των περιπτώσεως. Με την παράγραφο 2 περιγράφεται η διάρθρωση του οικογενειακού δικαστηρίου το οποίο θα αναλάβει τυχόν αίτηση διαζυγίου.

Με την παράγραφο 5 δίνεται η δυνατότητα στους ανήκοντες στην Ελληνική Κοινότητα της επιλογής του πολιτικού γάμου και με την 7^η παράγραφο ορίζεται ότι η ισχύς του παρόντος Νόμου αρχίζει τη 1.1.1990.

ΜΕΡΟΣ VI: ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΟΥΧΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΑΡΘΡΑ 112-121

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι

Άρθρο 112

Σημαντική θέση στη διάρθρωση της Πολιτείας είναι οι ανεξάρτητοι αξιωματούχοι που προβλέπονται στο Σύνταγμα, όπως ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας και ο Βοηθός Γενικού Εισαγγελέα.

Ο διορισμός Βοηθού που ανήκε στην ίδια κοινότητα, όπως ο Γενικός Εισαγγελέας μετά τα γνωστά γεγονότα του 1963, δικαιολογήθηκε με βάση το δίκαιο της ανάγκης. Κρίθηκε ότι δεν ήταν επιτρεπτό σε διαδικασία για άδεια δίωξης μέλους της Βουλής των Αντιπροσώπων να εξεταστεί κατά τρόπο επικουρικό και παρεμπτόντα η εγκυρότητα ή σκοπιμότητα του διορισμού του κατόχου της θέσης.

Άρθρο 113

Στο Άρθρο 113 ορίζονται οι αρμοδιότητες και οι εξουσίες που έχει στα χέρια του ο Γενικός Εισαγγελέας. Η άσκηση της εξουσίας του Γενικού Εισαγγελέα να διατάσσει τη δίωξη εναντίον οποιουδήποτε προσώπου για οποιοδήποτε αδίκημα δεν εμπίπτει στη σφαίρα του Άρθρου 146 γιατί είναι στενά συνδεδεμένη με δικαστικές διαδικασίες. Δεν επηρεάζεται δε από το γεγονός ότι οι ανακρίσεις αναφορικά με τα αδικήματα διεξήχθησαν ολικά ή μερικά από την Αστυνομία ή από άλλο εξουσιοδοτημένο όργανο ή Αρχή, όπως για παράδειγμα τον διευθυντή Τελωνείων.

Ο Γενικός Εισαγγελέας μπορεί ασκώντας τις εξουσίες του κάτω από τη δεύτερη παράγραφο του Άρθρου αυτού, να διακόνει χωρίς να καταχωρήσει *nonne prosequi*, μια ποινική υπόθεση και αυτό μπορεί να γίνει, από οποιοδήποτε πρόσωπο όπως ένα αστυνομικό Εισαγγελέα, ή υφιστάμενο αξιωματούχο του ο οποίος ενεργεί κάτω και σύμφωνα με τις οδηγίες του.

Η εξουσία του αυτή δεν υπόκειται στον έλεγχο των δικαστηρίων.

Άρθρο 114

Με το Άρθρο 114 ορίζονται οι εξουσίες του Βοηθού Γενικού Εισαγγελέα. Αυτές ορίζονται σε κάθε υπηρεσία ή καθήκον το οποίο είχαν εμπιστευθεί το Σύνταγμα και οι νόμοι στον Γενικό Εισαγγελέα, και κάτω από τις οδηγίες αυτού. Επίσης ο Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας αναπληρώνει τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας σε περίπτωση απουσίας αυτού ή πρόσκαιρου κωλύματός του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

Άρθρο 115

Με το Άρθρο 115 Σ προβλέπονται οι θέσεις του γενικού ελεγκτή και βοηθού γενικού ελεγκτή οι οποίοι σύμφωνα με την παράγραφο 3 είναι μόνιμοι δημόσιοι υπάλληλοι της Δημοκρατίας και δεν αποχωρούν ούτε απολύονται από τη θέση τους

αυτή, εκτός αν συντρέχουν οι όροι και με το τρόπο τον οποίο ορίζουν οι δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου.

Άρθρο 116 – 117

Στα Άρθρα αυτά παραθέτονται τα καθήκοντα και οι εξουσίες του γενικού ελεγκτή και του βοηθού γενικού ελεγκτή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙΙ

Άρθρα 118, 119, 120

Στο Άρθρο 118 Σ προβλέπονται τα σχετικά με τις θέσεις του διοικητή και υποδιοικητή της Εκδοτικής Τράπεζας της Δημοκρατίας και στα Άρθρα 119 και 120 παραθέτονται τα καθήκοντα και οι εξουσίες του διοικητή και υποδιοικητή της Εκδοτικής Τράπεζας.

Άρθρο 121

Με το Άρθρο 121 δίνεται η δυνατότητα μετατροπής της Εκδοτικής Τράπεζας σε Κεντρική Τράπεζα.

Σύμφωνα με το Άρθρο 121 Σ έχει υιοθετηθεί το όνομα Κεντρική Τράπεζα της Δημοκρατίας και ο Διοικητής και ο Υποδιοικητής αντίστοιχα φέρουν τους αντίστοιχους τίτλους σε σχέση με την Κεντρική Τράπεζα της Δημοκρατίας. Από της αποχώρησης των Τούρκων από τη διακυβέρνηση και διάρθρωση της Κυπριακής Δημοκρατίας η θέση του Υποδιοικητή παραμένει κενή.

ΜΕΡΟΣ VII : ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ, ΑΡΘΡΑ 122 – 128 ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι

Άρθρο 122

Σύμφωνα με τις πιο κάτω συνταγματικές διατάξεις με τις οποίες θ' ασχοληθούμε στη συνέχεια, το μόνο Αρμόδιο Σώμα για να επαναλαμβάνεται θεμάτων σχετικών με τη στελέχωση της δημόσιας υπηρεσίας είναι η Επιτροπή Δημόσιας υπηρεσίας είναι η Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας. Επίσης η ανάμειξη της πολιτικής εξουσίας στη στελέχωση της δημόσιας υπηρεσίας αποκλείεται από το Σύνταγμα.

Με το άρθρο 122 δίδονται ορισμοί όρων που προκύπτουν στο Κεφάλαιο αυτό του Συντάγματος, εκτός αν από την αλληλουχία χρήσης ενός όρου προκύπτει άλλη σημασία.

Άρθρο 123

Στο Άρθρο αυτό γίνεται ποσοτική κατανομή της δημόσιας υπηρεσίας η οποία πρέπει να εφαρμόζεται στο μέτρο που καθίσταται αυτό δυνατό σε όλους τους βαθμούς της ιεραρχίας. Σύμφωνα μ' αυτή τη κατανομή 70% της δημόσιας υπηρεσίας αποτελείται από Έλληνες και 30% από Τούρκους.

Άρθρα 124, 125

Στο Άρθρο 124 Σ καθορίζεται η σύσταση και η σύνθεση της Επιτροπής της Δημόσιας Υπηρεσίας της Δημοκρατίας ενώ στο Άρθρο 125 Σ παραθέτονται οι εξουσίες της Επιτροπής αυτής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

Άρθρα 126, 127, 128

Στο Άρθρο 126 Σ προβλέπονται οι θέσεις του γενικού λογιστή και του βοηθού γενικού λογιστή ενώ στο Άρθρο 127 Σ παραθέτονται οι εξουσίες και τα καθήκοντα του γενικού λογιστή και στο Άρθρο 128 Σ οι εξουσίες και τα καθήκοντα του βοηθού του γενικού λογιστή.

ΜΕΡΟΣ VIII: ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΑΡΘΡΑ 129 –132

Άρθρο 129

Στο Σύνταγμα προβλέπεται η δημιουργία στρατού αποτελούμενου από 2000 άνδρες 60% των οποίων να είναι Έλληνες και 40% Τούρκοι. Πρέπει να υπάρξει κοινή συμφωνία Προέδρου και Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας για να επιβληθεί υποχρεωτική στρατιωτική θητεία.

Άρθρο 130

Με το Άρθρο 130 Σ γίνεται πρόνοια για τις δυνάμεις ασφαλείας της Δημοκρατίας που θα αποτελούνται από την Αστυνομία και τη χωροφυλακή και διαθέτουν δύναμη 2000 ανδρών η οποία μπορεί ν' αυξομειωθεί μετά από συμφωνία του Προέδρου και Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας.

Στη δεύτερη παράγραφο είναι φανερό ότι η επιφύλαξη στόχευε να προστατεύσει τους υπεράριθμους Τούρκους επικουρικούς αστυνομικούς που προσλήφθηκαν από την αποικιακή Κυβέρνηση για ν' αντιμετωπίσει τον απελευθερωτικό αγώνα των Ελληνοκυπρίων του 1955 –59.

Άρθρο 131

Με το Άρθρο αυτό προβλέπονται οι διορισμοί αρχηγών και υπαρχηγών στρατού, Αστυνομίας και χωροφυλακής.

Άρθρο 132

Τέλος με το Άρθρο 132 ρυθμίζονται οι χώροι στάθμευσης του στρατού.

ΜΕΡΟΣ ΙΧ: ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΑΡΘΡΑ 133-151

Άρθρο 133

Το Σύνταγμα της Δημοκρατίας εγκαθίδρυσε το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο το οποίο αποτελείτο από ένα Πρόεδρο που δεν μπορούσε να ήταν υπήκοος ή πολίτης της Δημοκρατίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ελλάδος ή της Τουρκίας των τριών εγγυητριών της Κυπριακής Ανεξαρτησίας Δυνάμεων. Στα τρία χρόνια της λειτουργίας του Πρόεδρος ήταν ο Γερμανός καθηγητής Ernest Forsthoff και οι δυο δικαστές ήταν ο Έλληνας Μιχαλάκης Αντωνίου Τριανταφυλλίδης και ο Τούρκος Mehmet Nedjati Nunir.

Άρθρο 134

Το Άρθρο αυτό αναφέρεται στις συνεδριάσεις του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου όπως επίσης και στη τύχη τυχόν αβάσιμων προσφυγών προς το Α.Σ.Δ.

Άρθρο 135

Κάτω από τη διαταγή αυτή και από άλλα Άρθρα του Συντάγματος το Α.Σ.Δ. έχει εξουσία να κάνει πρόβλεψη στους Κανονισμούς του για την έκδοση Προσωρινών Διαταγμάτων, τα οποία θα ήταν αναγκαία προϋπόθεση στη δικαιοδοσία του δικαστηρίου προς πλήρη απονομή της δικαιοσύνης, όπως προβλέπεται από τον Κανόνα 12 του Διαδικαστικού Κανονισμού του Α.Σ.Δ. του 1961.

Άρθρο 136

Το Α.Σ.Δ. σύμφωνα με το άρθρο 136 αποκτά την αποκλειστική δικαιοδοσία να αποφασίζει οριστικά και αμετάκλητα για όλα τα αντικείμενα τα οποία περιλαμβάνονται στα επόμενα άρθρα

Αυτά είναι τα άρθρα 137 – 151 Σ. Η λέξη «αποκλειστική» που χρησιμοποιείται στα άρθρα 146 παρ. 1 και 154 παρ. 4 σημαίνει ότι το Α.Σ.Δ. και το Ανώτατο Δικαστήριο δεν μπορούν να έχουν συντρέχουσα δικαιοδοσία.

Το Σύνταγμα αναγνωρίζει δυο τρόπους για την κρίση της συνταγματικότητας των νόμων. Τον προληπτικό έλεγχο που μπορεί ν' ασκηθεί a priori, πριν την έκδοση των νόμων με αναφορά του Προέδρου της Δημοκρατίας βάσει του άρθρου 140, και τον παρεπίμπτωνα ή κατασταλτικό, a posteriori, έλεγχο εφόσον κρίνεται απαραίτητο για την επίλυση αναφνεύσας διαφοράς στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας.

Οι αρχές που καθιερώνουν τα κριτήρια, με βάσει τα οποία αποφασίζεται η συνταγματικότητα ή μη ενός νόμου, έχουν καθοριστεί από τη Νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην υπόθεση *The Board for the Registration of Architects and Civil Engineers v. Christodoulos Kyriakides*³⁶, στην οποία λέχθηκε ότι, κατά την εξέταση του θέματος της συνταγματικότητας ενός Νόμου, το Δικαστήριο πρέπει να καθοδηγείται από καλά καθορισμένες αρχές που διέπουν το θέμα του δικαστικού ελέγχου των νομοθετικών διατάξεων.

Άρθρο 137

Το άρθρο 137 δίνεται η δυνατότητα στο Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο της Δημοκρατίας να προσφύγουν στο Α.Σ.Δ. σε περίπτωση δυσμενούς διάκρισης από νόμο ή απόφαση της Βουλής των Αντιπροσώπων, σε βάρος μιας εκ των δυο κοινοτήτων. Η προσφυγή πρέπει να δημοσιευτεί εντός 24 ωρών στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης και από την επομένη της δημοσίευσης αναστέλλεται η ισχύς του νόμου ή της αποφάσεως ωσότου αποφασίσει το Α.Σ.Δ. περί της προσφυγής.

Άρθρο 138

Στο Άρθρο 138 προβλέπονται θέματα αναφερόμενα στο προϋπολογισμό και η εξουσία του Α.Σ.Δ. είναι να ακυρώσει ή επικυρώσει τον προϋπολογισμό ή να τον αναπέμψει όλο ή εν μέρει στη Βουλή των αντιπροσώπων. Κάθε απόφαση του δικαστηρίου, στον Πρόεδρο της Βουλής των Αντιπροσώπων και δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας.

³⁶ (1966) 3 C.L.R. 540

Άρθρο 139

Σύμφωνα με το άρθρο αυτό δίνεται η αρμοδιότητα στο Α.Σ.Δ. να επιλαμβάνεται προσφυγών αναφορικά με τη σύγκρουση ή αμφισβήτηση εξουσίας ή αρμοδιότητας. Η αρμοδιότητά του αυτή είναι οριστική και αμετάκλητη. Αντικείμενο της δίκης σε μια τέτοια περίπτωση είναι η απόφαση η οποία προκαλεί τη σύγκρουση.

Ο όρος «Όργανο ή Αρχές» της Δημοκρατίας έτυχε δικαστικής ερμηνείας από το Α.Σ.Δ. στην υπόθεση *C Leddin and The Council of Ministers*³⁷. Σημαίνει ειδικά θεσμικά δημιουργήματα τα οποία έχουν τα χαρακτηριστικά ξεχωριστών και συγκεκριμένων οργανικών ιδρυμάτων της Κυβερνήσεως και τα οποία λειτουργούν δια και εκ μέρους μιας πρωτογενούς νομικής οντότητας, όπως η Δημοκρατία της Κύπρου, της οποίας είναι όργανα ή εξουσίες με τη συνήθη έννοια όρων.

Άρθρο 140

Ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας ενεργούν κάτω από τη παράγραφο 1 του Άρθρου 140 Σ σε συνάρτηση με τα άρθρα 47(ι) και 52. Πριν την έκδοση του προσβαλλόμενου νόμου ή της απόφασης της Βουλής των Αντιπροσώπων και το ερώτημα που τίθεται είναι αν ο νόμος ή η απόφαση είναι ασυμβίβαστη με το Σύνταγμα.

Η εξουσία αποκήρυξης νόμου ως αντισυνταγματικού, εκτείνεται σύμφωνα με το άρθρο αυτό στο σύνολο του νόμου ή μπορεί να περιοριστεί σε συγκεκριμένη του διάταξη.

Αν η νομοθεσία αποτελεί ενιαίο σύνολο η αντισυνταγματικότητα διάταξης συμπαρασύρει και το υπόλοιπο μέρος του νόμου. Έχει δε αυτό το χαρακτηριστικό οπότε οι πρόνοιες του νόμου είναι άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους, οπότε δεν χωρεί διάσπασή τους.

Άρθρο 141

Σύμφωνα με το Άρθρο 141, γνωμάτευση μπορεί να ζητήσουν ο Πρόεδρος ή Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας και σε συνάρτηση με τα Άρθρα 48 (6) και 52, ειδικά σε περιπτώσεις που επιβάλλονται διατυπώσεις, όροι, περιορισμοί στο δικαίωμα εργασίας από το Άρθρο 25 Σ και στη περίπτωση πάλι αυτή ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και ο Αντιπρόεδρος μπορεί να κάνει αναφορά στο Α.Σ.Δ. για να γνωματεύσει κατά πόσον οι διατυπώσεις αυτές τίθενται ή όχι προς το δημόσιο συμφέρον ή είναι αντίθετες προς το συμφέρον της κοινότητάς του.

Άρθρο 142

Το Άρθρο 142 αναφέρεται στους Νόμους των δυο Κοινοτικών Συνελεύσεων που πάλι ζητείται η γνωμάτευση και γίνεται αναφορά του θέματος πριν τη δημοσίευση των Νόμων, στο Δικαστήριο και ζητείται η γνωμάτευσή του από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, σε συνάρτηση με το Άρθρο 48 (ι)(α), αναφορικά με νόμο ή απόφαση της Ελληνικής Κοινοτικής Συνέλευσης και του Αντιπροέδρου σε σχέση με το Άρθρο 49 (ι)(α) αναφορικά με Νόμο ή απόφαση της Τουρκικής Κοινοτικής Συνέλευσης. Η διαδικασία και το αποτέλεσμα της Γνωμάτευσης που δίνει το Δικαστήριο είναι ίδια όπως κάτω από το άρθρο 140.

Άρθρο 143

Σύμφωνα με το Άρθρο αυτό ο Πρόεδρος ή ο Αντιπρόεδρος ή Βουλευτές που αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το 1/5 του συνολικού αριθμού των Βουλευτών

³⁷ 5 R.S.C.C. 102

μπορούν να προσφύγουν στο Α.Σ.Δ. για να αποφανθεί συντρέχουν επείγουσες και απρόβλεπτες καταστάσεις που δικαιολογούν την ψήφιση νόμων πριν την έναρξη της περιόδου της νέας Βουλής.

Άρθρο 144

Σύμφωνα με το άρθρο αυτό κάθε διάδικος έχει δικαίωμα σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας, ακόμα και της διαδικασίας έφεσης, να εγείρει ζήτημα αντισυνταγματικότητας νόμου, ή απόφασης ή διάταξης που το θεωρούσε ουσιώδες για τη διάγνωση της υπόθεσής του. Σε τέτοια περίπτωση αναστέλλετο η διαδικασία και το Δικαστήριο παρέπεμπε το θέμα για να αποφασίζει το Α.Σ.Δ. Πριν τη θέσπιση του Νόμου 33 του 1964, το Α.Σ.Δ. με βάση το Άρθρο 144 του Συντάγματος, είχε αποκλειστική δικαιοδοσία ν' αποφαινεται για τη συνταγματικότητα νόμου ή διατάξεως. Μετά τη θέσπιση του Νόμου αυτού τούτο έγινε ανενεργό. Δεν ατόνησε όμως εντελώς.

Άρθρο 145

Σύμφωνα με το Άρθρο αυτό Το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο έχει αποκλειστική δικαιοδοσία να αποφασίζει οριστικά και αμετάκλητα πάνω σε κάθε εκλογική ένσταση που ασκείται κατά τον εκλογικό νόμο και που αναφέρεται στην εκλογή του Προέδρου ή του Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας ή των βουλευτών ή των μελών των Κοινοτικών Συνελεύσεων. Η δικαιοδοσία του εκλογοδικείου καθορίζεται από τον Εκλογικό νόμο. Τώρα, βέβαια, η δικαιοδοσία αυτή από το Ανώτατο Δικαστήριο.

Άρθρο 146

Το Άρθρο 146 του Σ αποτελεί το θεμέλιο λίθο της Διοικητικής Δικαιοσύνης στην Κύπρο και είναι πάνω στις διατάξεις του που έχει μέσα στα χρόνια της λειτουργίας της μια πλούσια Νομολογία που τόσα οφείλει, κατά κύριο λόγο, στην νομολογία του Συμβουλίου Επικρατείας της Ελλάδας, όπως και στους Έλληνες Νομικούς συγγραφείς των οποίων τα συγγράμματα αποτελούν καθημερινά βοηθήματα, αποσπάσματα, των οποίων παρατίθενται στις αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Κύπρου σαν αυθεντικές διατυπώσεις των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου.

Το τεράστιο αυτό θέμα του δικαστικού ελέγχου των διοικητικών πράξεων και των Γενικών Αρχών που το διέπουν δεν μπορεί παρά μόνο να σκιαγραφηθεί και τούτο χάριν της ολοκλήρωσης της εξέτασης των άρθρων του Συντάγματος, μιας και αποτελεί από μόνο του ένα αυτοτελή τομέα της Νομικής Επιστήμης.

Στην υπόθεση Χριστόδουλος Χατζηγεωργίου ν. Δημοκρατίας³⁸ μετά από λεπτομερή εξέταση της νομολογίας τονίστηκε ότι το αποτέλεσμα της δίκης είναι ο κυρίαρχος παράγοντας στο θέμα των εξόδων. Έχει δε τονιστεί ότι «Η Δημοκρατία ενάγεται ως διάδικος στο Δικαστήριο ή προσβάλλονται οι αποφάσεις των διοικητικών της οργάνων ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου. Δεν υπάρχει κανένας λόγος να ισχύσουν άλλοι κανόνες με τα έξοδα, από τους καθιερωμένους».

Άρθρο 147

Με το Άρθρο αυτό το Α.Σ.Δ. αποκτά την αποκλειστική δικαιοδοσία να εξετάζει αν τίθεται θέμα, ύπαρξης μόνιμης ή προσωρινής ανικανότητας ή μη προσωρινής απουσίας του Προέδρου ή Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας η οποία

³⁸ Α.Ε 2271, ημερ. 29 Ιανουαρίου 1999

κωλύει την εκπλήρωση των καθηκόντων τους, μετά από αίτηση του Γενικού Εισαγγελέα και του βοηθού Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας.

Άρθρο 148

Το Άρθρο αυτό κατοχυρώνει συνταγματικά την αρχή του δεδικασμένου, το οποίο προκύπτει από την επίλυση των διαφορών που εμπíπτουν στη δικαιοδοσία του Α.Σ.Δ. βάσει του Μέρους ΙΧ του Συντάγματος, το οποίο καθορίζει τις αρμοδιότητες και προσδιορίζει τη δικαιοδοσία του Α.Σ.Δ. η εμβέλεια του άρθρου 148 περιορίζεται στη κατοχύρωση της δέσμευσης η οποία προκύπτει από την επίλυση του θέματος το οποίο ανάγεται στη δικαιοδοσία του Α.Σ.Δ.

Άρθρο 149

Κάτω από το Άρθρο 149 του Α.Σ.Δ. έχει αρμοδιότητα να επιλύσει οποιοσδήποτε αντιφάσεις μεταξύ των δύο κειμένων του Συντάγματος. Του κειμένου δηλαδή του σχεδίου του Συντάγματος που υπογράφηκε στις 6 Απριλίου 1960 και του κειμένου με τις τροποποιήσεις στο Παράρτημά του που υπογράφηκε στις 6 Ιουλίου '60.

Το Α.Σ.Δ. δικαιούται ν' ασκήσει τη δικαιοδοσία του κάτω από τη παράγραφο (β) του Άρθρου αυτού μόνο για επίλυση συνταγματικής ασάφειας αν αυτό είναι αναγκαίο για την απόφαση μιας υπόθεσης που εκδικάζεται από κατώτερο δικαστήριο.

Στην υπόθεση *Loftis v. The Republic*³⁹ το Α.Σ.Δ. θεώρησε ότι είναι θέμα ερμηνείας ασάφειας ή εφαρμογής συγκεκριμένων διατάξεων του Συντάγματος και ειδικά του Άρθρου 72 Σ σχετικά με τη θανατική ποινή, σε νόμο που ίσχυε και κατά πόσο έπρεπε να ερμηνευθεί πως τροποποιούσε το ουσιαστικό δίκαιο για το φόνο, όπως υπήρχε στις 16 Αυγούστου 1960, ή αποτελούσε ένα περιορισμό που επηρέαζε την επιβολή της θανατικής ποινής.

Άρθρο 150

Με το Άρθρο αυτό το Α.Σ.Δ. αποκτά τη δικαιοδοσία να επιβάλει ποινές σε περίπτωση περιφρόνησής του.

Άρθρο 151

Τέλος σύμφωνα με το Άρθρο 151 Σ το Α.Σ.Δ. αποκτά αποκλειστική αρμοδιότητα ν' αποφασίζει οριστικά και αμετάκλητα στην αναφορά της δημόσιας υπηρεσίας σύμφωνα με το εδάφιο (8) της τρίτης παραγράφου του άρθρου 125. η αρμοδιότητα αυτή του Α.Σ.Δ. δεν αποκλείει την άσκηση προσφυγής η οποία στρέφεται κατά απόφασης, πράξης ή παράλειψης της επιτροπής δημόσιας υπηρεσίας, κατά το Άρθρο 146.

ΜΕΡΟΣ Χ: ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΠΟ ΤΟΥΤΩΝ ΤΕΤΑΓΜΕΝΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΑΡΘΡΑ 152-164

Άρθρο 152

Με τον περί Δικαστηρίων Νόμο του 1960 εγκαθίδρυσαν τα κατώτερα Δικαστήρια που προβλέπονταν από τη πρώτη παράγραφο του Άρθρου αυτού.

Με βάση τις πρόνοιες της πρώτης παραγράφου κρίθηκε ότι το Δικαστήριο Ελέγχου Ενοικιάσεων που καθιδρύθηκε από τον περί Ενοικιοστασίου Νόμο του

³⁹ 1 R.S.C.C. 30, 34

1983⁴⁰ και που είναι τεταγμένο υπό το ανώτατο Δικαστήριο, είναι δικαστήριο μέσα στην έννοια της παραγράφου αυτής και κατά συνέπεια είναι δικαστήριο που καλύπτεται από τον περί Δικαστηρίων Νόμον του 1960 και έχει δικαιοδοσία να εκδίδει προσωρινά ή ενδιάμεσα διατάγματα⁴¹.

Τα Επαρχιακά Δικαστήρια είναι “κατώτερα δικαστήρια” μέσα στην έννοια του Άρθρου αυτού και δεν μπορούν να παραπέμψουν μια υπόθεση στο Δικαστήριο Ελέγχου Ενοικίων⁴².

Άρθρο 153

Στο Άρθρο αυτό αναφέρονται όλα όσα αφορούν το ανώτατο Δικαστήριο (High Court) της Δημοκρατίας.

Η λέξη “ανικανότης” στις, πρώτη και πέμπτη, γραμμές του Άρθρου 153§9 σημαίνει και νομική και φυσική ή πνευματική ανικανότητα. Ο δικαστής που εκδίκασε την αίτηση του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας κάτω από το Άρθρο 83 και ο δικαστής που προήδρευσε του κακουργιοδικείου που εκδίκασε την υπόθεση εναντίον του αιτητή δε θεωρήθηκαν ικανοί μέσα στην έννοια του Άρθρου 153§9 να συμμετάσχουν στη σύνθεση του δικαστηρίου που θα εκδίκαζε την έφεση.

Άρθρο 154

Στο Άρθρο αυτό αναφέρεται ότι οι συνεδριάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου είναι δημόσιες, όμως το Δικαστήριο δύναται να αποφασίσει να συνεδριάσει παρουσία μόνο των διαδίκων, αν αυτοί υπάρχουν, και των υπαλλήλων του Δικαστηρίου, εάν θεωρηθεί ότι αυτό επιβάλλει το συμφέρον της ομαλής διεξαγωγής της διαδικασίας ή η ασφάλεια της Δημοκρατίας ή τα δημόσια ήθη.

Άρθρο 155

Το Άρθρο αυτό αναφέρεται στη δικαιοδοσία του Ανωτάτου Δικαστηρίου ως δευτεροβάθμιου και πρωτοβάθμιου δικαστηρίου.

Το Άρθρο 155 πρέπει να ερμηνεύεται σαν ενιαίο σύνολο. Η λέξη «και» στη πρώτη του παράγραφο υποδηλοί ότι το Ανώτατο Δικαστήριο μπορεί να κρίνει και ν’ αποφασίζει μια επιπρόσθετη κατηγορία υποθέσεων προς τη δικαιοδοσία του ως δευτεροβάθμιο Δικαστήριο.

Οι εξουσίες και οι δικαιοδοσίες του Ανωτάτου δικαστηρίου είναι, όπως ρητά προβλέπεται στο άρθρο 9 του Νόμου 33 του 1964, εκείνες οι οποίες παρέχονται από το Σύνταγμα στο Ανώτατο Δικαστήριο⁴³.

Σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 155Σ στο Ανώτατο Δικαστήριο παρέχεται αποκλειστική αρμοδιότητα να εκδίδει εντάλματα της φύσης του Habeas Corpus, Mandamus, Prohibition, Certiorary και Quo Warranto. Με την ενσωμάτωσή τους αυτή στο Σύνταγμα δίδεται συνταγματική ισχύς σ’ ένα θεσμό, που υπήρχε πριν την ανεξαρτησία ενόψει της συμπερίληψης του Κοινοδικαίου στο μοστέο δίκαιο στη Κύπρο με τον περί Δικαστηρίων νόμο που ίσχυε τότε.

Η δικαιοδοσία του Ανωτάτου Δικαστηρίου σύμφωνα με το Άρθρο αυτό, εξαντλείται στη δυνατότητα έκδοσης ή μη του αιτούμενου προνομιακού εντάλματος και δεν υπάρχει δικαιοδοσία για έκδοση δήλωσης αναγνωριστικού τύπου. Η αναγνωριστική δήλωση αποτελεί ξεχωριστή μορφή θεραπείας εντελώς διαφορετικής

⁴⁰ Νόμος 23 του 1983

⁴¹ Δήμος Λευκωσίας και Άλλοι (1992) 1 Α.Α.Δ. 1281, Panayiotis Telemachou v. Chrysa Papares (1988) 1 C.L.R. 12

⁴² Poly E. Efthymiadou v. Georghios Zoudros and Another (1986) 1 C.L.R. 341

⁴³ Σωτήρης Γεωργίου Αθηνής v. Δημοκρατίας (1989) 2 Α.Α.Δ. 71

φύσης. Ανεξάρτητα από τα ισχύοντα στην Αγγλία, δεν είναι δυνατό να γίνει τέτοια δήλωση κατ' επίκληση της αποκλειστικής δικαιοδοσίας του Ανωτάτου Δικαστηρίου κάτω από το Άρθρο αυτό⁴⁴.

Άρθρο 156

Το Άρθρο αυτό προβλέπει ότι Ειδικό δικαστήριο εκδικάζει σε α' και β' βαθμό τα αδικήματα της εσχάτης προδοσίας και τα αδικήματα κατά της Δημοκρατίας όπως επίσης τα αδικήματα κατά του συντάγματος και της συνταγματικής τάξεως.

Στην υπόθεση *The Republic v. Nicolaos Sampson*⁴⁵ διαπιστώθηκε ότι το Άρθρο αυτό κατέστη ανενεργό ενόψει των γεγονότων τα οποία οδήγησαν στη θέσπιση του περί της απονομής της Δικαιοσύνης (Ποικίλαι Διατάξεις) Νόμου του 1964⁴⁶.

Άρθρο 157

Στο Άρθρο αυτό γίνεται αναφορά στο ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο. Οι αποφάσεις, πράξεις και παραλείψεις του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου δεν εμπίπτουν στις πρόνοιες του Αρθρου 146§1 και δεν μπορούν να είναι αντικείμενο προσφυγής στο Ανώτατο Δικαστήριο κάτω από το άρθρο αυτό, διότι η λειτουργία τέτοιου Συμβουλίου είναι πολύ στενά συνδεδεμένη με την άσκηση της δικαστικής εξουσίας αφού έχει σχέση με διορισμούς ή προαγωγές δικαστών.

Άρθρο 158

Σύμφωνα με το Άρθρο 158Σ ο νόμος θα ορίσει περί της ιδρύσεως, της δικαιοδοσίας και των εξουσιών των πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων για τα οποία θα ορίσει κοινοτικός νόμος όσα τα αφορούν, σύμφωνα με το άρθρο 160Σ. Ο νόμος πρέπει να προβλέπει την ίδρυση επαρκών, σε αριθμό, δικαστηρίων για τη πρόσφορη και χωρίς καθυστέρηση απονομή της δικαιοσύνης και για τη διασφάλιση, μέσα στα όρια της δικαιοδοσίας τους της πιστής εφαρμογής των διατάξεων που διασφαλίζουν τα θεμελιώδη δικαιώματα και την ελευθερία. Επίσης ο νόμος θα προβλέπει για την αντιμισθία και τους άλλους όρους υπηρεσίας των δικαστών των δικαστηρίων που θα ιδρυθούν κατά τη πρώτη παράγραφο.

Άρθρο 159

Το Άρθρο αυτό αναφέρεται στη σύνθεση πρωτοδικών δικαστηρίων σε σχέση με την κοινότητα στην οποία ανήκουν οι διάδικοι.

Οι παράγραφοι 1 έως 5 αναφέρονται μόνο στη πρωτοβάθμια δικαιοδοσία των στο Ανώτατο Δικαστήριο τεταγμένων δικαστηρίων. Η δε σύνθεση του Ανωτάτου Δικαστηρίου όταν συνεδριάζει σαν τελικό εφετείο όπως προβλέπεται από το Άρθρο 155§1 πρέπει να είναι όπως προβλέπεται από το Άρθρο 153§1, ανεξάρτητα από τις διατάξεις του Άρθρου 159.

Το Σύνταγμα και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δεν κατοχυρώνουν δικαίωμα έφεσης. Τούτο γίνεται από το Άρθρο 2 του Έβδομου Πρωτόκολλου που έχει τώρα κυρωθεί από τη Δημοκρατία. Το Διεθνές Σύμφωνο περί Αστικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων που κυρώθηκε με τον περί Διεθνών Συμφώνων Νόμου του 1969⁴⁷ διασφαλίζει το δικαίωμα έφεσης με το Άρθρο 14(5) για

⁴⁴ Γενικός Εισαγγελέας (Αρ. 7) (1993) 1 Α.Α.Δ. 793, 807

⁴⁵ (1977) 2 C.L.R. 283

⁴⁶ *The Republic v. Andreas Liasis* (1973) 2 C.L.R. 283

⁴⁷ Νόμος 14 του 1969

καταδικαζόμενους κατά καταδίκης και ποινής. Το δικαίωμα έφεσης καθορίζεται δια νόμου⁴⁸.

Άρθρο 160

Το Άρθρο 160Σ αναφέρεται στα Κοινοτικά Δικαστήρια και στην αρμοδιότητά τους για την επίλυση συγκεκριμένων υποθέσεων οι οποίες ανήκουν σε κάθε κοινότητα αντίστοιχα. Στην έννοια του όρου «οικογενειακές σχέσεις» στο Άρθρο 112§2Σ, όπως αυτό τροποποιήθηκε από τον περί της Πρώτης Τροποποίησης του Συντάγματος Νόμο του 1989, περιλαμβάνονται και τα ζητήματα που αφορούν την επιμέλεια του προσώπου και της περιουσίας ανηλίκων. Κατά συνέπεια τα Οικογενειακά Δικαστήρια έχουν αποκλειστική αρμοδιότητα για την εκδίκαση τέτοιων υποθέσεων.

Άρθρο 161

Σύμφωνα με το Άρθρο αυτό τα δικαστήρια της Δημοκρατίας τηρώντας τις διατάξεις του 160§3Σ έχουν εξουσία να εφαρμόζουν και τους οικείους κοινοτικούς νόμους εκτός των νόμων περί προσωπικού θεσμού και θρησκευτικών θεμάτων.

Άρθρο 162

Στο Άρθρο 162Σ ορίζεται ότι το Ανώτατο Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία να επιβάλλει ποινές για περιφρόνηση του Δικαστηρίου αυτού και κάθε δικαστηρίου της Δημοκρατίας περιλαμβανομένων και των κατά το άρθρο 160Σ ιδρυόμενων δικαστηρίων, από κοινοτικό νόμο. Έχει εξουσία να διατάξει τη φυλάκιση οποιουδήποτε προσώπου που δεν υπακούει σε απόφαση ή διαταγή του, μέχρι αυτό να συμμορφωθεί. Σε κάθε όμως περίπτωση η φυλάκιση δεν μπορεί να υπερβεί τους 12 μήνες.

Σχετικές είναι και οι διατάξεις του άρθρου 44 του περί Δικαστηρίων Νόμου του 1960⁴⁹.

Άρθρο 163

Σύμφωνα με το Άρθρο 163 το Ανώτατο Δικαστήριο εκδίδει διαδικαστικό κανονισμό με σκοπό τη ρύθμιση της διαδικασίας ενώπιον αυτού και κάθε άλλου δικαστηρίου που ιδρύθηκε δυνάμει των διατάξεων του παρόντος μέρους του Συντάγματος, πλην των προβλεπομένων στο άρθρο 160Σ.

Ο Διαδικαστικός Κανονισμός του 1986, με βάση τον οποίο μετά την πάροδο 6 μηνών από την ημερομηνία επιφύλαξης απόφασης το Ανώτατο Δικαστήριο έχει εξουσία να επέμβει και να λάβει μέτρα δια την επίσπευση της έκδοσης της καθυστερημένης απόφασης που εκδόθηκε δυνάμει του Άρθρου 163Σ⁵⁰.

Άρθρο 164

Τέλος, το Άρθρο 164 αναφέρεται στην έκδοση διαδικαστικών κανονισμών από τα δευτεροβάθμια δικαστήρια του Άρθρου 160 για την ρύθμιση της διαδικασίας ενώπιον τους.

⁴⁸ Ο περί Δικαστηρίων Νόμος του 1960 άρθρο 25(2) και ο περί Ποινικής Δικονομίας Νόμος Κεφ. 155

⁴⁹ Νόμος 14 του 1960

⁵⁰ (1989) 2 Α.Α.Δ. 71

ΜΕΡΟΣ XI: ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΑΡΘΡΑ 165-168

Άρθρο 165

Στο Άρθρο 165 αναφέρεται ότι κάθε χρηματικό ποσό που συλλέγεται με οποιοδήποτε τρόπο ή εισπράττεται από τη Δημοκρατία κατατίθεται σε λογαριασμό του Δημοσίου ο οποίος ονομάζεται “λογαριασμός πάγιου ταμείου της Δημοκρατίας”, σύμφωνα με τις διατάξεις του συντάγματος και των νόμων.

Επίσης οποιοδήποτε χρηματικό ποσό εισπράττεται ή συλλέγεται από τη Κοινοτική Συνέλευση κατατίθεται στο “λογαριασμό πάγιου ταμείου της Κοινοτικής Συνέλευσης” σύμφωνα με τους κοινοτικούς νόμους.

Τέλος κάθε αναφορά στον όρο “λογαριασμός πάγιου ταμείου” πρέπει να ερμηνεύεται ως αναφερόμενη στο λογαριασμό της Δημοκρατίας, εκτός από τη χρήση του όρου προκύπτει κάτι άλλο.

Άρθρο 166

Στο Άρθρο 166Σ ορίζεται ότι ο λογαριασμός του παγίου ταμείου χρεώνεται με κάθε σύνταξη και κάθε χορηγία για την οποία είναι υπόχρεη η Δημοκρατία. Επίσης χρεώνεται με τις χορηγίες του Προέδρου και Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας και τις αντιμισθίες των Δικαστών του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου και του Ανωτάτου Δικαστηρίου, του γενικού εισαγγελέα και του βοηθού του, του γενικού ελεγκτού και του βοηθού του, του διοικητή και υποδιοικητή της Εκδοτικής Τράπεζας της Δημοκρατίας και των μελών της επιτροπής δημόσιας υπηρεσίας. Τέλος το πάγιο ταμείο χρεώνεται με κάθε οφειλή από χρέη για τα οποία είναι υπόχρεη η Δημοκρατία και για κάθε χρηματικό ποσό το οποίο καταβάλλεται για εκτέλεση δικαστικής απόφασης ή διαταγής η οποία εκδίδεται κατά της Δημοκρατίας από οποιοδήποτε δικαστήριο.

Άρθρο 167-168

Στο Άρθρο 167Σ ορίζεται η διαδικασία για τη προετοιμασία και την ψήφιση του προϋπολογισμού.

Στο Άρθρο 168Σ, τέλος, γίνεται αναφορά στη διενέργεια των δαπανών από το Δημόσιο. Καμία δαπάνη δεν ενεργείται χωρίς ένταλμα πληρωμής υπογεγραμμένο από τον Υπουργό Οικονομικών, ο οποίος όμως δεν μπορεί ν’ αρνηθεί την υπογραφή του εντάλματος πληρωμής για δαπάνη προβλεπόμενη στον προϋπολογισμό.

ΜΕΡΟΣ XII: ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΑΡΘΡΑ 169-178

Άρθρο 169

Το Άρθρο 169 αναφέρεται στη συνομολόγηση διεθνών συμφωνιών και συμβάσεων.

Η επικύρωση μιας Σύμβασης ή Συνθήκης την καθιστά μέρος του ημεδαπού δικαίου ένεκα των νομοθετικών εξουσιών που έχει η Βουλή των Αντιπροσώπων και αν είναι εφ’ εαυτής εκτελεστή αποκτά την ισχύ νόμου ανεξάρτητα από την παράγραφο 3 του 169Σ.

Συνθήκες που συνομολογήθηκαν, είχαν αποκτήσει ισχύ και εφαρμόζονταν πριν την έναρξη της ισχύος του Συντάγματος εξακολουθούν να ισχύουν, αλλά πάνω

σ' αυτές εφαρμόζεται το Άρθρο 188 και όχι το 169Σ το οποίο εφαρμόζεται σε Συνθήκες που συνομολογούνται μετά την έναρξη της ισχύος του Συντάγματος.

Άρθρο 170

Στο Άρθρο 170Σ ορίζεται ότι η Δημοκρατία μπορεί, κατόπιν συμφωνίας και με τους κατάλληλους όρους, να παραχωρήσει τη ρήτρα του μάλλον ευνοούμενου κράτους στο Βασίλειο της Ελλάδας, τη Τουρκική Δημοκρατία και το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και Βορείου Ιρλανδίας, σε κάθε συμφωνία οποιασδήποτε φύσεως.

Διατάξεις της α' παραγράφου σύμφωνα με τη β' παράγραφο του Άρθρου 170Σ δεν εφαρμόζονται στη συνθήκη που αναφέρεται στην εγκαθίδρυση της Δημοκρατίας της Κύπρου και αφορά στις βάσεις και τις στρατιωτικές διευκολύνσεις που παραχωρήθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Άρθρο 171

Με τις διατάξεις του Άρθρου 171 ορίζεται ότι στις ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές θα μεταδίδονται προγράμματα για τις δύο κοινότητες, στην Ελληνική και Τουρκική, και ρυθμίζεται με τις διατάξεις του άρθρου αυτού η χρονική διάρκεια των εκπομπών που αφιερώνονται στη κάθε κοινότητα. Οι δε επίσημες ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές γίνονται και στις δύο γλώσσες και δεν συνυπολογίζονται στη διάρκεια των άλλων εκπομπών.

Άρθρο 172

Σύμφωνα με το Άρθρο αυτό η Δημοκρατία ευθύνεται για κάθε ζημιογόνο άδικη πράξη ή παράλειψη των υπαλλήλων ή Αρχών της Δημοκρατίας κατά την άσκηση των καθηκόντων τους ή κατά την επίκληση της ασκήσεως των καθηκόντων τους. Νόμος θα ορίσει τα περί ευθύνης της Δημοκρατίας.

Η ευθύνη της Δημοκρατίας κάτω από το Άρθρο αυτό ρυθμίστηκε νομοθετικά, ίσως όμως περιορισμένα, με τη θέσπιση του άρθρου 57 που περιλαμβάνεται στο Μέρος VI του περί Δικαστηρίων Νόμου του 1960.

Ο πολίτης έχει αχώριστο δικαίωμα εναντίον της Δημοκρατίας κάτω από το Άρθρο 172Σ και κάτω από το 145§6Σ. Η Πολιτεία ευθύνεται για τις παράνομες πράξεις των λειτουργών της παρά το γεγονός ότι δεν έχει θεσπιστεί νόμος όπως προβλέπεται από το Άρθρο 172Σ που να ρυθμίζει την ευθύνη της Δημοκρατίας στον τομέα αυτό.

Άρθρο 173

Το Άρθρο 173Σ προβλέπει τη δημιουργία χωριστών Δήμων στις πέντε μεγαλύτερες πόλεις της Δημοκρατίας με μια πρόβλεψη ότι θα μπορούσε μέσα σε 4 χρόνια από την έναρξη ισχύος του Συντάγματος να εξεταστεί το θέμα από τον Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο της Δημοκρατίας αν ο χωρισμός αυτός θα συνεχιζόταν ή όχι. Γίνεται πρόβλεψη για ξεχωριστές εκλογές των Ελλήνων και Τούρκων εκλογέων και η σύσταση οργανισμού συντονισμού, αποτελούμενος από δύο μέλη από κάθε συμβούλιο με στόχο να προβλέπει για τις εργασίες που χρειάζονταν τέτοιο συντονισμό.

Άρθρο 174

Το Άρθρο αυτό προβλέπει και καλύπτει λεπτομερώς το θέμα για τη ξεχωριστή φορολογία όσον αφορά τα μέλη της κάθε κοινότητας.

Άρθρο 175

Το Άρθρο αυτό αναφέρεται στην έκδοση αδειών από δήμους. Καμία άδεια δεν χορηγείται σε πρόσωπο που δεν ανήκει στη κοινότητα του δήμου αυτού. Άδειες όμως σχετικές με ακίνητα, χώρους ή οικοδομικές εργασίες, εντός της περιοχής στην οποία δήμος ασκεί την αρμοδιότητα του, εκδίδονται από το δήμο αυτό. Σε σχέση δε με την εκδιδόμενη άδεια ο ίδιος δήμος, ο οποίος εισπράττει τα καταβλητέα σχετικά τέλη, παρέχει κάθε υπηρεσία, ενεργεί κάθε επίβλεψη και κάθε έλεγχο.

Άρθρο 176

Με το Άρθρο αυτό εξουσιοδοτείται η κατάρτιση πολεοδομικών σχεδίων από δεκαμελή επιτροπή αποτελούμενη από 7 Έλληνες και 3 Τούρκους. Οι αποφάσεις της λαμβάνονται με απόλυτη πλειοψηφία. Καμία όμως απόφαση που αφορά σ' Ελληνικό Δήμο λαμβάνεται αν η πλειοψηφία αυτή δεν περιλαμβάνει τους ψήφους τουλάχιστον 4 Ελλήνων και για αποφάσεις που αφορούν Τουρκικό Δήμο δεν περιλαμβάνει τους ψήφους τουλάχιστον 2 Τούρκων. Θέματα πολεοδομικής φύσεως αποφασίζονται από την Αρχή αυτή.

Άρθρο 177

Στο Άρθρο αυτό ορίζεται ότι τηρώντας τις διατάξεις των Άρθρων 173-178Σ κάθε δήμος οποιασδήποτε πόλεως ασκεί την αρμοδιότητα και όλες τις λειτουργίες του εντός της περιοχής, της οποίας τα όρια θα καθοριστούν για κάθε δήμο με συμφωνία του Προέδρου και Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας.

Άρθρο 178

Στο Άρθρο αυτό αναφέρεται ότι για τις υπόλοιπες περιοχές πρέπει να ληφθεί ειδική πρόνοια για τη συγκρότηση των οργάνων των δήμων στο μέτρο που είναι δυνατή η αναλογική εκπροσώπηση των δύο κοινοτήτων.

ΜΕΡΟΣ ΧΙΙ: ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΑΡΘΡΑ 179-186

Άρθρο 179

Στο Άρθρο αυτό αναφέρεται ότι το Σύνταγμα αποτελεί τον υπέρτατο Νόμο της Πολιτείας και τα Δικαστήρια έχουν καθήκον να το εφαρμόζουν και να προσαρμόζουν τους νόμους αρκετά προσαρμοσμένους για να ευθυγραμμίζονται με τις διατάξεις τους⁵¹.

Η επιτακτική διατύπωση του Άρθρου αυτού δεσμεύει όλα τα δικαστήρια να εμμένουν σ' αυτήν, αλλά μπορεί να διαβάζεται με το πρίσμα του νόμου της ανάγκης, εκεί που δεν είναι δυνατό μια βασική λειτουργία της Πολιτείας να εκπληρωθεί ορθά. Το Άρθρο αυτό μαζί με τα Άρθρα 182 και 183 περιλαμβάνουν το δίκαιο της ανάγκης σε εξαιρετικές περιπτώσεις.

Άρθρο 180

Στο Άρθρο αυτό ορίζεται ότι το Ελληνικό και Τουρκικό κείμενο του Συντάγματος είναι πρωτότυπα και έχουν το ίδιο κύρος και την ίδια νομική ισχύ.

Σε μια περίπτωση αντίφασης μεταξύ των δύο κειμένων και σύμπτωσης μεταξύ του Τουρκικού και του Αγγλικού κειμένου και ενόψει της παραγράφου 2 η έκφραση

⁵¹ Solomos Stylianou v. The Police (1962) C.L.R. 152

στο Ελληνικό κείμενο “προσωπικές εισφορές” κρίθηκε ότι θα έπρεπε να προσεγγιστεί με ευρεία έννοια ότι σήμαινε “προσωπικές εισφορές”⁵².

Άρθρο 181

Σύμφωνα με το Άρθρο αυτό η Συνθήκη Εγγυήσεως της ανεξαρτησίας, της εδαφικής ακεραιότητας και του Συντάγματος της Δημοκρατίας όπως και η συνθήκη στρατιωτικής συμμαχίας, τα κείμενα των οποίων είναι προσαρτημένα στο παρόν Σύνταγμα ως Παραρτήματα I και II αποκτούν συνταγματική ισχύ.

Άρθρο 182

Με το Άρθρο 182 καθιερώνονται ως θεμελιώδη άρθρα του Συντάγματος, που δεν μπορούν μ’ οποιοδήποτε τρόπο να τροποποιηθούν με μεταβολή, προσθήκη ή κατάργηση, τα Άρθρα εκείνα ή τα μέρη των Άρθρων που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα III που επισυνάπτεται στο Σύνταγμα και που ενσωματώθηκαν σ’ αυτό από τη Συμφωνία της Ζυρίχης.

Εκτός από τα πιο πάνω κάθε άλλη διάταξη του Συντάγματος σύμφωνα με τη παράγραφο 3 του Άρθρου 182 μπορεί να τροποποιηθεί με μεταβολή, προσθήκη ή κατάργηση, με νόμο για τη ψήφιση του οποίου απαιτείται πλειοψηφία που να περιλαμβάνει τουλάχιστον τα 2/3 του ολικού αριθμού των Βουλευτών που ανήκουν στη Τουρκική Κοινότητα.

Η τελευταία τροποποίηση του Συντάγματος έγινε με τον περί της Τρίτης Τροποποίησης του Συντάγματος Νόμο του 1996 με την αντικατάσταση της παραγράφου 2 του Άρθρου 66Σ που προέβλεπε ότι “Κενωθείσα βουλευτική έδρα πληρούται εντός προθεσμίας 45 το πολύ ημερών από της κενώσεως καθ’ ον τρόπον ο νόμος ορίζει”.

Στην υπόθεση Γιαννάκης Κουλουντή ν. Βουλής των Αντιπροσώπων και Άλλων⁵³, η Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου αποφάνθηκε ότι ο περί Τρίτης Τροποποίησης του Συντάγματος Νόμος με τον οποίο αντικαταστάθηκαν οι διατάξεις του Άρθρου 66§2Σ για διεξαγωγή αναπληρωματικής αγωγής για τη πλήρωση βουλευτικής έδρας, με πλήρωση από τον πρώτο επιλαχόντα βουλευτή του κόμματος στο οποίο ανήκε ο βουλευτής του οποίου η έδρα είχε κενωθεί, εδικοιολογείτο από το δίκαιο της ανάγκης το οποίο στη περίπτωση αυτή απλώς ανέστειλε το μέρος του Άρθρου 182§3 που αναφέρεται στη προϋπόθεση ψήφισης της τροποποίησης από τα 2/3 των Τουρκοκύπριων Βουλευτών.

Άρθρο 183

Το Άρθρο 183 κάνει πρόνοια για ορισμένες εξαιρετικές εξουσίες και αρμοδιότητες του Υπουργικού Συμβουλίου σε περίπτωση εκτάκτου ανάγκης. Κανένα όργανο της Δημοκρατίας μπορεί να έχει εξυπακουόμενη εξουσία έξω από τέτοιες συνταγματικές πρόνοιες με τις οποίες θα υπερισχύσουν, σε περίπτωση “ανάγκης” αρμοδιότητες άλλων οργάνων και να προχωρήσουν πέρα των ορίων της αρμοδιότητας των ή να ενεργήσουν χωρίς τη βάση ενός νόμου, παρόλο τέτοια νομική βάση κανονικά θα απαιτείτο για την ενέργειά του.

Παρά τις αντιξοο-εσωτερικές πολιτικές συνθήκες που παρουσιάστηκαν και που κατά καιρούς έφθαναν το στάδιο διακοινοτικών συγκρούσεων, ένοπλης αναταραχής που προετοίμαζε το οργανωμένο πραξικόπημα με στόχο την ανατροπή της συνταγματικής τάξης, και τελικά την εισβολή και κατοχή μέρους του εδάφους της

⁵² In the Matter of the Tax Collection Law No 31 of 1962 and Haji Kyriakos 5 R.S.C.C. 22

⁵³ Γιαννάκης Κουλουντή ν. Βουλής Αντιπροσώπων και Άλλων (1997) 1 Α.Α.Δ. 1026

Κυπριακής Δημοκρατίας, δεν κρίθηκε απαραίτητο να κηρυχθεί κατάσταση εκτάκτου ανάγκης και να γίνει επίκληση των εξουσιών που παρέχει το Άρθρο 183.

Άρθρο 184

Η ευαισθησία σε θέματα προληπτικής προσωπικής κράτησης σε περιπτώσεις που εκδίδεται διάταγμα κήρυξης εκτάκτου ανάγκης είναι έκδηλη στη διαδικασία που προβλέπεται στο Άρθρο 184 του Συντάγματος.

Για τους σκοπούς εφαρμογής του Άρθρου αυτού συστήνεται γνωμοδοτικό συμβούλιο που θα απαρτίζεται από Πρόεδρο διοριζόμενο από κοινού από τον Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο της Δημοκρατίας που θα επιλέγεται από πρόσωπα που είναι ή διετέλεσαν Δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου ή έχουν τα προσόντα για τέτοιο διορισμό και από δύο άλλα μέλη, πάλι διοριζόμενα από κοινού, αφού προηγουμένως συμβουλευθούν τον Πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Άρθρο 185

Το Άρθρο αυτό προβλέπει ότι το έδαφος της Δημοκρατίας είναι ενιαίο και αδιαίρετο και ότι η καθολική ή μερική ένωση της Κύπρου μ' οποιοδήποτε άλλο Κράτος ή η χωριστική ανεξαρτησία αποκλείονται.

Άρθρο 186

Στο Άρθρο 186Σ δίνονται οι ορισμοί όρων που χρησιμοποιούνται στις διατάξεις του Συντάγματος. “Κοινότης” σημαίνει την ελληνική και τουρκική κοινότητα, το “δικαστήριο” συμπεριλαμβάνει και κάθε δικαστή, “Ελλην” είναι ο ανήκων στην ελληνική κοινότητα όπως ορίζεται στο Άρθρο 2, “νόμος” σημαίνει το νόμο της Δημοκρατίας, το “πρόσωπον” περιλαμβάνει κάθε εταιρία, συνεταιρισμό, ένωση, σωματείο, ίδρυμα ή οργάνωση προσώπων, “Δημοκρατία” σημαίνει τη Δημοκρατία της Κύπρου, “Τούρκος” ή “Τουρκικός” είναι ο ανήκων στη τουρκική κοινότητα όπως ορίζεται στο Άρθρο 2. Τέλος λέξεις που δηλώνουν το αρσενικό γένος συμπεριλαμβάνουν το θηλυκό και λέξεις στον ενικό αριθμό συμπεριλαμβάνουν τον πληθυντικό και το αντίστροφο.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΑΡΘΡΑ 187-199

Άρθρο 187

Το Άρθρο 187 έδωσε συνταγματική αναγνώριση στους Πρόεδρο, Αντιπρόεδρο, και Βουλευτές όπως και στα μέλη των Κοινοτικών Συνελεύσεων που είχαν εκλεγεί δυνάμει νόμων που θεσπίστηκαν πριν την ημέρα έναρξης της ισχύος του Συντάγματος. Διατήρησε δε σε ισχύ όλους τους Νόμους με βάση τους οποίους διεξήχθησαν οι εκλογές των πιο πάνω αξιωματούχων.

Άρθρο 188

Το Άρθρο 188 αποτελεί μεταβατική διάταξη που εφαρμόζεται στη συνταγματική νομοθεσία και δεν έχει σχέση με τη συνταγματικότητα των νόμων που θεσπίζονται μετά την έναρξη της ισχύος του Συντάγματος.

Η λέξη “νόμος” στη πρώτη παράγραφο σημαίνει όλους τους νόμους που ήσαν έγκυρα σε ισχύ την ημέρα που τέθηκε σε ισχύ το Σύνταγμα και συμπεριλάμβανε όλη τη Δευτερογενή Νομοθεσία⁵⁴.

Η δεύτερη παράγραφος η οποία είναι μια *sui generis* συνταγματική διάταξη, αποσκοπούσε να καθαρίσει το νομοθετικό πεδίο στους τομείς στους οποίους οι διατάξεις του Άρθρου 78§2 σχεδιάστηκαν να εφαρμόζονται, και δεν μπορούσαν να ερμηνευτούν ότι αποσκοπούσαν να προβλέψουν ότι όλες οι υποχρεώσεις πληρωμής φόρου εισοδήματος που δεν είχαν ήδη καταβληθεί, θα εξαφανίζονταν μόλις η τέτοια νομοθεσία έπαυε να είναι σε ισχύ.

Άρθρο 189

Στο Άρθρο αυτό ορίζεται ότι παρά τις διατάξεις του Άρθρου 5 και τη χρονική περίοδο 5 ετών από την ημερομηνία έναρξης του ισχύοντος Συντάγματος όλοι οι διατηρούμενοι κατά το Άρθρο 188 νόμοι μπορούν να παραμείνουν στην αγγλική γλώσσα και η αγγλική γλώσσα μπορεί να χρησιμοποιείται σε κάθε διαδικασία ενώπιον οποιουδήποτε Δικαστηρίου της Δημοκρατίας.

Το θέμα της γλώσσας σε δικαστικές διαδικασίες εξετάστηκε σε σχέση με τα Άρθρα 3§1, 3§4 και βέβαια 189. Στην υπόθεση *Tyropografiki Ekdotiki Eteria “Proodos” Ltd. v. Pavlos Pavlou and Another*⁵⁵ αποφασίστηκε ότι σκοπός της εισαγωγής του Άρθρου 189 και οι περαιτέρω λόγοι που οδήγησαν στην ανάγκη της θέσπισης του περί Νόμων και Δικαστηρίων Νόμου του 1965, Νόμος 51 του 1965⁵⁶ και εγκυρότητα του Νόμου αυτού εξετάστηκαν από την Ολομέλεια στην υπόθεση *Mamas Koumi v. Mikkos Kortari and Another*⁵⁷ και θεωρήθηκε ως έγκυρος με βάση το δίκαιο της ανάγκης.

Άρθρο 190

Σύμφωνα με το Άρθρο 190 και κάτω από τις διατάξεις αυτού, κάθε Δικαστήριο που υπήρχε πριν την έναρξη ισχύος του Συντάγματος εξακολούθησε να λειτουργεί αλλά με τη συγκρότηση που να συνάδει κατά το δυνατό με τις διατάξεις του Συντάγματος μέχρις ότου ψηφιστεί ο νέος νόμος περί δικαστηρίων. Οι δε εκκρεμείς ακροαματικές διαδικασίες, πολιτικές ή ποινικές, που είχαν μερικώς συμπληρωθεί ως την ημέρα εκείνη, θα συνεχίζονταν και θα ολοκληρώνονταν ενώπιον των Δικαστηρίων που είχαν αρχίσει, ανεξάρτητα από τις διατάξεις του Συντάγματος.

Άρθρο 191

Με το Άρθρο 191 θα συνεχιζόταν να είναι ο Γενικός Εισαγγελέας εν ονόματι της Κυβερνήσεως της αποικίας της Κύπρου ή οποιουδήποτε τμήματος ή υπαλλήλου αυτής ο διάδικος εκ μέρους της Δημοκρατίας ή της αντίστοιχης υπηρεσίας.

Άρθρο 192

Με το Άρθρο 192 κατοχυρώνεται η διαφύλαξη των δικαιωμάτων δημοσίων λειτουργών οι οποίοι υπηρετούσαν και μετά την ανεξαρτησία της Κύπρου.

Το Άρθρο αυτό όμως δεν μπορεί να καταστήσει μόνιμα ένα διορισμό ο οποίος κατά τον ουσιαστικό χρόνο, δηλαδή την 16 Αυγούστου του 1960, ήταν προσωρινής φύσης⁵⁸.

⁵⁴ *Miltiades Christodoulou and the Republic* 1 R.S.C.C. 1

⁵⁵ (1987) 1 C.L.R. 529

⁵⁶ Νόμος 51 του 1965

⁵⁷ (1983) 1 C.L.R. 856

⁵⁸ 4 R.S.C.C. 1

Άρθρο 193-194

Με το Άρθρο 193 διασφαλίζονται οι συντάξεις και τα άλλα ωφελήματα από το δημόσιο ταμείο λειτουργιών που αποχώρησαν από την υπηρεσία της Δημοκρατίας κατά την Ανεξαρτησία.

Στο Άρθρο 194 διατηρούνται, με τον ίδιο τρόπο, τα δικαιώματα συντάξεως από το Ταμείο Συντάξεων Χηρών και Ορφανών.

Άρθρο 195

Το Άρθρο 195 προχωρεί πέρα από το Άρθρο 187 αναφορικά με την εγκαθίδρυση του πρώτου Προέδρου και του πρώτου Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας.

Η Συνθήκη Εγκαθιδρύσεως της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν έχει συνταγματική ισχύ. Σχετική είναι η απόφαση στην Αίτηση Ex parte Samuel N. Samuel⁵⁹. Η αντίθετη άποψη που είχε εκφραστεί από τον Δικαστή Βασιλειάδη στην υπόθεση Antonakis Panayi v. Walter Freiser⁶⁰ δε φαίνεται να είχε υιοθετηθεί από τον Πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου Wilson και τους Δικαστές Ζεκιά και Ιωσηφίδη.

Άρθρο 196-197

Στο Άρθρο 196Σ ορίζεται ότι η θητεία των πρώτων Κοινοτικών Συνελεύσεων αρχίζει από την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του Συντάγματος και στο Άρθρο 197 ορίζεται η διαδικασία και τα σχετικά με την μεταβίβαση περιουσιών στις Κοινοτικές Συνελεύσεις.

Άρθρο 198

Η ιθαγένεια των Κυπρίων ρυθμίζεται από τον περί Πολίτου της Κυπριακής Δημοκρατίας νόμο του 1967⁶¹. Κυπριακή ιθαγένεια αποκτάται κάτω από το Νόμο αυτό, δυνάμει γέννησης ή καταγωγής και δυνάμει εγγραφής και πολιτογράφησης.

Το Άρθρο 198Σ ήταν η συνταγματική διάταξη που ρύθμιζε το θέμα της ιθαγένειας μέχρι να θεσπιστεί ο σχετικός νόμος για την ιθαγένεια των Κυπρίων.

Άρθρο 199

Σύμφωνα με το τελευταίο άρθρο του Συντάγματος είναι δυνατή η επιχορήγηση της Τουρκικής Κοινοτικής Συνέλευσης από το Ηνωμένο Βασίλειο. Καμία πάντως από τις προβλέψεις του τελευταίου Άρθρου δεν μπορεί να ερμηνευθεί ότι περιορίζει τα δικαιώματα καθεμίας των δύο κοινοτήτων, με βάση το Σύνταγμα.

⁵⁹ 3 R.S.C.C. 76

⁶⁰ (1962) 2 C.L.R. 356

⁶¹ Νόμος 43 του 1967 του οποίου η τελευταία τροποποίηση έγινε με το Νόμο 128(1) του 1999

ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Συμπερασματικά με το Σύνταγμα του 1960 καθιερωνόταν, ουσιαστικά, ένα Κράτος Δικαίου με πλήρη διασφάλιση των βασικών ελευθεριών και δικαιωμάτων του πολίτη. Αυτό είναι φανερό από τις ακόλουθες αρχές: **α)** τη διάκριση των εξουσιών **β)** την ανεξαρτησία και το ανεπηρέαστο της δικαιοσύνης **γ)** το σεβασμό και την προστασία των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων που διασφαλίζονται από το Σύνταγμα και τις Διεθνές Συμβάσεις που κυρώνει η Δημοκρατία και που κάτω από το Σύνταγμα απαγορεύεται η επιβολή περιορισμών εκτός αν επιτρέπονται από νόμο στην έκταση που επιτρέπεται από το Σύνταγμα **δ)** την αρχή της νομιμότητας που διέπει τις διοικητικές πράξεις και βέβαιά την εισαγωγή, με τις διατάξεις του άρθρου 146 του δικαστικού ελέγχου της νομιμότητας των εκτελεστών διοικητικών πράξεων προστατεύοντας έτσι τα άτομα από την αυθαιρεσία και την εσφαλμένη άσκηση της διακριτικής εξουσίας και **ε)** τον περιορισμό της νομοθετικής εξουσίας που ασκείται μέσα στα πλαίσια των συνταγματικών διατάξεων και που περιλαμβάνει και το δικαστικό έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γαβριηλίδη Αντρέα, Τα Εθναρχικά Δικαιώματα και το Ενωτικόν Δημοψήφισμα, Εκδόσεις Δευτέρα, Λευκωσία 1972
2. Κούτα Ν. Ακίνητη Ιδιοκτησία, Μελέτες Κυπριακού Δικαίου, Σεργίδη Γ, τόμος 2
3. Loizou Andreas and George M. Piki, Criminal Procedure in Cyprus, Nicosia 1975
4. Loizou Andreas, The Right to Strike and the Regulation of its Exercise by Law, Melanges en L'honneur de Nicolas Valtikos, p. 557, Editions A. Pedone, Paris 1999
5. Λοΐζου Αντρέας, Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, Λευκωσία 2001
6. Παπαφιλίππου Λουκή, Το Δίκαιο της Ανάγκης και η Συνταγματική Τάξη στην Κύπρο, Λευκωσία 1994

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΙΣΤΟΡΙΚΟ	1
ΜΕΡΟΣ Ι: ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ, ΑΡΘΡΑ 1-5	2
ΜΕΡΟΣ ΙΙ: ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ, ΑΡΘΡΑ 6-35	3
ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ: ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ, ΑΡΘΡΑ 36-60	19
ΜΕΡΟΣ ΙV: ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ, ΑΡΘΡΑ 61-85	23
ΜΕΡΟΣ V: ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΝ, ΑΡΘΡΑ 86-111	28
ΜΕΡΟΣ VI: ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΟΥΧΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΑΡΘΡΑ 112-121	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: Ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας και ο Βοηθός Γενικού Εισαγγελέως της Δημοκρατίας	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ: Ο Γενικός Ελεγκτής και ο Βοηθός Γενικού Ελεγκτού	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: Ο Διοικητής και ο Υποδιοικητής της Εκδοτικής Τράπεζας της Δημοκρατίας	34
ΜΕΡΟΣ VII: ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ, ΑΡΘΡΑ 122-128	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: Γενικές Διατάξεις	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ: Ο Γενικός Λογιστής και ο Βοηθός Γενικού Λογιστού	35
ΜΕΡΟΣ VIII: ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΑΡΘΡΑ 129-132	36
ΜΕΡΟΣ ΙX: ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗ- ΡΙΟΥ, ΑΡΘΡΑ 133-151	36
ΜΕΡΟΣ X: ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΠΟ ΤΟΥΤΟΥ ΤΕΤΑΓΜΕΝΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ, ΑΡΘΡΑ 152-164	39
ΜΕΡΟΣ XI: ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ, ΑΡΘΡΑ 165-168	43
ΜΕΡΟΣ XII: ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ, ΑΡΘΡΑ 169-178	43
ΜΕΡΟΣ XIII: ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ, ΑΡΘΡΑ 179-186	45
ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ, ΑΡΘΡΑ 187-199	47
ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	50
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	51
ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (ΑΥΤΟΥΣΙΟ)	

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

1. C.L.R.: CYPRUS LAW REPORTS. Πριν το 1989 που εκδίδονταν στην Αγγλική
2. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
3. R.S.C.C.: Reports of Supreme Constitutional Court 1960-63
4. Series A no: Reports of Judgments. Του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου πριν το 1996
5. Σύμβαση: Σύμβαση για τη Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών του Συμβουλίου της Ευρώπης
6. Σ ή Σύνταγμα: Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας
7. Α.Σ.Δ.: Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο
8. ΠτΔ = Πρόεδρος της Δημοκρατίας

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

ΑΡΘΡΟ 7

- Andronicou and Constantinou v. Cyprus, Judgment of 9 October, 1997, Reports 1997-VI, 2059
- Mc Cann and Others v. United Kingdom, Judgment of 23 September 1995, Series A n. 324, 45-46 §§147-150
- Ergi v. Turkey, Judgment of 28 July 1998, Reports 1998 IV, 1751 §59
- Aystekin v. Turkey, Judgment of 23 September 1998, Reports 1998-VI, 2423-24
- Osman v. United Kingdom, Judgment of 28 October 1998, Reports 1998-VIII, 3124

ΑΡΘΡΟ 8

- Cyprus v. Turkey Rep. Com, 10 July 1976 §§373-414

ΑΡΘΡΟ 10

- Michael Andreou Pitsillides and Another v. The Republic (1983) 2 C.L.R. 374

ΑΡΘΡΟ 12

- Regina v. Yallouri 3 C.L.R. 41
- District Officer Nicosia and Georghios HadjiYianni 1 R.S.C.C. 79, 82

ΑΡΘΡΟ 13

- Mamas Elia (1980) 2 C.L.R. 118

ΑΡΘΡΟ 14

- The Attorney General and Andreas Costas Aframis 1 R.S.C.C. 121

ΑΡΘΡΟ 15

- Modinos v. Cyprus Judgment of 22 April 1993 Series no. 259
- Niemietz v. Germany Judgment of 16 December 1992 Series Ano 251-3 §29

ΑΡΘΡΟ 16

- Charalambos Telemachou Psaras and Another v. The Republic (1987) 2 C.L.R. 132

ΑΡΘΡΟ 24

- Kantara Shipping Ltd v. Republic (1969) 3 C.L.R. 95

ΑΡΘΡΟ 28

- Μάρω Γιασεμίδου δια του Αντιπροσώπου της Σόλωνος Σαρρή και Άλλοι v. Δημοτικού Συμβουλίου και Άλλων (1996) 3 Α.Α.Δ. 491, 499-500

ΑΡΘΡΟ 30

- Yiannakis Agapiou v. Annetta Panayiotou (1988) 1 C.L.R. 257
- Myrianthi P. Christou v. Panayiotis Christou (1964) C.L.R. 336

ΑΡΘΡΟ 33

- Fina (Cyprus) Ltd v. The Republic 4 R.S.C.C. 26, 33

ΑΡΘΡΟ 61

- Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου και Άλλοι v. Χρίστου Καραγεώργη και Άλλων (1991) 3 Α.Α.Δ. 159
- Πρόεδρος της Δημοκρατίας v. Βουλής των Αντιπροσώπων (1991) 3 Α.Α.Δ. 631

ΑΡΘΡΟ 71

- Lefkios Rodosthenous v. The Republic (1961) C.L.R. 382

ΑΡΘΡΟ 83

- Georghios A. Georghiou v. The Republic (1984) 2 C.L.R. 65, 78

ΑΡΘΡΟ 136

- The Board of the Registration of Architects and Civil Engineers v. Christodoulos Kyriakides (1966) 3 C.L.R. 540

ΑΡΘΡΟ 139

- Cellaledin and the Council of Ministers 5 R.S.C.C. 102

ΑΡΘΡΟ 146

- Χριστόδουλος Χατζηγεωργίου v. Δημοκρατίας Α.Ε 2271, ημερ. 29 Ιανουαρίου 1999

ΑΡΘΡΟ 149

- Loftis v. The Republic 1 R.S.C.C. 30, 34

ΑΡΘΡΟ 152

- Δήμος Λευκωσίας και Άλλοι (1992) 1 Α.Α.Δ. 1281, Panayiotis Telemachou v. Chrysa Papares (1988) 1 C.L.R. 12
- Poly E. Efthymiadou v. Georghios Zoudros and Another (1986) 1 C.L.R. 341

ΑΡΘΡΟ 155

- Σωτήρης Γεωργίου Αθηνής v. Δημοκρατίας (1989) 2 Α.Α.Δ. 71
- Γενικός Εισαγγελέας (Αρ. 7) (1993) 1 Α.Α.Δ. 793, 807

ΑΡΘΡΟ 156

- (1977) 2 C.L.R. 283 The Republic v. Nicolaos Sanpson

ΑΡΘΡΟ 163

- Σωτήρης Γεωργίου Αθηνής v. Δημοκρατίας (1989) 2 Α.Α.Δ. 71

ΑΡΘΡΟ 179

- Solomos Stylianou v. The Police (1962) C.L.R. 152

ΑΡΘΡΟ 180

- In the Matter of the Tax Collection Law No 31 of 1962 and Haji Kyriakos 5 R.S.C.C. 22

ΑΡΘΡΟ 182

- Γιαννάκης Κουλουντή v. Βουλής Αντιπροσώπων και Άλλων (1997) 1 Α.Α.Δ. 1026

ΑΡΘΡΟ 188

- Miltiades Christodoulou and the Republic 1 R.S.C.C. 1

ΑΡΘΡΟ 189

- Typografiki Ekdotiki Eteria “Proodos” Ltd v. Pavlos Pavlou and Another (1987) 1 C.L.R. 529
- Manas Koumi v. Mikkos Kontari and Another (1983) 1 C.L.R. 856

ΑΡΘΡΟ 192

- Alexandros Christou and Others and the Republic 4 R.S.C.C. 1

ΑΡΘΡΟ 195

- Ex parte Samuel N. Samuel 3 R.S.C.C. 76
- Antonakis Panayi v. Walter Freiser (1962) 2 C.L.R. 356

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ Ν.Ο.ΠΕ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΜΑΘΗΜΑ: ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΘΕΜΑ:
«ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ»

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΔΡΕΑΣ Γ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : ΠΠΕΡΙΔΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ
Α.Μ. : 1340199900662

ΑΘΗΝΑ 2003